



เรียนรู้เพื่อรับใช้สังคม

รายงานฉบับสมบูรณ์ ระยะ 15 เดือน
(วันที่ 15 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2564 ถึง วันที่ 15 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2565)
สัญญาเลขที่ A13F640094

การพัฒนาการประกอบการเพื่อสังคมสู่นวัตกรรมชุมชนคนรักบางเสาธง

The development of social entrepreneurship towards innovation
community for tender Bangsaothong people

โดย อาจารย์นวลใจ วัฒนกุล หัวหน้าโครงการวิจัย
สังกัด คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสวัสดิการสังคม
มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

สนับสนุนโดยกองทุนส่งเสริม ววน. และหน่วย บพท.
วันที่ส่ง 15 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2565

รายงานฉบับสมบูรณ์ ระยะ 15 เดือน
(วันที่ 15 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2564 ถึง วันที่ 15 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2565)
สัญญาเลขที่ A13F640094

การพัฒนาประกอบการเพื่อสังคมสู่วัฒนกรรมชุมชนคนรักบัวบางเสาธง

The development of social entrepreneurship towards innovation
community for tender Bangsaothong people

คณะผู้วิจัย

อาจารย์นวลใย วัฒนกุล หัวหน้าโครงการวิจัย

อาจารย์ ดร.กฤตวรรณ สาหร่าย นักวิจัย

สังกัด มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

สนับสนุนโดยกองทุนส่งเสริม ววน. และหน่วย บพท.

วันที่ส่ง 15 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2565

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัย ขอขอบคุณหน่วยบริหารและจัดการทุนวิจัยและนวัตกรรมด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) ในการกำกับของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม(สกว.) ที่สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการโครงการศึกษา เรื่อง “การพัฒนาการประกอบการเพื่อสังคม สู่นวัตกรรมชุมชนคนรักสุขภาพเสาชิง” ภายใต้โครงการวิจัย “การขับเคลื่อนทุนทางวัฒนธรรมสองฝั่งคลอง แบบมีส่วนร่วมสู่การพัฒนาผู้ประกอบการทางวัฒนธรรม ด้วยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ” ของมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ โดยได้รับทุนพัฒนาโครงการวิจัยภายใต้ ชุดโครงการ “มหาวิทยาลัยกับการขับเคลื่อนศิลปะและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่” โครงการต่อยอด ระยะที่ 2 ที่รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากหน่วยบริหารและจัดการทุนวิจัยและนวัตกรรมด้านการพัฒนา ระดับพื้นที่ (บพท.) สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติประจำปี งบประมาณ 2564 โดยมีระยะเวลาการทำงานวิจัยตั้งแต่วันที่ 15 เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2564 ถึงวันที่ 15 เดือนสิงหาคม 2565 ระยะเวลาดำเนินการวิจัย 15 เดือน

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณท่านผู้บริหารสถาบัน หัวหน้าชุดโครงการ ทีมวิจัยในชุดโครงการ อาจารย์ ในทีมวิจัย นักศึกษาหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตรบัณฑิต ในรายวิชา SW 3093 ภาวะผู้นำกับการ ขับเคลื่อนพลังทางสังคม วิชา SW 3953 การบริหารโครงการในงานสังคมสงเคราะห์ ปีการศึกษา 2564 ทุกท่าน ที่ร่วมแรงร่วมใจในการทำงาน ช่วยเหลือ ให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะ รวมถึงการสนับสนุน ที่เป็นประโยชน์ให้การดำเนินโครงการวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงในเวลาที่กำหนดได้อย่างเรียบร้อย

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านพระครูปลัดสุวัฒนวิคุณ เจ้าอาวาสวัดศิริวารีน้อยที่อนุเคราะห์บุช จำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม แกนนำคณะกรรมการ “กลุ่มรักสุขภาพเสาชิง” ทุกท่าน ที่เป็นนักวิจัยชุมชน ให้คำปรึกษา ร่วมแรง ร่วมใจ เอื้อเฟื้อสถานที่ รวมพลังความคิดและการตัดสินใจในการขับเคลื่อน การทดลองปฏิบัติการการประกอบการเพื่อสังคมให้ดำเนินไปได้ด้วยดีทุกประการ

สุดท้ายนี้คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณพี่ น้อง เพื่อนร่วมงานทุกคนในทีมวิจัยทั้งชุดโครงการใหญ่และ โครงการย่อย ต่างให้พลังบวกซึ่งกัน สร้างวัฒนธรรมการทำงานเป็นทีมที่สร้างสรรค์ตลอดระยะเวลาการทำ วิจัย และขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ปิยวัน วงษ์บุญหนัก อาจารย์สังกัดคณะเภสัชศาสตร์ ที่เป็น อาสาสมัครด้วยพลังบวกร่วมในโครงการวิจัยย่อยนี้ตั้งแต่เริ่มจนถึงสิ้นสุดโครงการ

คณะผู้วิจัย
นวลใย วัฒนกุล

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การพัฒนาการประกอบการเพื่อสังคมสู่นวัตกรรมชุมชน คนรักษ์บางเสาธง มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการจัดตั้งการประกอบการเพื่อสังคมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน 2) พัฒนาความเข้มแข็งของการประกอบการเพื่อสังคมระหว่างคนดั้งเดิมกับคนมาอยู่ใหม่ให้มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน และ 3) พัฒนานวัตกรรมชุมชนในรูปแบบกระบวนการการประกอบการเพื่อสังคม โดยมีผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. การศึกษาการจัดตั้งการประกอบการเพื่อสังคมในพื้นที่อำเภอบางเสาธง โดยการมีส่วนร่วมของแกนนำชุมชนทั้งคนดั้งเดิมและคนมาอยู่ใหม่เกิดการต่อยอดค่านิยมเดิมในพื้นที่คือ “การให้เพื่อสังคม” ไปสู่การประกอบการเพื่อสังคม มีแกนนำเข้าร่วมก่อตั้งองค์กรประกอบการเพื่อสังคมจำนวน 30 คน ให้ชื่อองค์กรว่า “กลุ่มรักษ์บางเสาธง”

2. การพัฒนาความเข้มแข็งของการประกอบการเพื่อสังคมของกลุ่มรักษ์บางเสาธง เริ่มจากสิ่งทีแกนนำและชุมชนทำอยู่แล้วต่อยอดด้วยแนวคิดการประกอบการเพื่อสังคม ลงมือปฏิบัติและเรียนรู้ร่วมกัน คณะกรรมการกลุ่มมีความสามารถในการวางแผน ดำเนินการ ติดตามและประเมินผลการประกอบการของตนเองผ่าน 2 กิจกรรม คือ (1) การส่งเสริมให้สมาชิกปลูกและบริโภคผักปลอดสารในครัวเรือน แบ่งปันในชุมชน สร้างประโยชน์ให้ 255 ครัวเรือนมีความมั่นคงทางอาหารในช่วงวิกฤตการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 และ (2) การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน กลุ่มได้มีประสบการณ์ในการจัดการการผลิตจำหน่าย และบริหารจัดการความเสี่ยงด้านการตลาด มีผลกำไรแบ่งมาจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางสะสมได้ 10,000 บาท ช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางได้ 35 ราย

3. เกิดนวัตกรรมชุมชนในรูปแบบกระบวนการการประกอบการเพื่อสังคม คือ (1) การต่อยอดวัฒนธรรมการให้เพื่อสังคมของชุมชนบูรณาการกับการประกอบการเพื่อสังคมเข้า (2) แกนนำมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้วยสร้างอุดมการณ์นำลงมือปฏิบัติ (3) มีวัฒนธรรมการทำงานเป็นทีมพัฒนาให้เกิดพลังขับเคลื่อนทางสังคมในกลุ่มและเครือข่าย มีการหนุนเสริมช่วยเหลือกันระหว่างกลุ่มและประสานความร่วมมือกับภาคีในชุมชนและนอกชุมชน (4) ใช้กระบวนการติดตามประเมินผลลัพธ์เพื่อการเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ผลการดำเนินการโดยภาพได้สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน พื้นฟูและพัฒนาต่อยอดวัฒนธรรมการการให้เพื่อสังคม ให้มีศักยภาพการช่วยเหลือที่สูงขึ้น มีกลุ่มแกนนำรวมตัวเป็นเครือข่ายขับเคลื่อนอุดมการณ์ความรักในเพื่อนมนุษย์และสิ่งแวดล้อม สมาชิกปัจเจกบุคคลสามารถช่วยเหลือตนเองให้มีความมั่นคงทางอาหาร รายได้ และเกิดวัฒนธรรมการเอื้ออาทรไม่ทอดทิ้งกันระหว่างสมาชิกในชุมชน และลดความเหลื่อมล้ำด้วยการมีกองทุนช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางในชุมชน

คำสำคัญ: การประกอบการเพื่อสังคม การให้เพื่อสังคม กองทุนช่วยเหลือกลุ่มเปราะบาง

Abstract

This study is an action research on the development of social enterprise towards community innovation in the context of Bangsaothong conservation community. The objectives of this research are: 1) to examine the establishment of social enterprise with community participation, 2) to enhance the strength of social enterprise between original and new residents to promote good relationships, and 3) to develop community innovation in the form of social enterprise process. The research findings can be summarized as follows:

1. The study examined the establishment of social enterprises in the Bangsaotong district with the participation of community leaders, both original residents and incoming residents, resulting in the continuation of traditional values in the area of "Social Contribution" evolving into social enterprise. Thirty community leaders participated in the formation of a social enterprise organization named "Rak Bangsaothong."

2. The development of the resilience of social enterprises within the Bangsaothong Conservation Group began with existing leadership and community efforts that were built upon through the concept of social enterprise. The group engaged in collaborative learning and practical implementation to enhance their abilities to plan, implement, monitor, and evaluate their own operations. The group's committee demonstrated proficiency in these areas through two specific activities as follows: (1) the promotion of the cultivation and consumption of organic vegetables in households, sharing with the community, and creating benefits for 255 households to have food security during the COVID-19 pandemic outbreak and (2) the group has experienced success in managing production, sales, and marketing risk in the distribution of community products and the profits generated were allocated to establish a fund to assist vulnerable groups, resulting in a fund of THB 10,000 which has aided 35 individuals from marginalized groups.

3. A community innovation in the form of a social enterprise process includes: (1) the extension of community cultural values for social philanthropy in collaboration with social enterprise, (2) transformational leaders who cultivate a mindset of action-oriented leadership, (3) a team-oriented working culture that develops social momentum within the group and network, with mutual support and collaboration between groups and

coordination with the community and beyond, and (4) the use of a process of monitoring and evaluation to promote continuous learning and development.

Overall, the operations have strengthened the community, restored and developed cultural practices for social contribution, and increased potential for higher levels of assistance. Leaders have come together as a network to drive a mentality of preserving human beings and the environment. Individual members can assist themselves in achieving food security, income stability, and cultural preservation among community members, reducing inequality through a fund to aid vulnerable groups in the community.

Keywords: Social enterprise, philanthropy, fund for vulnerable groups.

บทสรุปผู้บริหาร

การวิจัยเชิงปฏิบัติการเรื่อง “การพัฒนาการประกอบการเพื่อสังคมสู่นวัตกรรมชุมชนคนรักขบางเสาชาง” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) จัดตั้งการประกอบการเพื่อสังคมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน 2) พัฒนาความเข้มแข็งของการประกอบการเพื่อสังคมระหว่างคนดั้งเดิมกับคนมาอยู่ใหม่ให้มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน และ 3) พัฒนานวัตกรรมชุมชนในรูปแบบกระบวนการประกอบการเพื่อสังคม

การดำเนินการวิจัยด้วย (1) การศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งการประกอบการเพื่อสังคมร่วมกับแกนนำ (2) พัฒนาแกนนำให้มีอุดมการณ์ร่วมและจัดตั้งองค์กรให้ดำเนินการประกอบการเพื่อสังคม (3) การออกแบบการปฏิบัติการทดลองการประกอบการเพื่อสังคมภายใต้หลักการ “รักษเพื่อนมนุษย์และสิ่งแวดล้อม” (4) ดำเนินการทดลองตามแผนประกอบด้วย (4.1) การฟื้นฟูและส่งเสริมการปลูกและบริโภคผักปลอดสารเคมีในครัวเรือน (4.2) การประกอบธุรกิจจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรผลิตภัณฑ์ชุมชน และรับสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชนมาจำหน่ายทั้ง (4.3) การนำผลกำไรและหรือเงินบริจาคมาจัดตั้งเป็นกองทุนช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางในชุมชน (4.4) การดำเนินการช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางในชุมชน และ (5) การประเมินและถอดบทเรียน/นวัตกรรมกระบวนการประกอบการเพื่อสังคม

ผลการดำเนินการวิจัยบรรลุวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ข้อ ดังนี้

1) เกิดกลุ่ม “รักษบางเสาชาง” ดำเนินการประกอบการเพื่อสังคมในพื้นที่อำเภอบางเสาชาง กลุ่มนี้ก่อตั้งโดยแกนนำที่เป็นคนดั้งเดิมและคนมาอยู่ใหม่ที่ผ่านประสบการณ์การมีส่วนร่วมในการศึกษา 2 เรื่อง คือ (1) การรูปแบบการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนดั้งเดิมและคนมาอยู่ใหม่ และ (2) การพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุตำบลศิระจรเข้ด้วยทุนทางวัฒนธรรมและการรื้อชุมชนลวงพ่อเขียวสุขโขพุทธโศควา จำนวน 5 คน ร่วมสำรวจความเป็นไปได้ในการจัดตั้งการประกอบการเพื่อสังคมจากตำบลศิระจรเข้ขยายการเชื่อมเครือข่ายไปอีก 2 ตำบล คือ ตำบลศิระจรเข้ใหญ่ และตำบลบางเสาชาง ด้วยการเชื่อมประสานกับกลุ่มปลูกผักปลอดสาร มีแกนนำที่มีอุดมการณ์ร่วม “รักษเพื่อนมนุษย์และสิ่งแวดล้อม” สมัครใจเข้าร่วม เป็น 30 คน จัดตั้งกลุ่มขับเคลื่อนการประกอบการเพื่อสังคมดังกล่าว

2) การพัฒนาความเข้มแข็งของการประกอบการเพื่อสังคมระหว่างคนดั้งเดิมกับคนมาอยู่ใหม่ให้มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ผลคือกลุ่มมีความเข้มแข็งผ่านการทดลองดำเนินการประกอบการ 2 กิจกรรมหลักอย่างสัมพันธ์กัน ได้แก่ (1) การส่งเสริมสมาชิกในชุมชนให้ฟื้นฟูภูมิปัญญาทางการเกษตรปลูกผักและบริโภคผักปลอดสารในครัวเรือน กิจกรรมนี้สมาชิกในชุมชนให้มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการลดรายจ่ายในการซื้อผักเฉลี่ย 200 บาท ต่อสัปดาห์ มีความมั่นคงทางอาหารในช่วงวิกฤตการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 และเกิดการฟื้นฟูวัฒนธรรมแบ่งปันผักปลอดสารในชุมชนมีผู้ได้รับประโยชน์จากกิจกรรมนี้จำนวน 255 ครัวเรือน (2) การประกอบการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน และการรับสินค้าอื่นมาจำหน่าย คณะกรรมการกลุ่มได้รับการอบรมเชิงแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับหลักการและแนวคิดการประกอบการ

เพื่อสังคม อบรมการผลิตสินค้า การวางแผนการตลาด การสร้างแบรนด์ บรรลุภัณฑ์ สินค้าของกลุ่ม ได้แก่ เมียงคำ เค้กกล้วยหอม ปลาร้าและปลาร้าแปรรูป น้ำพริก หมี่กรอบ ขนมสายบัว ถั่วแปบ น้ำสำรอง และ ผลผลิตทางการเกษตรปลอดสาร **อุปสรรคสำคัญคือการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19** ทางกลุ่ม ได้พยายามจำหน่ายสินค้าหลายช่องทาง เช่น การออกบูธขายสินค้ากับทางราชการ การบอกขายปากต่อปาก การขายออนไลน์ บริหารความเสี่ยงด้วยเจ้าของผลผลิตรับผิดชอบลงทุนวัตถุดิบและค่าแรง ประกอบกับ ปัจจัยการผลิต เช่น กล้วย มะพร้าว ใบชาพูล สมุนไพรต่าง ๆ มีอยู่ในสวนของผู้ผลิต หากคิดเป็นต้นทุน ทางธุรกิจเต็มที่จะทำให้ราคาสินค้าสูงขึ้นและขายยากเพราะมีคู่แข่งจำนวนมาก ดังนั้นกำไรที่ทางกลุ่มได้ คือ มูลค่าเพิ่มของผลผลิตทางการเกษตรที่ตนมี และนำมูลค่าคือกำไรแล้วหักรายได้เข้ากองทุนขึ้นละ 2-3 บาท พร้อมกับลงทุนซื้อสินค้าอื่นมาจำหน่ายด้วย รวมถึงการรับบริจาคทั้งเงินและสิ่งของเพื่อทำเป็นกองทุนช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางของกลุ่ม ปัจจุบันมีเงินกองทุนช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางจำนวน 10,000 บาท มีกลุ่มเปราะบางผู้ป่วยติดเตียง คนพิการ ผู้สูงอายุยากลำบาก ครอบครัวประสบภาวะวิกฤตจำนวน 35 ราย

สรุปความเข้มแข็งของกลุ่มประกอบการ คือ (1) เกิดการฟื้นฟูทางสังคมเป็นเครือข่ายความร่วมมือของภาคประชาชนระดับอำเภอทำการพัฒนาและแก้ปัญหาสังคมในชุมชนด้วยตนเอง (2) ลงมือปฏิบัติ เกิดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการวางแผน การดำเนินการ ติดตามและประเมินผลทำให้เกิดความภาคภูมิใจ มีความสุข เชื่อมมั่นและเห็นคุณค่าของการประกอบการของตนเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มเปราะบางและประชาชนในชุมชน (3) มีเงินกองทุนเป็นของตนเอง (4) คณะกรรมการประกอบด้วยแกนนำที่มาจากคนดั้งเดิมและคนมาอยู่ใหม่ที่สามารทำงานร่วมกันได้

และ 3) เกิดนวัตกรรมชุมชนในรูปแบบกระบวนการประกอบการเพื่อสังคม ดังนี้ (1) เกิดการฟื้นฟูและพัฒนาต่อยอดวัฒนธรรมการให้เพื่อสังคมบูรณาการกับการประกอบการเพื่อสังคมผ่านการพัฒนาแกนนำทั้งรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ การพบปะพูดคุย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการลงมือทำร่วมกัน มีความสัมพันธ์แบบแนวราบ ไม่สั่งการ แต่รักษาคำมั่นสัญญาและแผนที่วางไว้ร่วมกัน และ ยืดหยุ่น (2) การสร้างอุดมการณ์ร่วมและลงมือทำการประกอบการเพื่อสังคมเริ่มจากชุมชนมีอยู่แล้วเช่น การรวมกลุ่มปลูกผักปลอดสาร และผลิตภัณฑ์ชุมชน (4) มีวัฒนธรรมการทำงานเป็นทีมก่อให้เกิดพลังขับเคลื่อนเป็นทุนทางสังคมในรูปกลุ่มและเครือข่ายสนับสนุนซึ่งกันและกัน (4) ใช้กระบวนการติดตามประเมินผลลัพธ์เพื่อการเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นสื่อการเรียนรู้ร่วมกัน

Executive Summary

The action research on "The Development of Social Enterprise towards Community Innovation in the Context of Bangsaothong Conservation Community" aims to 1) establish a social enterprise with community participation, 2) strengthen the relationship between the original residents and the new residents through social enterprise development, and 3) develop community innovation in the form of a social enterprise process.

The research conducted involves (1) exploring the feasibility of establishing social enterprise with leadership participation, (2) developing shared values among the leaders and setting up organizations to operate social enterprise, (3) designing experimental operations for social enterprise based on the principle of "Preserving Human and Environmental Well-being", and (4) carrying out experimental plans, including (4.1) promoting household consumption and cultivation of organic vegetables, (4.2) operating businesses selling agricultural products, community products, and receiving community-produced goods for sale, (4.3) establishing a fund using profits and/or donated money to assist vulnerable groups in the community, and (4.4) providing assistance to vulnerable groups in the community, and (5) evaluating and extracting lessons/innovations from the process of operating social enterprise.

The research achieved all three objectives, which were:

1) A group named "Rak Bangsaothong" has been established to operate for the society in Bangsaothong district. The group was founded by both original residents and newcomers who have had experience participating in two areas of study: (1) the development of relationships between original residents and newcomers, and (2) the development of a model for promoting the well-being of elderly people in Srisajorakhaenoi sub-district through cultural heritage. The group was led by 5 individuals who joined worship dance of Luang Phor Khieu Sukho Phutthophakhawa and have explored the possibility of establishing a community enterprise in Srisajorakhaenoi sub-district, which has expanded its network to two additional sub-districts, Srisajorakhaeyai and Bangsaothong, through coordination with an organic vegetable growing group. With a shared mindset of "Preserving Human and Environmental Well-being," 30 individuals have voluntarily joined the effort to establish and promote the aforementioned community

enterprise group.

2) The development of strong business relationships through operating social enterprise between native and migrant communities has resulted in the emergence of resilient groups through the implementation of two key activities. **(1) the promotion of agricultural intelligence within the community, specifically through the cultivation and consumption of organic vegetables in households**, has led to an increase in income by an average of 200 baht per week due to reduced expenses on vegetable purchases. This activity has also resulted in improved food security during the COVID-19 pandemic and a revitalization of cultural practices related to the sharing of organic vegetables within the community, benefiting 255 households. **(2) The group committee has been trained in social entrepreneurship principles and concepts, as well as product manufacturing, marketing planning, branding, packaging, and distribution. This has led to the development and distribution of community products, as well as the ability to sell other products.** The products produced by the group include Miang Kham (a royal leaf-wrapped appetizer), banana cake, fermented fish including processed fermented fish, chili paste, crispy noodles, Kanom Sai Bua (a steamed dessert made of young stem lotus), Thua Paep (a mung bean rice crepe), Malva nut juice, and organic agricultural products. **One of the main obstacles was the spread of the COVID-19 virus.** The group has attempted to distribute their products through various channels, such as selling at booths organized by government agencies, face-to-face sales, and online sales. Risk management is carried out by product owners who are responsible for investing in raw materials and labor costs, as well as production factors such as bananas, coconuts, Cha Plu (Betel) leaves, and various herbs that are available in the manufacturer's garden. If considered as a full business cost, it will increase the price of the product and make it difficult to sell due to the large number of competitors. Therefore, the profit that the group received was the added value of the agricultural products they have, and the profit was calculated after deducting the income into a fund of 2-3 baht per unit, along with investment in purchasing other goods. They also received both donated money and goods to support vulnerable groups. Currently, there is a fund to support a group of 35 vulnerable people, including bedridden patients, people with disabilities, elderly people facing difficulties, and families in crisis, with an amount of 10,000 baht.

The summary of the strengths are as follows: (1) Social capital formation occurred

through a collaborative network of community members at the district level who develop and address social issues within their community on their own (2) The hands-on practice of learning through the process of planning, implementation, monitoring, and evaluation resulted in a sense of pride, happiness, confidence, and the recognition of the value of their own business as beneficial to vulnerable groups and the community (3) The existence of a self-owned fund (4) The committee is composed of leaders from both original and new residents who can work together.

Furthermore, 3) community innovation occurred in the form of a social enterprise process, as follows: (1) the development and continuation of cultural philanthropy for social integration and social enterprise development through the development of both formal and informal leadership, dialogue, exchange of ideas, and hands-on collaboration, with horizontal relationships, no hierarchy, maintaining commitments and jointly created plans, and flexibility; (2) the creation of shared mindset and hands-on participation in social enterprise development starting from existing community initiatives such as organic vegetable cultivation and community products; (3) the culture of teamwork leads to the creation of social capital in the form of support groups and networks that support each other; and (4) the use of a continuous monitoring and assessment process for learning and development serves as a joint learning tool.

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ค
บทคัดย่อ	ง
Abstract	จ
บทสรุปผู้บริหาร	ช
Executive Summary	ฉ
สารบัญ	ฎ
สารบัญรูปภาพ	ฏ
สารบัญตาราง	ฒ
สารบัญแผนภูมิ	ณ
บทที่ 1 บทนำ	1
บทที่ 2 ทบทวนบริบทข้อมูล ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	27
บทที่ 4 ผลการวิจัย	30
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย	69
บรรณานุกรม	81
ภาคผนวก	82

สารบัญรูปภาพ

รูปภาพที่	หน้า
4-1 การค้นหาแกนนำ และการศึกษาความเป็นไปได้ในการขับเคลื่อนการประกอบการเพื่อสังคมให้เกิดขึ้นในพื้นที่	31
4-2 กิจกรรมของบริษัท TOA	32
4-3 บริษัท มูราโมโต้ อิเล็กทรอนิกส์ (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน)	33
4-4 บริษัท ชูโก จำกัด (มหาชน)	34
4-5 การประชุมชี้แจงโครงการและสร้างอุดมการณ์ประกอบการเพื่อสังคม	39
4-6 โลโก้ปลาร้า	44
4-7 ผลผลิต สินค้า ของผู้ประกอบการธุรกิจและการประชุมเชิงปฏิบัติการ	45
4-8 การออกแบบตราสัญลักษณ์	45
4-9 ข้อสรุปจากการประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับสินค้าที่จัดจำหน่าย	46
4-10 ศึกษาดูงานการประกอบการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนร้านแสนสมบูรณ์	47
4-11 ประชุมทบทวนการดำเนินกิจกรรมและปรึกษาท่านพระครูปลัดสุวัฒนวิคุณ เจ้าอาวาสวัดศรีวารีน้อย	48
4-12 การขับเคลื่อนอุดมการณ์ความรับผิดชอบต่อสังคมด้วยการ “รักษ์เพื่อนมนุษย์และสิ่งแวดล้อม”	48
4-13 ทบทวนอุดมการณ์ร่วม โครงสร้าง และแผน	49
4-14 จัดนิทรรศการในงานเทศกาลศิลปะการแสดง	49
4-15 อบรมทำ mask drop ที่มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ	54
4-16 จำหน่ายสินค้าที่ศาลากลางจังหวัดวันที่ 3-5 มีนาคม 2565	54
4-17 นักศึกษานำผลิตภัณฑ์ เมี่ยงคำ และเค้กกล้วยหอมไปจำหน่าย	55
4-18 นักศึกษาช่วยพัฒนาการตลาด	55
4-19 การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ปลาร้ามีทั้งระบบ line และ onsite	56
4-20 อบรมทำขนมสายบัว วันที่ 31 พฤษภาคม 2565 ณ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ	57
4-21 อบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง “การสร้างโมเดลธุรกิจ และการสร้างคุณค่าในสินค้าและบริการ	58
4-22 โลโก้และอุดมการณ์กลุ่ม	59

สารบัญรูปภาพ (ต่อ)

รูปภาพที่	หน้า
4-23 แผ่นพับ	59
4-24 ตัวอย่างผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม	61
4-25 ถอดบทเรียนประเมินผลสิ้นสุดโครงการ	64
4-26 ถอดบทเรียนประเมินผลสิ้นสุดโครงการ	65
4-27 ร่วมกิจกรรมหมู่บ้านศีล 5	68

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า	
1-1	ผลผลิต ผลลัพธ์ ผลกระทบที่สำคัญของงานวิจัย	5
1-2	ผลลัพธ์ (Output) ที่คาดว่าจะได้รับในแต่ละระยะเวลาของโครงการ	6
4-1	สรุปผลการดำเนินการศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งการประกอบการเพื่อสังคม	34
4-2	สรุปการวิเคราะห์ข้อมูลทุนเดิมของพื้นที่ที่เอื้อต่อการประกอบการธุรกิจ ผลิตภัณฑ์ชุมชน	35
4-3	กิจกรรมขับเคลื่อน	52
4-4	กลุ่มเปราะบางที่ได้รับประโยชน์	60
4-5	แผนธุรกิจ	62
5-1	สรุปผลการดำเนินงานวิจัยเปรียบเทียบผลผลิต (output) ที่ระบุไว้ในสัญญา	70
5-2	ผลผลิต (Output) ที่ระบุไว้ในสัญญา	72
5-3	ผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้น (Outcome) ที่ระบุไว้ในสัญญา	73
5-4	ผลกระทบที่จะเกิดขึ้น (Impact) ที่ระบุไว้ในสัญญา	74

สารบัญแนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
1-1 กรอบแนวคิดในการศึกษาการพัฒนาการประกอบการเพื่อสังคมนวัตกรรมชุมชน คนรักษ์บางเสาธง	4
4-1 แผนขับเคลื่อนการประกอบการเพื่อสังคม	43
4-2 รูปแบบการประกอบการ	53

บทที่ 1

บทนำ

สัญญาเลขที่	A13F640094
ชื่อโครงการย่อยที่ 4	การพัฒนาประกอบการเพื่อสังคมสู่นวัตกรรมชุมชนคนรักบางเสาชิง ¹
หัวหน้าโครงการ	อาจารย์นวนไล วัฒนกุล
หน่วยงานต้นสังกัด	มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
ระยะเวลาดำเนินการ	วันที่ 15 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2564 ถึง วันที่ 15 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2565
งบประมาณดำเนินการ	240,000 บาท

1.1 บทนำ

พื้นที่บางเสาชิงมีการก่อสร้างพัฒนาที่อยู่อาศัยของประชากรกลุ่มใหม่ซึ่งอพยพเข้ามาอยู่ในหมู่บ้านจัดสรร อาคารพาณิชย์ และสถานประกอบการต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น เป็นปัจจัยทำให้ประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ตามประชากรที่อยู่อาศัยในพื้นที่มีจำนวนประชากรแฝงที่เข้ามาอยู่อาศัยในรูปแบบผู้เช่าอพาร์ทเมนต์ ห้องเช่า และบ้านเช่าเป็นจำนวนมาก ประชากรกลุ่มนี้มีค่านิยมและวิถีชีวิตในลักษณะของปัจเจกบุคคลต่างคนต่างอยู่ บางกลุ่มมีสัมพันธภาพค่อนข้างห่างเหินไม่มีการทำกิจกรรมร่วมกันกับบุคคลอื่น ไม่มีเครือข่ายคนรู้จักใกล้ชิด ขาดเครือข่ายภายในชุมชนในการช่วยเหลือและแก้ปัญหาต่าง ๆ รวมถึงการเข้าถึงบริการของท้องถิ่น การพัฒนาให้ชุมชนรวมกลุ่มและสร้างความเข้มแข็งจึงเป็นไปได้ยาก สอดคล้องกับการศึกษารูปแบบการเสริมสร้างความสัมพันธ์และความเชื่อมั่นไว้วางใจของคนดั้งเดิมและคนมาอยู่ใหม่² แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการสร้างสัมพันธภาพระหว่างคนดั้งเดิมและคนมาอยู่ใหม่ในพื้นที่อำเภอบางเสาชิงควรเริ่มจากสัมพันธภาพภายในหมู่บ้านหรือในชุมชนของตนก่อน อาทิ กรณีหมู่บ้านจัดสรรสัมพันธภาพค่อนข้างห่างเหินเป็นสังคมปิดในบางครอบครัวต้องเริ่มจากการประสานงานกับแกนนำ/กรรมการหมู่บ้าน นิติบุคคลของหมู่บ้านจัดสรรเพื่อวางแผนการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างสัมพันธภาพในหมู่บ้านจัดสรรก่อน ส่วนหมู่บ้านดั้งเดิมที่เป็นลักษณะสังคมเปิด แต่วัฒนธรรมความเป็นปัจเจกบุคคลเข้ามาในวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่มากขึ้น การดำเนินชีวิตก็จะมีลักษณะเป็นแบบบ้านใครบ้านมัน ดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้มีการการสร้างสัมพันธภาพภายในชุมชนบ้านเรือนใกล้เคียงกันในหมู่บ้านก่อนเพื่อให้เกิดความคุ้นเคยสนิมสนมกัน โดยการส่งเสริมให้มีการทำกิจกรรมที่ร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ หลังจากนั้นจึงค่อย ๆ สร้างสัมพันธภาพกับภายนอก อาทิ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) /เทศบาล/อำเภอ/โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ (รพ.สต.) หน่วยงานภาครัฐและ

¹ โครงการย่อยที่ 4 ของโครงการการขับเคลื่อนทุนทางวัฒนธรรมสองฝั่งคลองแบบมีส่วนร่วมสู่การพัฒนาผู้ประกอบการทางวัฒนธรรม ด้วยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์อำเภอบางเสาชิง จังหวัดสมุทรปราการ.

² นวลไล วัฒนกุล และกฤตวรรณ สาทิตย์. (2563). การศึกษารูปแบบการเสริมสร้างความสัมพันธ์และความเชื่อมั่นไว้วางใจของคนดั้งเดิมและคนมาอยู่ใหม่. สมุทรปราการ: คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสวัสดิการสังคม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.

ภาคเอกชน ต้องปรับเปลี่ยนวิธีการให้เป็นการปฏิบัติงานเชิงรุกในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ การแจ้งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิทธิและบริการต่าง ๆ เพื่อให้คนมาติดต่อกับหน่วยงานราชการรวมถึงการประชาสัมพันธ์งานบุญประเพณีต่าง ๆ งานเทศกาลต่าง ๆ เพื่อให้คนมาเข้าร่วมพบปะพูดคุยกันหรือรวมกลุ่มกัน มีการวางแผนงานประจำปีและดึงคนในชุมชนทั้งคนดั้งเดิมและคนมาอยู่ใหม่ให้ออกมาร่วมงาน ร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ในขณะเดียวกันต้องสร้างเครือข่ายทางสังคมทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการเพื่อให้คนเหล่านี้เป็นแกนนำในการดึงคนออกมาพบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันเพื่อนำไปสู่การพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง

จากผลวิจัยในระยะแรกทำให้มีการพัฒนาการวิจัยในระยะสอง ซึ่งเน้นการวิจัยและสร้างนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่และลดความเหลื่อมล้ำภายใต้ชุดโครงการวิจัยการขับเคลื่อนทุนทางวัฒนธรรมสองฝั่งคลองแบบมีส่วนร่วมสู่การพัฒนาผู้ประกอบการทางวัฒนธรรมด้วยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งประกอบด้วยโครงการย่อย 4 โครงการที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน สำหรับงานวิจัยโครงการย่อยที่ 4 เรื่อง “การพัฒนาผู้ประกอบการเพื่อสังคมสู่นวัตกรรมชุมชนคนรักบางเสาธง” โดยผู้วิจัยนำผลการศึกษาในระยะแรกมาดำเนินการพัฒนาต่อยอด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดตั้งการประกอบการเพื่อสังคมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและพัฒนาความเข้มแข็งของการประกอบการเพื่อสังคมนระหว่างคนดั้งเดิมกับคนมาอยู่ใหม่ให้มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน จนเกิดนวัตกรรมชุมชนในรูปแบบกระบวนการประกอบการเพื่อสังคมสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน การพัฒนาชุมชนนอกจากการพัฒนาด้านเศรษฐกิจฐานรากเพื่อส่งเสริมให้คนมีรายได้และการมีงานทำ ผู้วิจัยเห็นว่าคนที่คนในชุมชนจะมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ช่วยเหลือเกื้อกูล ไว้วางใจ มีน้ำหนึ่งใจเดียวกันในการพัฒนาและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนร่วมกัน ควรมีกิจกรรมที่ทำให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างคนหลายกลุ่ม โดยกิจกรรมนั้นต้องเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินชีวิตเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นพร้อมทั้งต้องเป็นกิจกรรมทำให้เกิดความรู้สึกว่า “การให้” เพื่อนำไปสู่การทำเพื่อประโยชน์ส่วนร่วม ดังนั้น การประกอบการเพื่อสังคม (Social Entrepreneurship) จึงเป็นวิธีการที่ดี เนื่องจากการประกอบการเพื่อสังคมเป็นการประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะในการประกอบการเชิงธุรกิจที่สร้างรายได้ผ่านการผลิตสินค้าหรือจัดสรรบริการให้กับผู้บริโภคหรือหน่วยงานอื่น ๆ ซึ่งจะช่วยให้มีรายได้เพียงพอและเข้ามาสนับสนุนการทำงานตามภาระกิจเพื่อการพัฒนาและแก้ไขปัญหาสังคม การประกอบการเพื่อสังคมเป็นแนวทางการทำงานเพื่อสังคมเชิงรุก มุ่งส่งเสริมให้เกิดความยั่งยืนในกระบวนการแก้ไขปัญหาสังคมและมีเป้าหมายเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทั้งระบบ นอกจากนี้แนวคิดนี้ส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรมอันเป็นองค์ประกอบสำคัญสำหรับการดำเนินงานโดยเป็นทั้งกระบวนการและเป้าหมายของการดำเนินงาน การประกอบการเพื่อสังคม ส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งของเครือข่ายเพื่อสังคม การพัฒนากลไกประกอบการเพื่อสังคมเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนดั้งเดิมและคนอพยพเข้ามาอยู่ใหม่ให้มีสำนึกรักและรับผิดชอบต่อกันที่อยู่อาศัยร่วมกัน ส่งเสริมการประกอบการเพื่อสังคมด้วยการสร้างแกนนำและการประกอบการเพื่อสังคมผ่านวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ ส่งเสริมนวัตกรรมชุมชนในการผลิต แปรรูป และบริโภคผลผลิตทางการเกษตรและอาหารในท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกับภูมิปัญญา ทุนทางวัฒนธรรมหรือทรัพยากรในพื้นที่

โดยมุ่งให้เกิดรายได้ผ่านช่องทางการตลาดทั้ง online และ offline โดยเน้นกลุ่มคนดั้งเดิมซึ่งเป็นวัยแรงงาน ระยะปลายคืออายุ 40 ปีขึ้นไปถึงผู้สูงอายุ และเป็นส่วนหนึ่งของการบรรเทาปัญหาความยากลำบากใน สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ประกอบกับการสร้างกลไกการดำเนินงาน และการสื่อสารเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิต ผู้ประกอบการ และผู้อยู่อาศัยทั้งคนดั้งเดิมและคนใหม่ในพื้นที่ อันจะเป็นการส่งเสริมให้เศรษฐกิจฐานรากดีขึ้นและคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น

อย่างไรก็ตามข้อค้นพบจากการวิจัย ได้พบว่ามียุคกลุ่มคนจำนวนไม่น้อยที่มีความสุขจากการมีส่วนร่วม ในกระบวนการทำงานเพื่อสังคม ยกตัวอย่างเช่น กลุ่มปลูกผักปลอดสารในพื้นที่ที่มีสมาชิกประมาณ 30 คน ครัวเรือน ที่อยู่ระหว่างร่วมเรียนรู้และดำเนินกิจกรรมส่งเสริมการปลูกและบริโภคผักปลอดสารในครัวเรือน เพื่อแก้ไขปัญหาประชาชนในพื้นที่มีการผลิตผักปลอดสารไม่เพียงพอต่อการบริโภคในครัวเรือน นับได้ว่าเป็น ทูณเดิมที่สามารถนำมาพัฒนาต่อยอดให้เป็นการประกอบการเพื่อสังคมเพื่อเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างคนดั้งเดิมและ คนมาอยู่ใหม่ให้มีความผูกพันที่ลึกซึ้งผ่านทางวัฒนธรรมการบริโภคอาหารปลอดภัย ความมั่นคงทางอาหาร ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ของผู้เข้าร่วมกิจกรรม นอกจากนี้รายได้บางส่วนของการประกอบการจะนำไปช่วยเหลือ ครัวเรือนเปราะบางหรือกลุ่มเปราะบางในชุมชน ไม่ใช่เพียงการให้ “เงิน” แต่ถ้ากลุ่มเปราะบางมีกำลัง มีความสามารถจะนำเงินรายได้จากผลประกอบการส่งเสริมให้มีทุนประกอบอาชีพหรือทำกิจกรรมเพื่อพัฒนา คุณภาพชีวิตของตนเอง การจัดสวัสดิการช้อนสวัสดิการในรูปแบบนี้เป็นการเชื่อมโยงระหว่างคนในชุมชน 3 กลุ่ม 1) คนดั้งเดิม 2) คนมาอยู่ใหม่ 3) กลุ่มเปราะบางในชุมชนให้มีความเอื้ออาทรต่อกัน ผูกพันกัน และมีสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกันผ่านการประกอบการเพื่อสังคมของกลุ่มคนในชุมชน 2 กลุ่ม และทำเพื่อคนอีกกลุ่มหนึ่ง เพื่อทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รู้สึกมีคุณค่าในตนเอง เป็นการสนับสนุนด้านรายได้ที่เพิ่มขึ้นและการเติบโตเต็ม ความรู้สึกภายในจิตใจนำไปสู่การพัฒนาเป็นชุมชนเข้มแข็งและยั่งยืน

คณะผู้วิจัยจึงมุ่งที่จะพัฒนากระบวนการความสัมพันธ์นี้ให้เข้มแข็ง โดยจับประเด็นความสุขของคนใน ชุมชนที่ได้มีส่วนร่วมในการประกอบกิจกรรมเพื่อสังคม มาดำเนินโครงการวิจัยการพัฒนาการประกอบการเพื่อ สังคมสู่นวัตกรรมชุมชนคนรักสุขภาพบางเสาธง อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ 1) จัดตั้งการประกอบการเพื่อสังคมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน 2) พัฒนาความเข้มแข็งของการประกอบการ เพื่อสังคมนระหว่างคนดั้งเดิมกับคนมาอยู่ใหม่ให้มีสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน และ 3) เกิดนวัตกรรมชุมชนในรูปแบบ กระบวนการการประกอบการเพื่อสังคมสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR; Participatory Action Research) เพื่อให้ชุมชนและภาคีที่เกี่ยวข้องได้นำนวัตกรรมและผลการวิจัย ไปใช้ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ให้ดีขึ้นและช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางในชุมชน โดยใช้ กระบวนการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมเพื่อส่งเสริมให้คนในพื้นที่ทั้งคนดั้งเดิมและคนมาอยู่ใหม่เข้าถึงผลผลิต ผลิตภัณฑ์ หรือบริการที่เชื่อมโยงกับภูมิปัญญา ทุนทางวัฒนธรรมหรือทรัพยากรในพื้นที่ และเข้าถึงโดยตรง จากผู้ผลิตในพื้นที่ ทำให้ครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการผลิตเอง การจำหน่าย การได้ซื้อ สินค้าราคาถูก และเงินเฉลี่ยคืนจากผลประกอบการ หรือมีเงินทุนบางส่วนมาจัดสวัสดิการให้แก่กลุ่มเปราะบาง หรือผู้ยากลำบากในชุมชน เป็นต้น

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ

- 1) ศึกษาการจัดตั้งการประกอบการเพื่อสังคมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
- 2) ศึกษาความเข้มแข็งของการประกอบการเพื่อสังคมระหว่างคนดั้งเดิมกับคนมาอยู่ใหม่ให้มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน
- 3) เกิดนวัตกรรมชุมชนในรูปแบบกระบวนการการประกอบการเพื่อสังคม

1.3 กรอบแนวคิดในการศึกษา



แผนภูมิที่ 1-1 กรอบแนวคิดในการศึกษาการประกอบการเพื่อสังคมสู่นวัตกรรมชุมชนคนรักขบางเสาชาง

1.4 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบจากงานวิจัยที่สอดคล้องกับ OKR (Output/Outcome/Impact)

- 1) ผลผลิต ผลลัพธ์ ผลกระทบที่สำคัญของงานวิจัย และนวัตกรรมของโครงการวิจัยที่สอดคล้องกับ OKR ของแผนงานสำคัญ คาดว่าจะได้รับเมื่อสิ้นสุดโครงการ

ตารางที่ 1-1 ผลผลิต ผลลัพธ์ ผลกระทบที่สำคัญของงานวิจัย

ผลผลิต (Output)	ผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้น (Outcome)	ผลกระทบที่จะเกิดขึ้น (Impact)
<p>1. เกิดคณะทำงานการประกอบการเพื่อสังคม</p> <p>2. เกิดการกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะทำงานในการขับเคลื่อนการประกอบการเพื่อสังคม</p> <p>3. มีแผนการปฏิบัติงานการประกอบการเพื่อสังคม</p> <p>4. มีการกำหนดกติกาหรือข้อตกลงเกี่ยวกับการประกอบการเพื่อสังคม และเกิดการปฏิบัติตามกติกาหรือข้อตกลงที่กำหนดไว้</p> <p>5. มีการติดตามผลการดำเนินงานและเก็บข้อมูลเพื่อนำมาประเมินและปรับปรุงการทำงานอย่างต่อเนื่อง และมีการสรุปผลการดำเนินงาน</p> <p>6. มีการจัดสรรกำไรรายได้จากการดำเนินงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวมหรือสาธารณะ</p> <p>7. คริวเรือนอย่างน้อยร้อยละ 50 ของคริวเรือนที่เข้าร่วมโครงการ ดำเนินการประกอบการเพื่อสังคมตามแผนที่กำหนด</p> <p>8. คริวเรือนอย่างน้อยร้อยละ 70 ของคริวเรือนที่เข้าร่วมโครงการ บริโภคผลิตภัณฑ์ สินค้าหรือบริการที่มาจาก การประกอบการเพื่อสังคม</p> <p>9. รายได้ของผู้ประกอบการที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย เพิ่มขึ้นอย่างน้อยร้อยละ 10</p> <p>10. มีสมาชิกผู้บริโภคที่เป็นกลุ่มคนดั้งเดิมในชุมชน คนมาอยู่ใหม่ เกิดสังคมวงกว้างทั้งระบบ online และ offline</p> <p>11. มีเครือข่ายความร่วมมือเพิ่มขึ้นทั้งในระดับชุมชนและนอกชุมชน</p> <p>12. ได้ชุดความรู้เรื่องการส่งเสริมภาคชุมชนในการประกอบการเพื่อ</p>	<p>1. ประชาชนมีในพื้นที่ที่มีการอยู่ร่วมกันอย่างเป็นมิตรและเอื้ออาทรต่อกัน และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม</p> <p>2. ความสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกันระหว่างคนดั้งเดิมและคนมาอยู่ใหม่ดีขึ้น</p> <p>3. สมาชิก ประชาชน และผู้บริโภค ได้บริโภคผลิตภัณฑ์ สินค้า หรือบริการที่ปลอดภัย และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม</p> <p>4. คุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของผู้ประกอบการทางวัฒนธรรมและชุมชนฐานรากในพื้นที่อำเภอบางเสาธงดีขึ้น</p>	<p>ชุดความรู้เรื่องการส่งเสริมภาคชุมชนในการประกอบการเพื่อสังคม และการเสริมสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกันระหว่างคนในชุมชน สามารถนำไปเป็นต้นแบบและขยายผลสู่กลุ่มเป้าหมายอื่น ๆ ในจังหวัดสมุทรปราการ และจังหวัดอื่น ๆ ได้</p>

ผลผลิต (Output)	ผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้น (Outcome)	ผลกระทบที่จะเกิดขึ้น (Impact)
<p>สังคม เกิดเป็นศูนย์การเรียนรู้และถ่ายทอดนวัตกรรมการประกอบการเพื่อสังคม</p> <p>13. ได้ชุดความรู้ในการประกอบการเพื่อสังคม เพื่อเสริมสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อกันระหว่างคนดั้งเดิมและคนมาอยู่ใหม่</p>		

2) ผลลัพธ์ (Output) ที่คาดว่าจะได้รับในแต่ละระยะเวลาของโครงการ

ตารางที่ 1-2 ผลลัพธ์ (Output) ที่คาดว่าจะได้รับในแต่ละระยะเวลาของโครงการ

ช่วงระยะเวลา	กิจกรรมโครงการ	ผลผลิตที่คาดว่าจะได้รับ
<p>งวดที่ 1 เดือนที่ 1 - 3 (3 เดือน)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. ประชุมแกนนำคณะทำงานเพื่อทำความเข้าใจ 2. จัดตั้งองค์กรประกอบการเพื่อสังคม กำหนดบทบาทหน้าที่ ออกแบบโครงสร้างการบริหารองค์กร และวางแผนการทำงาน 3. สืบราชข้อมูลและสถานการณ์และความต้องการการประกอบเพื่อสังคม 4. ประสานทำความเข้าใจชุมชนรายบุคคล ครอบคลุม กลุ่ม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (30 คน) 5. อบรมให้ความรู้และสร้างอุดมการณ์ร่วมควบคู่กับกิจกรรมสร้างสัมพันธภาพที่ดีของสมาชิก (30 คน) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. พัฒนาคณะทำงานและจัดตั้งองค์กรประกอบการเพื่อสังคม ที่สรรหาและคัดเลือกกันเองภายในกลุ่ม 2. ได้ข้อมูลผลผลิตและความต้องการของประกอบการเพื่อสังคม 3. ได้สมาชิกเข้าร่วมองค์กรประกอบการเพื่อสังคม สมาชิกและคณะกรรมการมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการประกอบการเพื่อสังคม
<p>งวดที่ 2 เดือนที่ 4-9 (9 เดือน)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. วิเคราะห์ข้อมูลและสร้างการเรียนรู้จากข้อมูล 2. ออกแบบการทดลองการประกอบการเพื่อสังคมสู่ชุมชนนวัตกรรม ยกวางแผน กฎกติกา 3. สัมมนาเชิงปฏิบัติการคณะกรรมการและสมาชิก ประชาธิปไตยแผน กฎกติกา และแนวทางการดำเนินการทดลองปฏิบัติการประกอบการเพื่อสังคมสู่ชุมชนนวัตกรรม 4. ทดลองดำเนินการประกอบการเพื่อสังคม <ul style="list-style-type: none"> - อบรมเรื่องการจัดการผลผลิต ผลิตภัณฑ์แปรรูป การจัดเก็บ การบรรจุภัณฑ์ การขนส่ง และเทคนิคการขาย online และ offline - การพัฒนาช่องทางการตลาด - การประกอบการเพื่อสังคม 3. กำกับติดตาม และวิเคราะห์ข้อมูลผลการดำเนินการ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ได้มีการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจมา ออกแบบวางแผนการทดลองปฏิบัติการเพื่อสังคม ทั้งแผนการตลาด การผลิต การแปรรูป การจำหน่าย 2. แกนนำและสมาชิกได้รับการพัฒนา เรื่องการวางแผนและการออกแบบกิจกรรมทางธุรกิจและกิจกรรมรับผิดชอบต่อสังคม 3. แกนนำและสมาชิกเป็นกลไกขับเคลื่อนการประกอบการเพื่อการสร้างรายได้ให้แก่สมาชิกในครัวเรือนและกลุ่ม 4. แกนนำและสมาชิกมีความรู้ด้านการจัดการสินค้าผ่านการอบรมและปฏิบัติจริง
<p>งวดที่ 3 เดือนที่ 10 - 15</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. ประชุมผู้เกี่ยวข้องเพื่อถอดบทเรียน สรุปผลการทดลองประเมินผลความสำเร็จ 2. เวทีนำเสนอผลการวิจัย และเวทีถอดบทเรียนการวิจัย 	<p>การประเมินผลและถอดบทเรียนพัฒนานวัตกรรมเพื่อการขยายผลการประกอบการเพื่อสังคม</p>

ช่วงระยะเวลา	กิจกรรมโครงการ	ผลผลิตที่คาดว่าจะได้รับ
(15 เดือน)	<p>สู่สาธารณะ</p> <p>3. จัดทำรายงานความก้าวหน้าและฉบับสมบูรณ์</p>	<ul style="list-style-type: none"> - มีการจัดสรรกำไรรายได้จากการดำเนินงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวมหรือสาธารณะ - เกิดกองทุนกลาง (ที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน เพื่อพัฒนาการประกอบการเพื่อสังคม 1 กองทุน - ครั้วเรือนอย่างน้อยร้อยละ 50 ของครั้วเรือนที่เข้าร่วมโครงการ ดำเนินการประกอบการเพื่อสังคมตามแผนที่กำหนด - ครั้วเรือนอย่างน้อยร้อยละ 70 ของครั้วเรือนที่เข้าร่วมโครงการ บริโภคผลิตภัณฑ์ สินค้าหรือบริการ ที่มาจากการประกอบการเพื่อสังคม - รายได้ของผู้ประกอบการที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย เพิ่มขึ้นอย่างน้อยร้อยละ 10 - มีสมาชิกผู้บริโภคที่เป็นกลุ่มคนดั้งเดิมในชุมชน คนมาอยู่ใหม่ เกิดสังคมวงกว้างทั้งระบบ online และ offline - มีเครือข่ายความร่วมมือเพิ่มขึ้นทั้งในระดับชุมชน และนอกชุมชน - ได้ชุดความรู้เรื่องการส่งเสริมภาคชุมชนในการประกอบการเพื่อสังคม เกิดเป็นศูนย์การเรียนรู้และถ่ายทอดนวัตกรรมการประกอบการเพื่อสังคม - ได้ชุดความรู้ในการประกอบการเพื่อสังคม เพื่อเสริมสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อกันระหว่างคนดั้งเดิมและคนมาอยู่ใหม่

บทที่ 2

ทบทวนบริบทข้อมูล ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษา “การพัฒนาประกอบการเพื่อสังคมสู่นวัตกรรมชุมชนคนรักษ์บางเสาธง” ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 2.1 ข้อมูลพื้นฐานอำเภอบางเสาธง
- 2.2 ชุมชนนวัตกรรม
- 2.3 การประกอบการเพื่อสังคม
- 2.4 ทูทางสังคม
- 2.5 เศรษฐกิจฐานราก

2.1 ข้อมูลพื้นฐานอำเภอบางเสาธง ³

2.1.1 ประวัติอำเภอบางเสาธง

ในอดีตท้องที่ของอำเภอบางเสาธงเป็นพื้นที่น้ำทะเลท่วมถึงมาก่อน เป็นที่อยู่อาศัยของจระเข้ น้ำเค็มจำนวนมาก ทำให้ชุดพบโครงกระดูกและส่วนหัวอยู่เป็นเนืองนิตย์ จึงมีการเรียกชื่อคลองที่มีจระเข้ชุกชุมว่า “คลองจระเข้” ภายหลังจึงได้เป็นชื่อของตำบลคือ ตำบลจระเข้ แล้วมาแยกเป็นตำบลศิระจรเข้เล็กน้อย และตำบลศิระจรเข้ใหญ่ ส่วนคำว่า “บางเสาธง” นั้นมีที่มาจากการทำเกษตรกรรม ในอดีตนั้นจะใช้ธงเป็นการบอกเวลาพักและยังใช้เป็นแนวของลำน้ำในการสัญจรอีกด้วย ตั้งแต่ตั้งกิ่งอำเภอบางเสาธง (พ.ศ. 2538) จนถึงปัจจุบันวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2538 แบ่งพื้นที่ตำบลบางเสาธง ตำบลศิระจรเข้เล็กน้อย และตำบลศิระจรเข้ใหญ่ มาตั้งเป็นกิ่งอำเภอบางเสาธง ขึ้นกับอำเภอบางพลี พร้อมกับโอนสุขาภิบาลบางเสาธงจากอำเภอบางพลีมาขึ้นกับกิ่งอำเภอบางเสาธง วันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2542 ยกฐานะจากสุขาภิบาลบางเสาธงเป็นเทศบาลตำบลบางเสาธง วันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2550 ยกฐานะเป็น “อำเภอบางเสาธง”

2) การปกครองส่วนภูมิภาค อำเภอบางเสาธงแบ่งเขตการปกครองย่อยเป็น 3 ตำบล แต่ละตำบลแบ่งออกเป็น หมู่บ้าน รวม 38 หมู่บ้าน ได้แก่ 1) บางเสาธง จำนวน 17 หมู่บ้าน 2) ศิระจรเข้เล็กน้อย จำนวน 12 หมู่บ้าน และ 3) ศิระจรเข้ใหญ่ จำนวน 9 หมู่บ้าน

3) การปกครองส่วนท้องถิ่น ท้องที่อำเภอบางเสาธงประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 4 แห่ง ได้แก่ เทศบาลตำบลบางเสาธง ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลบางเสาธงและตำบลศิระจรเข้ใหญ่ องค์การบริหารส่วนตำบลบางเสาธง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลบางเสาธง (นอกเขตเทศบาลตำบลบางเสาธง)

³ ข้อมูลอำเภอบางเสาธง ข้อมูลออนไลน์ <http://district.cdd.go.th/bangsaothong/about-us/ประวัติความเป็นมา/เข้าถึงเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2563>.

องค์การบริหารส่วนตำบลศีระชะจรเข้โขย ครอบคลุมพื้นที่ตำบลศีระชะจรเข้โขยทั้งตำบลองค์การบริหารส่วนตำบลศีระชะจรเข้ใหญ่ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลศีระชะจรเข้ใหญ่ (นอกเขตเทศบาลตำบลบางเสาธง)

2.1.2 ข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่

ชุมชนในอำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ เป็นชุมชนที่มีประชาชนมาตั้งบ้านเรือนในพื้นที่กว่า 100 ปี มาแล้วพื้นที่มีสภาพเป็นเส้นทางน้ำไหลลงทะเลอ่าวไทยและมีน้ำเค็มท่วมถึง มีคลองหลัก และมีคลองซอยเป็นจำนวนมากเพื่อเป็นเส้นทางให้คนเดินทางไปมาหาสู่กัน คลองในอดีตมีความอุดมสมบูรณ์และมีระเข้อาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก จากการเปลี่ยนแปลงทางสภาพแวดล้อมและความเจริญเข้ามาในพื้นที่ มีผู้คนจากถิ่นอื่นอพยพเข้ามาอยู่อาศัยเพิ่มขึ้น ปัจจุบันไม่พบระเข้ในพื้นที่ มีการตัดถนน ทำทางเท้าคอนกรีตเลียบบคลองประชาชนในพื้นที่เปลี่ยนการสัญจรจากทางเรือมาเป็นการใช้ยานพาหนะ ได้แก่ รถยนต์และรถจักรยานยนต์มากขึ้น การคมนาคมทางน้ำจึงลดความสำคัญลง

สภาพทั่วไป การปกครองส่วนภูมิภาค อำเภอบางเสาธงแบ่งเขตการปกครองย่อยเป็น 3 ตำบล แต่ละตำบลแบ่งออกเป็น หมู่บ้าน รวม 38 หมู่บ้าน ได้แก่ 1) บางเสาธง จำนวน 17 หมู่บ้าน 2) ศีระชะจรเข้โขย จำนวน 12 หมู่บ้าน และ 3) ศีระชะจรเข้ใหญ่ จำนวน 9 หมู่บ้าน พื้นที่ 330.89 ตารางกิโลเมตร ภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม ไม่มีภูเขา ไม่มีป่าไม้ มีระบบชลประทานทั่วถึง พื้นที่แต่ละด้านติดต่อกับพื้นที่ต่าง ๆ ดังนี้

- ทิศเหนือ จรดเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ซึ่งจะเป็นพื้นที่เชื่อมเส้นทางเข้าสู่สนามบินสุวรรณภูมิ และการใช้เส้นทางมอเตอร์เวย์ ไปได้ทั้งเข้าสู่กรุงเทพมหานคร ไปเชื่อมต่อเส้นทางไปภาคใต้ ภาคตะวันออก ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

- ทิศใต้จรด ติดต่อกับอำเภอบางบ่อ มีคลองหลายสายเป็นเส้นแบ่งเขต

- ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอบางบ่อ มีคลองหลายสายเป็นเส้นแบ่งเขต

- ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอบางพลี ซึ่งเป็นเขตติดพื้นที่สนามบินสุวรรณภูมิบริเวณเส้นทาง

ป็นจักรยานของสนามบินสุวรรณภูมิ

จำนวนประชากร จำนวน 105,726 คน แบ่งเป็นชาย จำนวน 51,676 คน หญิง จำนวน 54,050 คน จำนวนครัวเรือน 41,676 ครัวเรือน ความหนาแน่นของประชากร 431.25 คนต่อตารางกิโลเมตร ความหนาแน่นเพิ่มขึ้นกว่าร้อยละ 50 นับย่อนหลังไป 7 ปี ทั้งนี้เพราะมีประชากรกลุ่มใหม่อพยพเข้ามาเพราะเกิดมีหมู่บ้านจัดสรร อาคารพาณิชย์ และสถานประกอบการต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นปัจจัยทำให้ประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ตามประชากรที่อยู่อาศัยในพื้นที่มียังจำนวนประชากรแฝงที่เข้ามาอยู่อาศัยในรูปแบบผู้เช่าอพาร์ทเมนต์ ห้องเช่า และบ้านเช่าเป็นจำนวนมาก รวมถึงนักท่องเที่ยวทั้งไทยและต่างประเทศโดยเฉพาะชาวจีน มีโรงแรมที่พัก ศูนย์การค้าสำหรับกลุ่มทัวร์จีน สนามบินสุวรรณภูมิ สถานศึกษา รวมถึงศูนย์การค้า คิงพาวเวอร์อยู่ในพื้นที่และพื้นที่ใกล้เคียง ก่อนสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 มีนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่เป็นจำนวนมาก

การประกอบอาชีพ อาชีพดั้งเดิมของกลุ่มประชากรที่อยู่อาศัยในพื้นที่นี้รุ่นแรก ๆ คือ ประกอบอาชีพ การเกษตร ปลูกพืชผัก ผลไม้ ผักกระเฉด ผักบุ้งในคลอง และเลี้ยงปลา มีกรรมสิทธิ์ถือครองที่ดินร้อยละ 90 เช่าที่ดินทำกินร้อยละ 10 แต่หลังจากความเจริญเข้ามาอย่างรวดเร็วทำให้บุตรหลานและกลุ่มผู้อพยพเข้ามา ในพื้นที่กลุ่มใหม่จะประกอบอาชีพรับจ้างในภาคอุตสาหกรรม และบริการทั้งภาครัฐ เอกชน และสถานประกอบการ ต่าง ๆ ทั้งในและนอกเขตตำบล และส่วนใหญ่เป็นนอกเขตองค์การบริหารส่วนตำบลทั้ง 3 แห่ง เพราะในพื้นที่ ยังมีสถานประกอบการไม่มาก

2.1.3 ข้อมูลศักยภาพ/ทรัพยากร

ชีวิตความเป็นอยู่และสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว พื้นที่บางเสาะงมีศูนย์รวมจิตใจของ ประชาชนทั้งกลุ่มที่อยู่อาศัยกลุ่มดั้งเดิมและผู้อพยพเข้ามาอยู่อาศัยกลุ่มใหม่ คือ วัดหัวคู้ วัดศรีวารีน้อย วัดจระเข้ใหญ่ วัดบัวโรย เป็นต้น ซึ่งวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนเพราะวัด มีการจัดงานบุญประเพณี ตามปฏิทินงานประเพณีอย่างต่อเนื่องทุกปี 2) ประชาชนมีความศรัทธาต่อพระพุทธรูปประจำวัด และ มีความคุ้นเคยในการร่วมงานบุญประเพณีอย่างต่อเนื่องทั้งกลุ่มคนดั้งเดิมและกลุ่มคนที่เข้ามาอยู่อาศัยใหม่ ในพื้นที่ 3) มีอาคารหลายหลังไว้บริการประชาชนในพื้นที่ เช่น เป็นสถานที่จัดกิจกรรมประชุมและจัดทำโครงการ ต่าง ๆ เพื่อบริการประชาชนในพื้นที่ เป็นสถานที่จัดกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ เป็นลานวัฒนธรรมชุมชน เป็นแหล่งจำหน่ายสินค้าที่เป็นผลผลิตจากชุมชน และสินค้าที่จำเป็นของชุมชนจากภายนอกมาขายให้ชุมชน เป็นต้น โดยประชากรดั้งเดิมกลุ่มผู้สูงอายุ เป็นกลุ่มที่มีภูมิปัญญาด้านการเกษตรการเกษตร โดยเฉพาะ การปลูกพืชผักสวนครัวเป็นงานอดิเรกซึ่งเป็นกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพกายและจิตใจของผู้สูงอายุในการอยู่บ้าน โดยลำพังตอนกลางวัน และบางรายยังทำเป็นอาชีพ มีภูมิปัญญาในการทำอาหารและขนมหวานต่าง ๆ เพื่องานบุญประเพณี และบางรายก็ทำขายเพื่อเพิ่มรายได้

2.1.4 ข้อมูลประเด็นปัญหา

พื้นที่บางเสาะง มีการพัฒนาเป็นที่อยู่อาศัยของประชากรกลุ่มใหม่อพยพเข้ามาอยู่ในหมู่บ้านจัดสรร อาคารพาณิชย์ และสถานประกอบการต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น เป็นปัจจัยทำให้ประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ตามประชากรที่อยู่อาศัยในพื้นที่มียังจำนวนประชากรแฝงที่เข้ามาอยู่อาศัยในรูปแบบผู้เช่าอพาร์ทเมนต์ ห้องเช่า และบ้านเช่าเป็นจำนวนมาก ประชากรกลุ่มนี้มีค่านิยมและวิถีชีวิตในลักษณะของปัจเจกบุคคล ต่างคนต่างอยู่ ดังผลการศึกษา รูปแบบการเสริมสร้างความสัมพันธ์และความเชื่อมั่นไว้วางใจของคนดั้งเดิมและ คนมาอยู่ใหม่⁴ กรณีคนมาอยู่ใหม่มีลักษณะดังนี้

1) การสร้างสัมพันธ์สภาพภายในหมู่บ้านหรือในชุมชนของตนก่อน กรณีหมู่บ้านจัดสรร สัมพันธภาพค่อนข้างห่างเหิน เป็นสังคมปิดในบางครอบครัว ต้องเริ่มจากการประสานงานกับแกนนำ/ กรรมการหมู่บ้าน นิติบุคคลของหมู่บ้านจัดสรรเพื่อวางแผนการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างสัมพันธ์ภาพในหมู่บ้าน

⁴ กฤตวรรณ สาหร่าย และนวลใย วัฒนกุล. (2563). รูปแบบการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนดั้งเดิมกับคนมาอยู่ใหม่ในชุมชน บางเสาะง. คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสวัสดิการสังคม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.

จัดสรรก่อน ส่วนหมู่บ้านอื่น ๆ ที่เป็นลักษณะสังคมเปิด บางหลังอาจมีลักษณะบ้านใครบ้านมัน ต้องมีวิธีการสร้างสัมพันธ์ภายในหมู่บ้านก่อนเพื่อให้เกิดความคุ้นเคยสนิมสนมกัน “การเสริมความสัมพันธ์และความเชื่อมั่นไว้วางใจไม่สามารถเสริมสร้างได้ภายในวันเดียวแต่ต้องใช้ระยะเวลา ความต่อเนื่อง และประสบการณ์ร่วมจึงจะเกิดความผูกพันในเชิงบวกจึงจะเกิดขึ้น” ดังนั้น จึงต้องมีกิจกรรมที่ทำร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ

2) การสร้างสัมพันธ์ภายในภายนอก อาทิ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)/เทศบาล/อำเภอ/โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ (รพ.สต.) หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ต้องปรับเปลี่ยนวิธีการให้เป็นการปฏิบัติงานเชิงรุกในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ การแจ้งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิทธิและบริการต่าง ๆ เพื่อให้คนมาติดต่อกับหน่วยงานราชการ รวมถึงการประชาสัมพันธ์งานบุญประเพณีต่าง ๆ งานเทศกาลต่าง ๆ เพื่อให้คนมาเข้าร่วมพบปะพูดคุยกัน หรือรวมกลุ่มกัน ไม่ใช่เพียงแค่การประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย หรือการติดป้ายประชาสัมพันธ์ ต้องมีการวางแผนงานประจำปีและดึงคนในชุมชนทุกคนดั้งเดิมและคนมาอยู่ใหม่ให้ออกมาร่วมงาน ร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ ในขณะเดียวกันต้องสร้างเครือข่ายทางสังคมทั้งแบบเป็นทางการ โดยการจัดตั้งคณะกรรมการและไม่เป็นทางการ จิตอาสา คนที่เข้าร่วมด้วยความสมัครใจ เพื่อให้คนเหล่านี้เป็นแกนนำในการดึงคนออกมาพบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนดั้งเดิมกับคนที่มาอยู่ใหม่ ที่มีวิจัยได้เสนอแนวทางที่ได้ดังนี้

1) การเสริมสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกในการดำเนินชีวิตประจำวัน ได้แก่ การพบปะ-พูดคุยกลุ่มเพื่อน, การซื้อของ-ขายของกลุ่มลูกค้า, การให้บริการ-รับบริการ, ผู้เช่า-เจ้าของที่พัก ฯลฯ

2) การเสริมสร้างความสัมพันธ์ในการประกอบอาชีพ ได้แก่ ลูกจ้าง-นายจ้าง นายจ้างจะดูแลลูกจ้างอย่างไร หน่วยงานภาครัฐจำเป็นต้องสร้างเครือข่ายภาคเอกชนและประสานความร่วมมือกัน

3) การเสริมสร้างความสัมพันธ์หน่วยงานภาครัฐ-คนในชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)/เทศบาล อำเภอ มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับประชาชนจัดทากิจกรรมที่เป็นประโยชน์กับคนแต่ละกลุ่มวัยหรือกิจกรรมที่มีอยู่แล้วทำให้ทุกคนมีส่วนร่วมมากขึ้น เช่น กิจกรรมบริการตรวจสุขภาพเคลื่อนที่ การจัดแข่งขันกีฬา การแอโรบิค การแข่งเรือยาว การละเล่นว่าว เป็นต้น

4) การเสริมสร้างความสัมพันธ์ผ่านงานบุญ ประเพณี วัฒนธรรมต่าง ๆ ได้แก่ ผ้าป่าครอบครัวงานบุญทอดกฐิน เข้าพรรษา ออกพรรษา ลอยกระทง สงกรานต์ งานแต่งงาน งานบวช ขึ้นบ้านใหม่ การช่วยงานในรูปแบบของการช่วยแรง การทำอาหาร ทำขนม นอกจากการช่วยเหลือเป็นเงินหรือใส่ซองจะทำให้มีสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน ไว้วางใจซึ่งกันและกัน

อย่างไรก็ตามข้อค้นพบจากการวิจัย ได้พบว่ามีกลุ่มคนจำนวนไม่น้อยที่มีความสุขจากการมีส่วนร่วมในกระบวนการทำงานเพื่อสังคม ยกตัวอย่างเช่น กลุ่มปลูกผักปลอดสารในพื้นที่ที่มีสมาชิกประมาณ 30 ครัวเรือน ที่อยู่ระหว่างร่วมเรียนรู้และดำเนินกิจกรรมส่งเสริมการปลูกและบริโภคผักปลอดสารในครัวเรือนเพื่อแก้ไขปัญหาประชาชนในพื้นที่มีการผลิตผักปลอดสารไม่เพียงพอต่อการบริโภคในครัวเรือน และไม่มีแหล่งจำหน่ายผักปลอดสาร นับได้ว่าเป็นทุนเดิมที่สามารถนำมาพัฒนาต่อยอดให้เป็นการประกอบการเพื่อสังคม

เพื่อเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างคนดั้งเดิมและคนมาอยู่ใหม่ให้มีความผูกพันที่ลึกซึ้งผ่านวัฒนธรรมการบริโภคอาหารปลอดภัย ลดรายจ่าย และเพิ่มรายได้ของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

2.1.5 ข้อมูลความต้องการของพื้นที่

การพัฒนาวิถีประกอบอาชีพเพื่อสังคมเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนดั้งเดิมและคนอพยพเข้ามาอยู่ใหม่ให้มีสำนึกรักและรับผิดชอบต่อกันที่อยู่อาศัยร่วมกัน ส่งเสริมการประกอบการเพื่อสังคมด้วยการสร้างแกนนำและการประกอบการเพื่อสังคมผ่านวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ ส่งเสริมนวัตกรรมชุมชนในการผลิตแปรรูป และบริโภคผลผลิตทางการเกษตรและอาหารในท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกับภูมิปัญญา ทักษะวัฒนธรรมหรือทรัพยากรในพื้นที่ โดยมุ่งให้เกิดรายได้ผ่านช่องทางตลาดทั้ง online และ offline โดยเน้นกลุ่มคนดั้งเดิมและส่วนใหญ่เป็นวัยแรงงานระยะปลายคืออายุ 50 ปีขึ้นไปถึงผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับสถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ประกอบกับการสร้างกลไกการดำเนินงาน และการสื่อสารเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิต ผู้ประกอบการ และผู้อยู่อาศัยทั้งคนดั้งเดิมและคนใหม่ในพื้นที่ อันจะเป็นการส่งเสริมให้เศรษฐกิจฐานรากดีขึ้น และคุณภาพชีวิตของประชาชนทั้งคนใหม่และคนดั้งเดิมดีขึ้น

ด้วยสถานการณ์และความต้องการดังกล่าว ทีมผู้วิจัยจึงต่อยอดงานวิจัยเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนกลุ่มดั้งเดิมให้มีความสัมพันธ์เชิงบวกในการดำเนินชีวิตประจำวัน ด้วยการพบปะ-พูดคุยกลุ่มเพื่อน, การซื้อของ-ขายของกลุ่มลูกค้า, การให้บริการ-รับบริการ, ระหว่างกัน โดยจัดทำโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการเรื่อง “การพัฒนาการประกอบการเพื่อสังคมสู่นวัตกรรมชุมชนอนุรักษ์บางเสาธง” โดยมีคำถามและวัตถุประสงค์และแนวทางการดำเนินงานดังต่อไปนี้ ผู้ผลิตการเกษตรและการผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปปลอดภัย

2.2 ชุมชนนวัตกรรม⁵

ชุมชนนวัตกรรม (Innovative Community) เป็นรูปแบบหนึ่งของนวัตกรรมสังคม (Social Innovation) ซึ่งเป็นการระดมทั้งทรัพยากรและขีดความสามารถของสมาชิกในชุมชน เพื่อสร้างนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนโดยมีเป้าหมายเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน มิใช่เพื่อผลประโยชน์ของใครคนใดคนหนึ่ง ชุมชนนวัตกรรมเป็นการสร้างสรรค์แนวคิดในการแก้ปัญหาใหม่ ๆ โดยให้ความสำคัญกับองค์ความรู้ การศึกษา การแลกเปลี่ยนข้อมูล และการทำงานเป็นเครือข่าย การสร้างนวัตกรรมชุมชนจึงเป็นกระบวนการทางสังคม (social process) โดยมีความมุ่งหมายที่จะเปลี่ยนแปลงสังคมหรือชุมชนให้มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ปัจจัยที่เอื้อในการสร้างชุมชนนวัตกรรม ได้แก่ สถานที่ที่เปิดโอกาสให้มีการเรียนรู้สิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อให้เกิดกระบวนการใช้ความคิดสร้างสรรค์ ผู้นำและผู้บริหารการเปลี่ยนแปลง (change agent)

⁵ สุชาติ อุดมโสภกิจ. (2011) นวัตกรรมเขียว เพื่อชีวิต สังคม และเศรษฐกิจไทย | Focus Vol.38 No.218, August-September 2011, หน้า 39-42.

ซึ่งอาจเป็นผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่รัฐที่มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาชุมชน หรือสมาชิกในชุมชนที่มีคุณสมบัติในการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงซึ่งมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

- 1) มีภาวะผู้นำที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อผู้อื่นและสังคม
- 2) มีภาวะผู้นำที่กระตุ้นให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกัน (collaboration) ของสมาชิกในชุมชน เพื่อขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมาย
- 3) มีภาวะผู้นำที่มีบทบาทในการอำนวยความสะดวก(facilitate)มากกว่าเป็นเรื่องของตำแหน่ง (position)
- 4) มีภาวะผู้นำที่ยึดเอาค่านิยมร่วมของชุมชน (community value) เป็นฐานมีจิตสาธารณะ ซึ่งถือเป็นเครื่องมือสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาภาวะผู้นำเพื่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ชุมชนนวัตกรรมประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ประการ คือ

- 1) ผู้ดำเนินการ (actor) ซึ่งอาจเป็นบุคคลหรือสถาบันที่มีส่วนในกิจกรรมด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม (วทน.) เช่น ผู้นำชุมชน นักวิจัย มหาวิทยาลัย เป็นต้น
- 2) กิจกรรม (activities) ประกอบด้วยการสร้าง การถ่ายทอด และการใช้องค์ความรู้ด้าน วทน. ซึ่งหมายถึงการวิจัยและพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยี การสร้างนวัตกรรม และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีอย่างสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน
- 3) ความเชื่อมโยง (linkages) เป็นกระบวนการที่องค์ความรู้ด้าน วทน. ได้รับการถ่ายทอดในหมู่ผู้ดำเนินการ เช่น การให้นักวิจัยถ่ายทอดองค์ความรู้จากผลงานวิจัยให้แก่สมาชิกในชุมชนตามความสนใจหรือความต้องการ การร่วมกำหนดโจทย์วิจัย การร่วมวิจัย สังเกตและสรุปผลที่ได้ร่วมกันระหว่างนักวิจัยและสมาชิกในชุมชน เป็นต้น
- 4) ผลลัพธ์ (outcomes) คือ ผลที่ได้ระยะกลางจากกิจกรรมต่าง ๆ ผลลัพธ์จากการสร้างนวัตกรรมในชุมชนอาจรวมถึงทักษะในการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลของสมาชิกในชุมชน ผลลัพธ์จากการรับการถ่ายทอดเทคโนโลยีของชุมชน อาจรวมถึงการสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ที่เป็นการขยายตลาดของชุมชน
- 5) ผลกระทบ (Impacts) คือผลที่ได้รับในระยะยาวจากกิจกรรมต่าง ๆ จากความเชื่อมโยงและจากผลลัพธ์ซึ่งมักจะหมายถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน

กระบวนการสร้างนวัตกรรมในชุมชน

- 1) การสร้างแนวคิดใหม่ ๆ ด้วยการศึกษาปัญหาความต้องการของชุมชน
- 2) การระบุแนวทางการแก้ปัญหาที่เป็นไปได้
- 3) การพัฒนาต้นแบบ
- 4) การประเมินผล การขยายผล และการกระจายแนวคิด
- 5) การเรียนรู้และการพัฒนาตนเอง

การสร้างนวัตกรรมชุมชนสามารถดำเนินการได้ภายใต้กรอบการดำเนินงานตามแผนชุมชน ซึ่งเป็นกิจกรรมพัฒนาที่เกิดขึ้นจากคนในชุมชนที่มีการรวมตัวกัน เพื่อจัดทำแผนขึ้นมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา

ชุมชนหรือท้องถิ่นของตนเองให้เป็นไปตามที่ต้องการ และสามารถแก้ปัญหาที่ชุมชนเผชิญอยู่ร่วมกันได้ โดยคนในชุมชนมาร่วมกันคิดร่วมกันกำหนดแนวทางและกิจกรรมการพัฒนาของชุมชน โดยยึดหลักการพึ่งพาตนเอง คำนึงถึงศักยภาพ ทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นเป็นหลัก นอกจากนี้ในกรณีที่กิจกรรมใดที่ชุมชนไม่สามารถดำเนินการเองได้ ก็สามารถขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกได้ โดยชุมชนเสนอแผนชุมชนเข้าเป็นส่วนหนึ่งของแผนขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) หรือแผนงาน/โครงการของราชการได้

ขั้นตอนการจัดทำแผนชุมชน ประกอบด้วย 10 ขั้นตอน ดังนี้

1) ค้นหาแกนนำและองค์กรท้องถิ่น สร้างทีมงานที่จะจัดทำแผนชุมชนเชิงคุณภาพ ที่มีผู้แทนจากทุกภาคส่วนทุกองค์กรของชุมชนร่วมกันสร้างความเข้าใจที่ชัดเจนว่า ทำแผนชุมชนเชิงคุณภาพเพื่ออะไรทำอย่างไรถึงจะเริ่มกระบวนการร่างแผนชุมชนได้ถูกต้อง และได้คนที่มีจิตอาสาและมีประสิทธิภาพเข้าร่วมกระบวนการ

2) จุดประกายความคิด จัดเวทีพูดคุยเพื่อกระตุ้นให้ชุมชนตระหนักถึงปัญหา วิฤตที่เกิดขึ้น ความหวังที่จะอยู่รอดร่วมกัน เช่น พูดคุยถึงเรื่องราวของชุมชนสิ่งดีงามในอดีต การเปลี่ยนแปลงที่เกิดกับชุมชน สถานการณ์ชุมชนปัจจุบัน และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่จะกระทบกับวิถีชีวิตชุมชนความเป็นอยู่ และความหวังที่จะอยู่รอดร่วมกันด้วยตัวของชุมชนเอง เป็นต้น เมื่อชุมชนเห็นชอบให้มีการจัดทำแผนชุมชนแล้ว ควรนำเสนอทีมงานแผนชุมชน วิทยากรกระบวนการ แผนการขับเคลื่อนรวมถึงเครื่องมือและข้อตกลงร่วมกันระหว่างทีมงานและชุมชน

3) ศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชน เพื่อให้สมาชิกเห็นถึงที่มา ตัวตนที่แท้จริงของตนเอง ของชุมชน และเกิดเป็นความรักในท้องถิ่น ทำให้ชุมชนรู้จักเรื่องราวของตนเอง รู้จักมรดกทางวัฒนธรรม รู้เรื่องราวของชุมชนทั้งอดีต ปัจจุบัน เพื่อมองเห็นอนาคตร่วมกัน ซึ่งจะเป็นพลังสำคัญในการนำพาชุมชนให้รอดพ้นวิฤตอยู่ร่วมกัน

4) สสำรวจ รวบรวมข้อมูล กำหนดประเด็นที่จำเป็นต้องรู้ อยากรู้ เพื่อเก็บข้อมูล เช่น รายรับ รายจ่าย หนี้สิน การผลิต ศักยภาพชุมชนด้านวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น ปัญหาที่ชุมชนเผชิญอยู่ เป็นต้น การสำรวจข้อมูลอาจใช้แตกต่างกันไปตามพื้นที่ เรื่องที่ต้องการข้อมูลเชิงปริมาณต้องใช้แบบสอบถาม บางเรื่องใช้เวทีระดมความเห็นหรือการพูดคุยกลุ่มเล็กเพื่อเจาะลึกลงรายละเอียด โดยควรมีการจดบันทึกไว้ด้วย

5) วิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้เข้าใจสถานการณ์และร่วมกันกำหนดอนาคตของชุมชน โดยสมาชิกในชุมชนได้เห็นข้อมูลทั้งหมดร่วมกัน และได้มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ เรียนรู้ร่วมกันว่า สถานการณ์ของชุมชนปัจจุบันในเรื่องการผลิต รายได้ ทรัพยากรธรรมชาติทุนทางสังคมเป็นอย่างไร ชุมชนอยู่ร่วมกันได้เพราะอะไร มีเรื่องราวอะไรบ้างที่สำคัญ มีปัญหาสำคัญอะไรที่จะส่งผลกระทบต่อชุมชนและสาเหตุของปัญหาคืออะไร โดยในขั้นตอนนี้ควรเชิญภาคีการพัฒนา เช่น ท้องถิ่น ส่วนราชการในพื้นที่ หน่วยงานวิชาการที่มีประสบการณ์การจัดทำแผนชุมชนเข้าร่วมในการปรึกษาหารือ

6) ยกร่างแผนชุมชน เมื่อทราบสถานการณ์ในปัจจุบันของชุมชนแล้ว ต้องช่วยกันหาคำตอบว่า ชุมชนต้องการจะเป็นอย่างไร หรืออยากเห็นอะไรในอนาคต มีระยะห่างที่ชุมชนจะไปถึงจุดที่ต้องการแค่ไหน และจะไปถึงจุดนั้นได้อย่างไร โดยอาจจะกำหนดวิสัยทัศน์ว่า ระยะ 5 -10 ปีข้างหน้าชุมชนต้องการหรืออยากเห็นอะไร อะไรเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องทำเพื่อบรรลุจุดหมายและแก้ไขปัญหา ชุมชนและองค์กรชุมชนจะต้องทำอะไรบ้าง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชาสังคมและภาครัฐ จะต้องทำอะไรบ้าง เพื่อขับเคลื่อนชุมชนไปข้างหน้า มีแผนงาน/โครงการกิจกรรมอะไรบ้างที่จะนำชุมชนไปถึงจุดที่ต้องการ มีค่าใช้จ่ายตามแผนงานโครงการเท่าใด โดยแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ควรแยกเป็น 3 กลุ่มคือ สิ่งที่ชุมชนทำได้เอง สิ่งที่เกิดขึ้นความสามารถของชุมชน ต้องทำร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/อำเภอ/จังหวัด หรือขอรับสนับสนุนจากภายนอก

7) ประชาพิจารณ์แผนชุมชน เป็นการให้สมาชิกชุมชนร่วมกันพิจารณาถึงความถูกต้องเหมาะสมของแผนชุมชนว่า สามารถสะท้อนเรื่องราวความเป็นจริงของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับคนและองค์กรชุมชนทุกกลุ่ม มีความชัดเจนว่าจะเห็นภาพการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และภาวะแวดล้อมของชุมชนในทางที่ดีขึ้น โดยแผนชุมชนควรมีแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ตามลำดับความสำคัญที่ชุมชน ท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ มีความเชื่อมโยงกับภาครัฐ ท้องถิ่นภาคเอกชน และองค์กรประชาชนที่เป็นพันธมิตร

8) นำแผนสู่การปฏิบัติ นำแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ตามแผนชุมชนมาปฏิบัติ โดยเน้นการให้ชุมชนพึ่งตนเองก่อน หรือที่เรียกว่า “ระเบิดจากข้างใน” โดยใช้ศักยภาพและทุนของชุมชนทั้งทุนทางสังคมทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุล ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

9) ทบทวนปรับปรุง เมื่อนำแผนชุมชนไปปฏิบัติ อาจไม่ตรงกับสถานการณ์จริงที่เกิดขึ้น เนื่องจากมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นเรื่องปกติจึงต้องมีการทบทวนแผนชุมชนอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้แผนชุมชนเป็นแผนที่มีชีวิตตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบ และสร้างภูมิคุ้มกันต่อชุมชน

10) ประเมินสรุปบทเรียน เป็นขั้นตอนที่จะติดตามดูว่าแผนชุมชนที่ทำมาได้ผลเป็นอย่างไร เพื่อสรุปเป็นบทเรียนนำกลับมาใช้ปรับปรุงหรือถอดเป็นองค์ความรู้ให้กับชุมชนอื่นได้เรียนรู้ต่อไป โดยอาจใช้เป้าการประเมินเบื้องต้นว่า แผนชุมชนก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เป็นการพัฒนาคนทั้งผู้ปฏิบัติงานและคนในชุมชนหรือไม่ แผนชุมชนทำให้ชุมชน/องค์กรชุมชนมีความสัมพันธ์มีกิจกรรมร่วมกันเพิ่มขึ้น มีความเข้มแข็งขึ้นหรือไม่ แผนชุมชนมีผลต่อการพัฒนาชุมชนให้ก้าวหน้าอย่างสมดุลและสามารถแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชุมชนหรือไม่

2.3 การประกอบการเพื่อสังคม

2.3.1 ความหมายการประกอบการเพื่อสังคม

การประกอบการ และผู้ประกอบการ⁶ (entrepreneur) หมายถึง เป็นการจัดตั้งองค์กรหรือกิจการ เพื่อดำเนินการผลิต การจำหน่าย และการให้บริการ โดยเป็นการนำเอาปัจจัยที่มีต่าง ๆ นั้นมาลงทุนในกิจการ นั้นเอง เช่น ส่วนของทรัพย์สิน แรงงาน และเงินทุน เพื่อให้เกิดผลผลิตตามเป้าหมายที่ได้คาดหวังไว้หรือเกิดการมีกำไร ผู้ประกอบการ (Entrepreneur) หมายถึง บุคคลที่ทำการจัดตั้งธุรกิจหรือองค์กรขึ้นมา โดยยอมรับ ความเสี่ยงภัยเพื่อหวังจากกำไรที่เกิดขึ้น หรืออีกความหมายหนึ่งของ ผู้ประกอบการ คือ ผู้ที่มีความคิด ที่อยากจะทำในธุรกิจที่มีการก่อตั้งขึ้นมา และคอยดำเนินกิจการที่จัดตั้งขึ้นมาให้อยู่รอดและมีการเจริญเติบโต ต่อไปในอนาคต การประกอบการ เป็นกระบวนการติดตามหรือไล่ล่าโอกาสที่ไม่มีขีดจำกัดโดยอาศัยทรัพยากร ที่มีอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งการประกอบการประกอบด้วย 5 ส่วน⁷ คือ

1) การยอมรับโอกาส (Opportunity Recognition) ในการประกอบการมักจะยอมรับว่าโอกาสที่มีอยู่ สามารถสร้างให้เกิดมูลค่าได้ เช่น ผู้ประกอบการอาจมองเห็นการเปลี่ยนแปลงประชากร ไม่ว่าจะเป็นการ เปลี่ยนแปลงรสนิยมของผู้บริโภค การมีนโยบายสาธารณะใหม่ ๆ หรือสิ่งที่ต้องการไม่ได้รับการตอบสนอง เป็นต้น

2) การพัฒนาแนวคิด (Concept Development) โอกาสที่มีอยู่ไม่สามารถที่จะให้ผลตอบแทนที่มี คุณค่าจากการลงทุนได้หากไม่มีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นแนวคิดทางธุรกิจ เช่น การเปลี่ยนแปลงในรสนิยมของ ผู้บริโภคอาจเป็นการเปิดประตูสำหรับสินค้าใหม่ ๆ ที่ปรับให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงหรือการปรับปรุง เทคโนโลยีที่มีอยู่ โอกาสและความคิดทางธุรกิจ

3) การกำหนดและการได้รับทรัพยากร (Resource Determination and Acquisition) เมื่อ ผู้ประกอบการมีแนวคิดแล้วขั้นตอนต่อไปคือกำหนดและการได้รับทรัพยากรที่เพียงพอ ทรัพยากรประกอบด้วย ด้านการเงิน ข้อมูลข่าวสาร ทรัพยากรมนุษย์ เป็นต้น

4) การเปิดตัวและการก้าวหน้าในการลงทุน (Launch and Venture Growth) หลังจากมีการยอมรับ โอกาสและทรัพยากรต่าง ๆ แล้วก็สามารถเปิดตัวธุรกิจนั้นได้ ถัดจากนั้นผู้ประกอบการก็ดำเนินธุรกิจให้เจริญ งดงามเพื่อให้ได้ผลตอบแทนสูงสุด ซึ่งหมายถึงการลงทุนอย่างต่อเนื่อง พัฒนากลยุทธ์ทางธุรกิจให้กว้างขึ้น รักษาทรัพยากรมนุษย์และจัดการกับความขัดแย้งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

5) การเก็บเกี่ยวผลประโยชน์จากการลงทุน (Harvest the Venture) เป็นการเก็บเกี่ยวผลตอบแทน จากการลงทุน หลังจากนั้นผู้ประกอบการก็จะถอนตัวจากธุรกิจซึ่งตามหลักการก็คือโดยวิธีที่จะทำให้ ผู้ประกอบการได้รับประโยชน์สูงสุด การถอนตัวหมายถึง การขายกิจการให้แก่บริษัทอื่น เปลี่ยนแปลงสินทรัพย์ ให้เป็นเงินสด หรือมอบธุรกิจให้แก่ทายาทหรือผู้สืบทอด

⁶ การประกอบการและผู้ประกอบการแตกต่างกันอย่างไร. ข้อมูลออนไลน์: <https://happyhew.com/2016/11/26/การประกอบการและผู้ประกอบการแตกต่างกันอย่างไร> เข้าถึงเมื่อวันที่ 21 มกราคม 2564.

⁷ Brooks, 2009:2-4 อ้างใน สากล จริยานนท์. (2553). การประกอบการทางสังคม (Social Entrepreneurship) หลักการและแนวคิดเพื่อ การพัฒนาสังคม วารสารพัฒนาสังคม ปีที่ 12 เล่มที่ 1 มิถุนายน 2553, หน้า 49-50.

การประกอบการเพื่อสังคม (Social Entrepreneurship) คือการประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะในการประกอบการเชิงธุรกิจที่สร้างรายได้ผ่านการผลิตสินค้าหรือจัดสรรบริการให้กับผู้บริโภคหรือหน่วยงานอื่น ๆ ซึ่งจะทำให้รายได้เพียงพอและต่อเนื่องเข้ามาสนับสนุนการทำงานตามภาระกิจเพื่อการพัฒนาและแก้ไขปัญหาสังคม โดยหน่วยงานประเภทที่ประยุกต์ใช้แนวคิดนี้คือหน่วยงานวิสาหกิจเพื่อสังคม และผู้ที่ใช้แนวคิดนี้คือ

ผู้ประกอบการเพื่อสังคม (Social Entrepreneur)⁸ และกล่าวสนับสนุนแนวคิดนี้ว่าจะช่วยให้การทำงานเพื่อสังคมมีความต่อเนื่องและยั่งยืนยิ่งขึ้นได้ เพราะ

1) การประกอบการเพื่อสังคมเป็นแนวทางการทำงานเพื่อสังคมเชิงรุก ที่มีใช้การวิ่งไล่ตามปัญหาแต่เป็นการวิ่งไปไกลกว่าปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น โดยการมุ่งแสวงหาแนวทางเพื่อเอาชนะข้อจำกัดหรืออุปสรรคที่องค์กรเพื่อสังคมโดยส่วนใหญ่มักจะประสบอยู่ ไม่ว่าจะเป็นการขาดแคลนเงินทุนและทรัพยากรในการดำเนินกิจกรรมเพื่อสังคม การไม่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเพียงพอ และการไม่สามารถก้าวทันกับปัญหาสังคมที่มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ทั้งนี้ โดยการพยายามคิดค้นและแสวงหาแนวทาง รวมทั้งรูปแบบที่เหมาะสมในแก้ไขปัญหาดังกล่าวอยู่เสมอ ซึ่งในที่นี้ ก็คือ การใช้ทักษะทางธุรกิจเป็นเครื่องมือเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ทางสังคม

2) การประกอบการเพื่อสังคมเป็นแนวคิดสำหรับการทำงานเพื่อสังคมอย่างยั่งยืน แนวคิดนี้มุ่งส่งเสริมให้เกิดความยั่งยืนในกระบวนการแก้ไขปัญหาสังคมและมีเป้าหมายเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทั้งระบบด้วยการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการนำทักษะเชิงธุรกิจมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อแก้ไขปัญหาสังคมอย่างเฉพาะเจาะจง ทั้งนี้ เพื่อให้้องค์กรที่มีภารกิจเพื่อสังคมเหล่านี้สามารถเลี้ยงดูตนเองได้อย่างยั่งยืนและเข้มแข็ง โดยการมุ่งให้เกิดความสำเร็จทั้งในเชิงสังคมและในเชิงธุรกิจไปพร้อม ๆ กัน

3) การประกอบการเพื่อสังคมเป็นแนวคิดที่ส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรม อันเป็นองค์ประกอบสำคัญสำหรับการดำเนินงานในลักษณะดังกล่าวนี้ โดยเป็นทั้งกระบวนการและเป้าหมายของการดำเนินงาน ซึ่งไม่สามารถแยกออกจากกันได้โดยเด็ดขาด หมายความว่า ผู้ประกอบการเพื่อสังคมต้องมองหา คิดค้น แนวทางหรือรูปแบบการทำงานใหม่ ที่จะนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ซึ่งอาจจะหมายถึง การแสวงหาเทคโนโลยีใหม่ ๆ ในการผลิต การแสวงหาแหล่งทรัพยากรหรือตลาดใหม่ ๆ ในขณะเดียวกันก็มีเป้าหมายเพื่อสร้างสรรค์ให้เกิดการแก้ไขปัญหาสังคมอย่างเป็นรูปธรรมด้วย

4) การประกอบการเพื่อสังคมเป็นแนวคิดที่ส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งของเครือข่ายเพื่อสังคม การที่กำหนดให้กิจการที่วิสาหกิจเพื่อสังคมดำเนินการเป็นกิจการที่สร้างรายได้หรือไม่ก็ต้องเป็นกิจการที่สามารถเลี้ยงดูตนเองได้ ให้มีทรัพยากรเพียงพอที่จะสนับสนุนการดำเนินกิจการนั้นต่อไป หากมีกำไรก็เป็นกำไรในระดับที่เพียงพอให้มีรายได้หมุนเวียนสนับสนุน กิจการให้ดำเนินต่อไปได้ และหากทำเป็นเชิงธุรกิจ ก็ใช้ธุรกิจของตนเป็นเครื่องมือหาแหล่งเงินทุนเพื่อสนับสนุนความตั้งใจที่จะแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจสังคมที่ตนเองสนใจ

⁸ เกียรติศักดิ์ เจริญวงศ์. (2011). สร้างงานพัฒนาสังคมให้ยั่งยืนด้วยแนวคิด “การประกอบการเพื่อสังคม (Social Entrepreneurship)” ข้อมูลออนไลน์ <http://professorkriengsak.blogspot.com/2011/04/social-entrepreneurship.html> เข้าถึงเมื่อวันที่ 21 มกราคม 2564

แนวทางดังกล่าวนี้จะช่วยให้สมาชิกเครือข่ายแต่ละเครือข่ายมีความเข้มแข็ง ซึ่งก็จะส่งผลให้เครือข่ายเพื่อสังคมที่ดำเนินการอยู่มีความเข้มแข็งตามไปด้วย

5) การประกอบการเพื่อสังคมเป็นแนวคิดที่ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของคนทำงานเพื่อสังคม อันเป็นหัวใจสำคัญประการหนึ่งของการขับเคลื่อนงานเพื่อสังคมในประเทศไทย ทั้งนี้ โดยการสนับสนุนให้องค์กรที่มีภารกิจเพื่อสังคมเหล่านี้นำทักษะเชิงธุรกิจมาใช้พัฒนาช่องทางในการหารายได้และสามารถเลี้ยงดูตนเองได้ ซึ่งจะช่วยให้องค์กรเหล่านี้มีรายได้และได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องเพียงพอ จนสามารถดูแลบุคลากรที่ทำงานให้กับองค์กรได้เป็นอย่างดี รวมทั้ง ยังช่วยลดความกดดันในการทำงานที่จะเกิดขึ้นกับคนทำงานในเรื่องของภาระค่าใช้จ่ายต่าง ๆ อีกทางหนึ่ง ซึ่งก็จะช่วยพัฒนาและรักษาความตั้งใจดีของบุคคลเหล่านี้ให้สามารถดำรงอยู่ได้และมีความเข้มแข็งมากขึ้นตามไปด้วย

การประกอบการเพื่อสังคม⁹ หมายถึง การดำเนินกิจการที่มีเป้าหมายถึงการดำเนินกิจการที่มีเป้าหมายทางสังคมและสิ่งแวดล้อมให้มีเงินทุนเพียงพอ เพื่อใช้ในการขับเคลื่อนการทำงานตามพันธกิจที่ตั้งไว้ที่จะแก้ไขปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน การประกอบการเพื่อสังคมสามารถใช้กิจการเพื่อสังคมมาขับเคลื่อนการทำงาน ซึ่งกิจการเพื่อสังคมมีความแตกต่างจากกิจการอื่นตรงที่กิจการเพื่อสังคมเป็นกิจการก่อตั้งขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาทางสังคมหรือสิ่งแวดล้อมโดยใช้โมเดลธุรกิจเข้ามาเป็นตัวขับเคลื่อนการดำเนินงาน เพราะการขายสินค้าหรือการให้บริการต่าง ๆ จะสร้างรายได้ให้แก่องค์กรและทำให้กิจการเพื่อสังคมสามารถดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้โดยไม่ต้องพึ่งพิงหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรอื่น ๆ หรือเป็นหน่วยงานภายใต้องค์กรหรือธุรกิจอาจทำให้กิจการเพื่อสังคมไม่สามารถทำตามพันธกิจทางสังคมที่ตั้งไว้ได้ กิจการเพื่อสังคมจำเป็นต้องนำกำไรกลับมาลงทุนในกิจการเพื่อทำให้กิจการมีความยั่งยืนและหรือนำกำไรกลับไปช่วยเหลือสังคม สิ่งแวดล้อมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ทั้งนี้กิจการเพื่อสังคมควรจัดสรรกำไรหรือนำไปปัญหาผลแก่ผู้ถือหุ้นส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเป้าหมายของการดำเนินกิจการเพื่อสังคม

กิจการเพื่อสังคมเป็นกระบวนการหนึ่งของภาคส่วนที่สาม (third sector) ใช้เป็นเครื่องมือในการช่วยเหลือสังคม กิจการเพื่อสังคมไม่มีรูปแบบจัดตั้งองค์กรแบบเดียวตายตัว แต่สามารถตั้งได้หลากหลายรูปแบบตามบริบทของพื้นที่หรือตามพันธกิจทางสังคมที่ตั้งไว้ โดยยึดแนวทางการประกอบธุรกิจเป็นหลักมากกว่าการขอเงินช่วยเหลือสนับสนุน กิจการเพื่อสังคมต้องประกอบการตามหลักการดำเนินธุรกิจ คือ มีการจ้างงานและจ่ายค่าจ้างตามระบบ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลหรือองค์กรธุรกิจหรือองค์กรไม่แสวงหากำไรสามารถจัดตั้งกิจการเพื่อสังคมได้ทั้งสิ้นแต่ต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ทางสังคมและพันธกิจที่จะช่วยเหลือสังคมสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก

กิจการเพื่อสังคม¹⁰ หมายถึง การดำเนินธุรกิจที่มีเป้าหมายเพื่อแก้ไขปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อม และยังสามารถมีกำไรจากการดำเนินกิจการ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

⁹ ศรัณยูภรณ์ เทียนบุญกิจ.(2559). การพัฒนาการประกอบการเพื่อสังคม:หลักการ แนวคิด คุณลักษณะ บทบาท และปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จเพื่อสังคมในประเทศไทย. วารสารวิชาการ สถาบันการพลศึกษา ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 มกราคม – เมษายน 2559, หน้า 141-142.

¹⁰ สานิตย์ หนูนิล. (2555). กิจการเพื่อสังคมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้า ปีที่ 32 ฉบับที่ 4 ตุลาคม - ธันวาคม 2555.

2.3.2 บทบาทและหน้าที่ของการประกอบการเพื่อสังคม

กิจการเพื่อสังคมไม่ใช่ธุรกิจและกิจการเพื่อสังคมไม่ใช่องค์กรสาธารณกุศล ดังนั้นบทบาทและหน้าที่ของกิจการเพื่อสังคมจึงอยู่ตรงกลางระหว่างทั้งสองโดยกิจการเพื่อสังคมถูกสร้างมาเพื่อทำหน้าที่ในการค้นหาและเข้าไปเป็นตัวจักรสำคัญในการแก้ไขปัญหาสังคมหรือสิ่งแวดล้อม โดยใช้วิธีการของการดำเนินธุรกิจในการสร้างสินค้าหรือบริการไม่ใช่จากการขอรับบริจาค ซึ่งสอดคล้องไปในแนวทางเดียวกันกับการพัฒนาชุมชนในเรื่องต่อไปนี้

การทำงานเพื่อประโยชน์สาธารณะโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องที่ไม่มีใครให้ความสนใจ

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ

การช่วยเหลือกลุ่มด้อยโอกาสในสังคม

การช่วยเหลือสังคมผ่านรูปแบบจิตอาสาภิอาสาสมัคร

การสร้างกระแสช่วยเหลือสังคมแบบที่ใครก็ทำได้

เป็นกลไกในการสร้างจิตสำนึกของการช่วยเหลือสังคมให้กับคนรุ่นใหม่ผ่านกิจการเพื่อสังคม สร้างการพัฒนาในระดับชุมชนและเศรษฐกิจ เช่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์จนสามารถสร้างรายได้และทำให้ความเป็นอยู่ของชุมชนดีขึ้น

2.3.3 รูปแบบกิจการเพื่อสังคม¹¹

รูปแบบกิจการเพื่อสังคม สามารถแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ ตามระดับการผสมกันระหว่างกิจกรรมธุรกิจและโครงสร้างทางสังคม ดังนี้

1) กิจกรรมของธุรกิจและโครงการเพื่อสังคมเป็นสิ่งเดียวกัน (Embedded Social Enterprise) กิจกรรมทางธุรกิจถูกฝังอยู่ในกิจกรรมขององค์กรและโครงการต่าง ๆ ด้านสังคม โครงการทางสังคมเป็นโครงการที่สามารถทำเงินได้ด้วยตัวเองทำให้เป็นรูปแบบที่มีความยั่งยืน

2) กิจกรรมของธุรกิจและโครงการทางสังคมจะมีส่วนที่ทับซ้อนกันอยู่ (Integrate Social Enterprises) ซึ่งมักเป็นการแชร์ต้นทุนและทรัพยากรสินกิจกรรมต่าง ๆ ของบริษัทจะถูกรวมเข้ากับการปฏิบัติงาน องค์กรไม่แสวงกำไรตั้งกิจการเหล่านี้ขึ้นเพื่อเป็นกลไกสนับสนุนการดำเนินงานและกิจกรรมทางสังคม ลูกค้าน้องค์กรไม่แสวงหากำไรเหล่านี้ได้ผลประโยชน์จากการลงทุนในโครงการด้านสังคมที่เผชิญกับการหารายได้ที่อาจจะเกี่ยวข้องหรือไม่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของผู้ประกอบการรูปแบบนี้มักใช้การหารายได้จากทรัพยากรที่มีในการสร้างธุรกิจ ความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมทางธุรกิจกับโครงการด้านสังคมเป็นแบบที่ทำงานร่วมกันเพิ่มคุณค่าให้กัน

3) กิจกรรมธุรกิจจะอยู่นอกการจัดการขององค์กร (External Social Enterprises) องค์กรไม่แสวงกำไรสร้างผู้ประกอบการเพื่อสังคมเพื่อจัดหาเงินทุน ผลประโยชน์ทางสังคมไม่ได้เป็นเงื่อนไขสำหรับกิจกรรมทางธุรกิจ ลูกค้าน้องค์กรไม่แสวงหากำไรเป็นแหล่งผลประโยชน์ทางอ้อม ความสัมพันธ์ของกิจกรรมทางธุรกิจและโครงการเพื่อเป็นไปในแนวทางที่ธุรกิจสนับสนุนและจัดหาแหล่งเงินทุนที่ไม่ตายตัวให้้องค์กรไม่แสวงหากำไร

¹¹ สานิตย์ หนูนิล (2555). อ้างแล้ว

2.3.4 ความรับผิดชอบต่อสังคม

ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร (Corporate Social Responsibility: CSR) คือ การดำเนินงานขององค์กรที่ต้องรับผิดชอบต่อสังคมทั้งภายในภายนอก องค์กรด้วยการดำเนินงานที่สร้างความสมดุลแก่เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมเพื่อสร้างข้อได้เปรียบในการแข่งขันและการพัฒนาอย่างยั่งยืน¹²

นอกจากนั้นคำว่า Corporate ใน Corporate Social Responsibility นอกจากจะแปลว่าบริษัทแล้วยังมีความหมายแนวกว้างว่าเป็นการเกี่ยวข้องหรือร่วมกันโดยสมาชิกทุกคนในกลุ่ม Corporate ยังหมายถึงที่เกี่ยวกับบริษัทธุรกิจ (Business Corporation) และตามคำศัพท์ คำว่า Corporation หมายถึง (1) ธุรกิจขนาดใหญ่ และ (2) เมืองใหญ่บางเมืองในอังกฤษจะหมายถึงองค์กรท้องถิ่นที่รับผิดชอบต่อให้บริการสาธารณะ Corporate จึงหมายถึงองค์กรโดยมิได้เจาะจงว่าจะต้องเป็นองค์กรธุรกิจ จะเป็นองค์กรภาครัฐหรือองค์กรไม่แสวงหากำไรก็ได้

ประเภทของซีเอสอาร์¹³

ซีเอสอาร์ สามารถแบ่งได้หลายวิธีในที่นี้จะขอยกตัวอย่างการจัดแบ่งประเภทของซีเอสอาร์เป็น 3 ประเภทด้วยกัน คือ

1) กิจกรรมเพื่อสังคม (CSR-After-Process) เป็นการดำเนินกิจกรรมขององค์กรที่แสวงหากำไรในธุรกิจต่าง ๆ และนำเงินส่วนหนึ่งที่เป็นรายได้จากการสินค้าหรือบริการ ที่ไม่ได้อยู่ในกระบวนการผลิต การขายสินค้าหรือบริการของบริษัท เป็นกิจกรรมที่ถูกวางแผนและทำขึ้นมาหลังจากการดำเนินธุรกิจ เช่น การบริจาคเงินสมทบทุน การบริจาคเงินช่วยเหลือภัยพิบัติ การสร้างโรงเรียนในต่างจังหวัด หรือการเป็นอาสาสมัครในด้านต่าง ๆ

2) ธุรกิจเพื่อสังคม (CSR-in-Process) ความรับผิดชอบต่อสังคมที่อยู่ในกระบวนการทำงานหลักของบริษัทหรือองค์กรนั้น ๆ ที่แสวงหากำไรแต่ไม่ลืมที่จะคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม เช่น การควบคุมและป้องกันการสร้างมลพิษจากกระบวนการผลิต การผลิตสินค้าให้ได้คุณภาพตามมาตรฐาน การระบุข้อความหรือข้อมูลส่วนผสมในสินค้า หรือการจ่ายค่าชดเชยในกรณีที่บริษัททำอะไรผิดพลาดที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม หรือแม้แต่ความผิดพลาดต่อลูกค้า ซึ่งทั้งหมดล้วนแล้วแต่เกิดขึ้นในเวลาทำงานปกติขององค์กร

3) กิจกรรมสังคม (CSR-as-Process) กิจกรรมเพื่อสังคมจะมีความแตกต่างจากกิจกรรมเพื่อสังคมและธุรกิจเพื่อสังคม เนื่องจากกิจกรรมเพื่อสังคมนั้นเป็นการทำโดยที่ไม่ได้แสวงหากำไรให้กับตัวเอง หรือเรียกได้ว่าทุกกระบวนการของธุรกิจนั้นจะเกี่ยวข้องกับประโยชน์เพื่อสังคมทั้งหมด เช่น มูลนิธิเพื่อสังคม องค์กรสาธารณประโยชน์ ซึ่งเกิดจากการรวมตัวกันของคนที่มีอุดมการณ์เดียวกันในการสร้างประโยชน์สูงสุดแก่สังคม แต่ก็จำเป็นต้องอยู่รอดด้วยการรับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ และเรายังเห็นได้จากองค์กรใหญ่หลาย ๆ

¹² พิพัฒน์ นนทนาธรณ์. (2561). รวมบทความว่าด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม. กรุงเทพฯ: ศูนย์ผู้นำธุรกิจเพื่อสังคมแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

¹³ Philip Kotler and Nancy Lee, Corporate Social Responsibility, (New Jersey, John Wiley & Sons, 2005), p.23.

Philip Kotler and Nancy Lee, Up and Out of Poverty, (Wharton School Publishing, 2009), p.294. ThaiCSR.com

องค์กรก็เริ่มมีการจัดตั้งหน่วยงานกิจการเพื่อสังคมขึ้นมาเป็นรูปแบบมูลนิธิเพื่อสังคม ในการกำกับดูแลการทำเพื่อสังคมโดยเฉพาะ

ระดับของ CSR การทำ CSR นั้นมีทั้งแบบการทำโดยความตั้งใจจริงและการทำตามข้อกำหนดบางอย่าง ที่มีความเข้มข้นต่างกันอยู่ด้วยกัน 4 ระดับ คือ

ระดับพื้นฐาน ที่จำเป็นต้องทำตามกฎระเบียบ หรือข้อกำหนดต่าง ๆ โดยส่วนใหญ่เราจะเห็นได้จากองค์กรที่เป็นมหาชนที่จำเป็นต้องมีกิจกรรมเพื่อสังคมในรูปแบบต่าง ๆ

ระดับก้าวหน้า หรือกิจกรรมที่เกิดจากการสมัครใจของตัวองค์กรเอง โดยที่ไม่ได้ถูกบังคับด้วยกฎระเบียบใด ๆ

องค์กรเป็นผู้ขับเคลื่อน (Corporate-Driven) หรือการที่องค์กรบริจาคเงินหรือทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือสังคมในด้านต่าง ๆ รวมทั้งการใช้กำลังคนในองค์กรลงไปร่วมกิจกรรมต่าง ๆ อาจเรียกได้ว่าเป็นการเสียสละทั้งกำลังทรัพย์และการลงแรง

พลังสังคมเป็นผู้ขับเคลื่อน (Social-Driven) หรือการที่องค์กรประชาสัมพันธ์ให้ลูกค้าหรือผู้ที่สนใจร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการช่วยเหลือสังคมด้วยการซื้อสินค้าและองค์กรจะนำเงินส่วนหนึ่งในร่วมทำกิจกรรมดี ๆ เพื่อสังคม เช่น หากซื้อรองเท้า 1 คู่ บริษัทจะบริจาค 1 คู่ เพื่อผู้ยากไร้ หรือการระดมเงินทุนต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือผู้เฒ่าเฒ่า

ชนิดของ CSR สามารถแบ่งออกได้เป็น 7 ชนิดด้วยกัน คือ

การส่งเสริมประเด็นสังคม (Cause Promotion) การที่องค์กรส่งเสริมประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม โดยการช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดหาเงินทุน การระดมทุน การบริจาคทรัพยากร การส่งอาสาสมัครเพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ

การตลาดที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสังคม (Cause-Related Marketing) การที่องค์กรบริจาครายได้ส่วนหนึ่งจากการขายสินค้าหรือบริการ เพื่อนำไปสมทบทุนหรือบริจาคให้กับหน่วยงานการกุศล หรือมูลนิธิต่าง ๆ เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้บริโภคได้ร่วมทำบุญกับองค์กรและมูลนิธิด้วยความสมัครใจ

การตลาดเพื่อแก้ปัญหาสังคม (Corporate Social Marketing) การที่องค์กรณรงค์หรือสนับสนุนให้เกิดการสร้างความรู้ และเกิดการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมในด้านต่าง ๆ อาทิ ด้านสาธารณสุข ด้านความปลอดภัย ด้านสิ่งแวดล้อม โดยองค์กรจะสนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็นในแคมเปญการณรงค์ต่าง ๆ

การบริจาคเพื่อการกุศล (Corporate Philanthropy) การบริจาคปัจจัยหรือสิ่งของเพื่อช่วยเหลือปัญหาสังคม ซึ่งส่วนใหญ่มาจากการร้องขอจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่ไม่ใช่การวางแผนในการทำโดยตัวองค์กรเอง

การอาสาช่วยเหลือชุมชน (Community Volunteering) การที่องค์กรจูงใจให้พนักงานสละเวลาในการทำงานเพื่อช่วยเหลือกิจกรรมทางสังคม โดยองค์กรอาจทำกิจกรรมด้วยตัวเองหรือร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ

การประกอบธุรกิจอย่างรับผิดชอบต่อสังคม (Socially Responsible Business Practices) การดำเนินธุรกิจที่หลีกเลี่ยงปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นกับสังคม โดยการพิจารณาตั้งแต่กระบวนการผลิตสินค้า

การเลือกใช้วัตถุดิบต่าง ๆ อีกทั้งยังหาวัตถุดิบที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมาใช้ในกระบวนการต่าง ๆ รวมถึงการร่วมรณรงค์ให้คนในสังคมมีความรับผิดชอบต่อสังคมอีกด้วย

การพัฒนาและส่งมอบผลิตภัณฑ์และบริการตามกำลังซื้อของคนในระดับฐานราก (Developing and Delivering Affordable Products and Services) การใช้กระบวนการทางธุรกิจในการผลิตและจำหน่ายสินค้าและบริการสู่ตลาดในราคาที่ไม่แพง เหมาะกับกำลังซื้อของผู้บริโภคในระดับฐานราก ให้สามารถเข้าถึงสินค้าและบริการเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ดังนั้น กิจกรรมเพื่อสังคมหรือ CSR เป็นแนวคิดในการดำเนินกิจกรรมภายในและภายนอกองค์กรที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสังคม ด้วยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในองค์กรหรือทรัพยากรจากภายนอกองค์กรเพื่อทำให้สังคมนั้นอยู่อย่างมีความสุข

2.3.5 ปัจจัยความสำเร็จของการประกอบการเพื่อสังคม¹⁴

ความมุ่งมั่นและความต่อเนื่องของผู้ประกอบการเพื่อสังคมผู้ประกอบการสามารถประสานงานองค์กรและหาตัวช่วยในด้านความร่วมมือในการพัฒนาองค์กร การสร้างความตระหนักรู้และสร้างความเข้าใจแก่กลุ่มคนที่เป็นทั้งกลุ่มที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กลุ่มคนทั่วไปเกี่ยวกับการประกอบการเพื่อสังคมว่าคืออะไร และทำไมจึงมีความสำคัญ การมีส่วนร่วมของชุมชน

สถาบันธุรกิจเพื่อสังคม¹⁵ ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จของกิจการเพื่อสังคม มีดังนี้

เป้าหมายทางสังคม คือ ภารกิจของกิจการเพื่อสังคมที่ตั้งขึ้นเพื่อตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาทางสังคม-เศรษฐกิจ โดยการวางภารกิจทางสังคมเป็นขั้นตอนสำคัญและเป็นจุดเริ่มต้นของการวางนโยบาย แนวปฏิบัติ และกลยุทธ์การบริหารกิจการเพื่อสังคมซึ่งหากมีเป้าหมายนี้ชัดเจนและชี้นำคุณค่าทางสังคมอย่างแท้จริงจะเป็นเสมือนหลักสำคัญของการดำเนินกิจการเพื่อสังคมให้ประสบความสำเร็จและสัมฤทธิ์ผล

ประสิทธิภาพเชิงธุรกิจ คือ ตัวชี้วัดและการประเมินผลการดำเนินงานขององค์กรในเชิงธุรกิจ ความสามารถในการแข่งขัน การเข้าถึงตลาด ประสิทธิภาพในการบริหารและการดำเนินงาน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความอยู่รอดและความยั่งยืนขององค์กร

ภาคีเครือข่ายและการเชื่อมโยงกับธุรกิจกระแสหลัก เพื่อการบริหารความเสี่ยง สร้างความเข้มแข็งและการต่อยอดเพื่อสร้างตำแหน่งทางธุรกิจ เพื่อให้องค์กรสามารถขับเคลื่อนอยู่ในกลไกตลาดได้ถึงแม้จะมีข้อจำกัดทางทรัพยากร

นวัตกรรมทางสังคม เพื่อตอบโจทย์กับความท้าทายกับปัญหาสังคมและการอยู่รอดในเชิงธุรกิจ จึงต้องไม่คิดและทำด้วยวิธีแบบเดิม ๆ ความคิดสร้างสรรค์ของผู้ประกอบการและความมีส่วนร่วมของสังคมจะเป็นกลไกสำคัญที่คิดค้นนวัตกรรมทางสังคมที่เป็นเสมือนคานงัดเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงได้แท้จริง

ทุนทางสังคมของกิจการ เป็นปัจจัยที่สำคัญไม่แพ้ไปกว่าเงินทุนในธุรกิจ และอาจจะเป็นสิ่งจำเป็นที่ขาดไม่ได้ และไม่สามารถถ่วงได้ หากแต่ผู้ประกอบการทางสังคมจะต้องรู้ว่ากิจการของตนมีความเกี่ยวข้องกับ

¹⁴ ศรัณยูภรณ์ เทียนบุญกิจ. (2559). อ้างแล้ว

¹⁵ สถาบันธุรกิจเพื่อสังคม (อ้างอิงใน สานิตย์ หนูนิล, 2555)

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผู้เกี่ยวข้องใด และได้มีการบริหารจัดการความสัมพันธ์กับแต่ละส่วนได้เหมาะสมและเพียงพอหรือไม่ เพราะการสร้างทุนทางสังคมเหล่านี้จะเป็นเสมือนการวางรากฐานความเข้มแข็งของธุรกิจบนชุมชน และสังคมให้เป็นแรงขับเคลื่อนองค์กรไปได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

ความโปร่งใสของกิจการเพื่อสังคม คือการมีระบบการบริหารองค์กรตามหลักธรรมาภิบาล มีการชี้แจงรายงานรูปแบบผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ จะสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และกลายเป็นความน่าเชื่อถือและการยอมรับในสังคมในที่สุด

การเติบโตของกิจการ เป็นหัวใจสำคัญของคำว่า “กิจการ” ไม่ว่าจะเป็ลูกค้า สินค้าบริการ พื้นที่ตลาด เพื่อสร้างความยั่งยืนขององค์กร (Economic Value Creation) เช่นเดียวกันในกิจการเพื่อสังคม ไม่เพียงแต่ขยายกิจการเพื่อเป้าประสงค์ในการตอบโจทย์ผลประโยชน์ประกอบการทางเศรษฐกิจ และความมั่นคงขององค์กรเท่านั้น แต่เป็นไปเพื่อการขยายผลกระทบทางสังคม (Social Value Creation) ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักและเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จที่สำคัญของกิจการเพื่อสังคมอย่างแท้จริง

2.4 ทุนทางสังคม¹⁶

ทุนทางสังคม หมายถึง ความสัมพันธ์ทางสังคมหรือโครงสร้างทางสังคมที่สามารถเรียกเอาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจได้ ตัวอย่างของทุนทางสังคมที่มักถูกกล่าวถึงคือ ความเชื่อใจไว้วางใจกัน (Trust) เครือข่าย (Network) สถาบัน (Institution) ซึ่งความสัมพันธ์ทางสังคมหรือโครงสร้างทางสังคมรูปแบบใดที่เป็นทุนทางสังคมนั้น เราอาจพิจารณาง่าย ๆ ว่า ทำายที่สุดแล้วสิ่งนี้สามารถให้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจได้หรือไม่นั่นเอง ทุนทางสังคมเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน กิจกรรมร่วมมือกัน ยิ่งมีมากเท่าไรก็อาจเป็นผลดีในแง่ที่ว่า เกิดการเรียนรู้ รับรู้ และส่งผ่านข้อมูลข่าวสารระหว่างกัน ทำให้เกิดคุณค่าบางอย่างที่สามารถยึดโยงและยอมรับร่วมกัน ซึ่งคุณค่าอันนี้นั่นเองที่ส่วนหนึ่งเราสามารถเรียกเอาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจได้ ยกตัวอย่างเช่น ชาวบ้านในชุมชนแห่งหนึ่งมีกิจกรรมร่วมมือกันอยู่เป็นประจำ ทำให้ชาวบ้านต่างเรียนรู้และเข้าใจ หรือ “รู้จัก” กันเป็นอย่างดี เป็นผลให้เมื่อชาวบ้านต้องการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ขึ้นมาเพื่อระดมเงินออมและปล่อยกู้เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนราคาถูกให้คนในชุมชน มันก็จะเกิดขึ้นได้ง่าย เพราะเมื่อมีความไว้วางใจกัน ก็ไม่ต้องกลัวว่าจะมีการโกงกันหรือขีดเงินหนีไป พูดอีกอย่างก็คือ เป็นเพราะความไว้วางใจกันนี้เองที่ทำให้ชาวบ้านได้มีแหล่งเงินทุนเพิ่มขึ้น เป็นเพราะทุนทางสังคมนี้อเอง (ความไว้วางใจกัน) ที่ทำให้ชาวบ้านได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น (แหล่งเงินทุน) ทุนทางสังคมอาจแบ่งกว้าง ๆ ได้เป็นสองประเภท คือ ทุนทางสังคมภายใน (Cognitive social capital) และ ทุนทางสังคมภายนอก (Structural social capital)

ทุนทางสังคมภายใน มีลักษณะที่มองเห็นและประเมินได้ยาก เพราะมันอยู่ในจิตใจของเรา ทุนทางสังคมแบบนี้จะเกี่ยวพันกับเรื่องของความรู้สึกนึกคิด จิตใจ ความเชื่อ ทศนคติ เช่น ความเชื่อใจไว้วางใจกัน (Trust) คุณค่าร่วมกัน (Share values) ความเกื้อกูลกัน (Reciprocity)

¹⁶ ทุนทางสังคม ข้อมูลออนไลน์ <https://prachatai.com/journal/2005/01/2262> เข้าถึงเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2563.

ทุนทางสังคมภายนอก มีลักษณะที่มองเห็นและประเมินได้ง่ายกว่า เข้าใจได้ง่ายกว่าประเภทแรก ด้วยทุนทางสังคมประเภทนี้เกี่ยวข้องกับบทบาท พฤติกรรม การกระทำหรือความสัมพันธ์ที่เราสร้างขึ้น ไม่ว่าจะ เป็นในรูปแบบของเครือข่าย สายสัมพันธ์อุปถัมภ์ หรือจะเป็นเครือข่าย องค์กร ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เช่น กลุ่มออมทรัพย์ องค์กรปกครองท้องถิ่น ชมรม เป็นต้น รวมถึงสถาบันในรูปแบบของกฎของการเล่นเกม (Rule of the game) เช่น กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ กฎหมาย รัฐธรรมนูญ

อย่างไรก็ตาม ทุนทางสังคมทั้งสองแบบที่กล่าวมา เอาเข้าจริงแล้วสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก อีกทั้ง ในหลาย ๆ ครั้ง ยังส่งเสริมซึ่งกันและกันด้วย เช่น จากตัวอย่างที่แล้ว ความไว้วางใจกัน (ทุนทางสังคม ภายใน) ทำให้สามารถตั้งกลุ่มออมทรัพย์ (กลุ่ม/องค์กรซึ่งเป็นทุนทางสังคมภายนอก) ขึ้นมาได้ ถ้ากลุ่มออมทรัพย์ ในฐานะทุนทางสังคมภายนอกนี้ สามารถดำเนินไปได้ด้วยดี ก็จะเป็นการตอกย้ำว่า การเชื่อถือไว้วางใจระหว่างกัน เป็นเรื่องที่ดี เพราะทำให้ได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นด้วย ชาวบ้านก็มีแนวโน้มที่จะเชื่อถือไว้วางใจกัน มากขึ้น กระทั่งว่าเกิดเป็น แบบแผนการเชื่อถือไว้วางใจกัน

ทุนทางสังคมให้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจได้อย่างไร เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่นำกล่าวถึงทุนทางสังคม โดยตัวของมันเองนั้นมิได้เป็นปัจจัยการผลิตโดยตรง หากแต่เป็นตัวกลางในการเข้าถึงปัจจัยการผลิตหรือทุนอื่น เช่น ข่าวสารข้อมูล ทุนมนุษย์ ทุนกายภาพ ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น ในราคาที่ถูกลง โดยผ่านความสัมพันธ์ ทางสังคมหรือโครงสร้างทางสังคมนั่นเอง กล่าวโดยกว้าง ๆ แล้ว ทุนทางสังคมให้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจได้ โดยผ่านสองช่องทาง คือ ลดต้นทุนทางธุรกรรมและลดต้นทุนการตรวจสอบดูแล ถ้าเราเริ่มต้นด้วยการนิยาม ทุนทางสังคมว่า หมายถึง ความไว้วางใจกัน พอจะเข้าใจได้ว่า เมื่อคนเรามาทำสัญญา ทำกิจกรรมร่วมมือกัน หรือทำธุรกรรมร่วมกัน มันจะเสียต้นทุนตรงส่วนนี้น้อยลง เช่น พ่อค้าเพชรสองคนที่มีความเชื่อถือไว้วางใจกัน สามารถทำการแลกเปลี่ยนเพชรเพื่อตรวจสอบก่อนซื้อขายจริง โดยมีต้องมีการทำประกันภัยหรือทำสัญญา อย่างเป็นทางการ ซึ่งทำให้ไม่จำเป็นต้องเสียต้นทุนของธุรกรรมในเรื่องดังกล่าว เมื่อมีการตกลงสัญญาหรือ ทำกิจกรรมร่วมมือกันแล้ว ต้นทุนในการกำกับดูแลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องยึดถือและปฏิบัติตามข้อตกลงที่ให้ไว้แก่กัน ก็จะเสียต้นทุนดังกล่าวนี้ลดลงโดยเฉพาะการจัดหาคนกลางให้เข้ามาควบคุมดูแล เช่น หากสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์ของหมู่บ้านสามารถไว้วางใจกันได้แล้ว เมื่อกลุ่มให้กู้แก่สมาชิก หลาย ๆ กรณีไม่จำเป็นต้อง มีหลักทรัพย์ค้ำประกัน รวมถึงไม่ต้องจำใจให้สมาชิกเสียดอกเบี้ยและเงินต้นตามกำหนด เพราะคาดหมาย ได้ว่าสมาชิกจะทำเช่นนั้นอยู่แล้ว

สรุปได้ว่า แนวคิดทุนทางสังคมเป็นความสัมพันธ์ทางสังคมหรือโครงสร้างทางสังคมที่สามารถได้รับ ผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน ทุนทางสังคมประกอบด้วย 2 ลักษณะ คือ ทุนทางสังคมภายในและทุนทางสังคม ภายนอก ทุนทางสังคมภายใน อาทิ ความรู้สึกนึกคิด จิตใจ ความเชื่อ ทศนคติ ความเชื่อถือไว้วางใจกัน ส่วนทุนทางสังคมภายนอก เช่น เครือข่าย องค์กร สถาบัน การศึกษาทุนทางสังคมนำไปสู่การศึกษาบทบาท หน้าที่ พฤติกรรมที่มีต่อกันระหว่างบุคคล กลุ่มคน ชุมชนและสังคม ซึ่งทำให้เข้าใจรูปแบบความสัมพันธ์ ทางสังคมที่เกิดขึ้นได้

2.5 เศรษฐกิจฐานราก¹⁷

เศรษฐกิจฐานราก คือ ระบบเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่นที่พึ่งตนเอง มีการช่วยเหลือเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน มีคุณธรรมและเป็นระบบเศรษฐกิจที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ในพื้นที่ ทั้งสังคม ผู้คน ชุมชน วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน มีแนวทางการพัฒนาและจัดการโดยชุมชน ท้องถิ่นให้ครบวงจรมากที่สุด มีการสร้างทุนและกองทุนที่เข้มแข็ง มีการผลิตพื้นฐาน การแปรรูปการบริการ การตลาด การผลิตอาหาร และความจำเป็นพื้นฐานต่าง ๆ สำหรับคนในพื้นที่อย่างเพียงพอ และพัฒนาเป็น วิสาหกิจเพื่อสังคมหรือเป็นธุรกิจของชุมชน (ในมิติของการเกื้อกูล เอื้อเฟื้อ และเกิดการมีส่วนร่วมของคนใน ตำบล) ต่าง ๆ ทั้งขนาดย่อมหรือขนาดใหญ่ขึ้น โดยใช้ทั้งความรู้ที่สั่งสมในพื้นที่ หรือที่เป็นเอกลักษณ์ วัฒนธรรมของพื้นที่ และมีการพัฒนาให้ทันสมัย พร้อมกับมีเทคนิค วิทยาการและความรู้เทคโนโลยี มาพัฒนา เพิ่มเติมให้เหมาะสมกับการตลาด หรือสังคมเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ผู้คนและชุมชนท้องถิ่นโดยรวม สามารถพึ่งตนเอง มีรายได้มากกว่ารายจ่าย สามารถเป็นผู้ผลิตผู้สร้างบริการต่าง ๆ จากท้องถิ่นที่เข้มแข็ง สร้างสรรค์ หลากหลาย มีเอกลักษณ์ ทันสมัย และเชื่อมโยงกับระบบตลาดอย่างมีประสิทธิภาพ

ระบบเศรษฐกิจฐานราก จะต้องมีความหลากหลาย พอเพียงเพื่อเปิดโอกาสและแบ่งปันให้คนทุกกลุ่ม ทุกวัยสามารถมีพื้นที่ และมีโอกาสในการร่วมพัฒนาได้อย่างผสมผสานและสร้างสรรค์ รวมทั้งเชื่อมโยงกับ ระบบเศรษฐกิจอื่น ๆ ได้อย่างดี อย่างมีฉันทมิตร เป็นธรรม และมีความสัมพันธ์อย่างเท่าเทียม

องค์ประกอบของเศรษฐกิจฐานราก

- 1) มีการรวมกลุ่ม เพื่อสร้างพลังในการทำงานร่วมกันความสามารถที่จะเจรจาต่อรองและ ประสานงานทั้งภายในและภายนอก
- 2) มีการจัดการระบบการเงินของชุมชน การบูรณาการร่วมกัน มีกองทุนของชุมชนที่เข้มแข็ง สามารถเป็นกลไกการเงินของชุมชนในการพัฒนาทั้งเศรษฐกิจสังคม อาชีพ วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมของชุมชน และของคนในชุมชน
- 3) มีระบบการจัดการทางทุนชุมชนที่ครอบคลุมทุนทางสังคม ทุนคน ฟื้นฟูทรัพยากร วิถีวัฒนธรรม ภูมิปัญญา อัตลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่น ประวัติศาสตร์
- 4) มีระบบข้อมูลที่ทันสมัยรอบด้านทั้งภายในและภายนอก เพื่อการวิเคราะห์ระบบของท้องถิ่น อาชีพ รายได้รายจ่าย การผลิต ฐานเศรษฐกิจ ที่ดิน ความเป็นอยู่ของคนในชุมชน ข้อมูลความรู้ ระบบเศรษฐกิจเกี่ยวข้องภายนอก เป็นฐานสำคัญในการวางแผนชุมชน การวางแผน เพื่อการตัดสินใจการติดตาม วัดผลและรายงานผล
- 5) มีระบบการผลิตของชุมชนทั้งขั้นพื้นฐานและก้าวหน้าที่ได้มาตรฐาน มีมูลค่าเพิ่มและสามารถ เชื่อมโยงระบบเศรษฐกิจภายนอกได้

¹⁷ คณะอนุกรรมการเศรษฐกิจฐานราก.(2559). คู่มือการส่งเสริมการพัฒนา “ระบบเศรษฐกิจฐานราก” สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. หน้า 19-22

- 6) สร้างความร่วมมือในทุกกระดับและทุกมิติ เพื่อให้เกิดความร่วมมือให้บรรลุเป้าหมายและสัมพันธภาพที่ดีทั้งระดับกลุ่มต่อกกลุ่ม กลุ่มกับชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัด ภูมิภาค ภูมิภาค หรือรวมตัวกันเป็นเครือข่ายข้าว เครือข่ายประมงพื้นบ้าน เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน เครือข่ายภูมิเวศน์ วิถีวัฒนธรรม หรือการสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชนกับหน่วยงานต่าง ๆ เป็นต้น
- 7) มีระบบการอยู่ร่วมกันหรือเคารพกติกา จารีตประเพณีในการอยู่ร่วมกัน ระบบสวัสดิการการดูแลซึ่งกันและกัน และการอยู่ร่วมกับธรรมชาติและสังคมใหญ่อย่างสร้างสรรค์และเกื้อกูล
- 8) มีคุณธรรมจริยธรรมในการทำกิจกรรม การประกอบกิจการ ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม หรือการดำรงชีวิต
- 9) มีความเป็นเจ้าของร่วมกัน โดยคนในชุมชนร่วมทุนร่วมกิจกรรมหรือกิจการ ในการพัฒนาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน มีสำนึกถึงความเป็นเจ้าของร่วมกัน
- 10) คนในพื้นที่สามารถมีส่วนร่วม มีความรู้เรื่องราวการพัฒนาในพื้นที่รวมทั้งความรู้ในสังคมอื่น ๆ มีคุณภาพ มีความมั่นใจที่จะให้ความรู้ความเห็น ร่วมคิดร่วมทำตัดสินใจ มีความคิดสร้างสรรค์ มีคุณธรรมจริยธรรมพื้นฐานครอบครัวมีความเข้มแข็ง และสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้มากที่สุด

สรุปได้ว่า เศรษฐกิจฐานรากเป็นระบบเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่นที่พึ่งตนเอง มีการช่วยเหลือเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน ระบบเศรษฐกิจเอื้อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่ แนวทางการพัฒนาและจัดการโดยชุมชนท้องถิ่น มีการสร้างทุนที่เข้มแข็ง มีการผลิตพื้นฐาน การแปรรูปการบริการ การตลาด การผลิตอาหาร และความจำเป็นพื้นฐานต่าง ๆ สำหรับคนในพื้นที่อย่างเพียงพอ และพัฒนาเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมหรือเป็นธุรกิจของชุมชน

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

โครงการวิจัย เรื่อง “การพัฒนาการประกอบการเพื่อสังคมสู่นวัตกรรมชุมชนคนรักบางเสาชิง” เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ มีระเบียบวิธีวิจัยดังนี้

3.1 วิธีการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR; Participatory Action Research) ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี ชุมชนนวัตกรรม การประกอบการเพื่อสังคม ทูทางสังคมและวัฒนธรรม และเศรษฐกิจฐานราก และข้อมูลเชิงพื้นที่มาเป็นฐานในการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ขอบเขตด้านประชากร เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องในตำบลศีรษะจรเข้หน้า, ตำบลศีรษะจรเข้ใหญ่ และตำบลบางเสาชิง กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย แกนนำชุมชน จำนวน 10 คน และสมาชิกเข้าร่วมโครงการ จำนวน 30 คน ซึ่งเป็นผู้ประกอบการธุรกิจขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่และกลุ่มบุคคลที่สนใจในตำบลบางเสาชิงที่มีอุดมการณ์ในการดำเนินการประกอบการเพื่อสังคม

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ในการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR; Participatory Action Research) ผู้วิจัยได้ใช้การศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี ชุมชนนวัตกรรม การประกอบการเพื่อสังคม ทูทางสังคมและวัฒนธรรม และเศรษฐกิจฐานราก โดยใช้วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม แบบสำรวจสถานการณ์และความต้องการ การประกอบการเพื่อสังคม แบบสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและแบบสัมภาษณ์เชิงลึกในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีรายละเอียดดังนี้

- 1) การศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องชุมชนนวัตกรรม การประกอบการเพื่อสังคม ทูทางสังคมและวัฒนธรรม และเศรษฐกิจฐานราก
- 2) แบบสำรวจสถานการณ์และความต้องการการประกอบการเพื่อสังคมในพื้นที่บางเสาชิง
- 3) แบบบันทึกการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (การประชุม ภาวะผู้นำ การบริหาร การสื่อสาร วัฒนธรรมองค์กร การมีส่วนร่วม และขับเคลื่อนการประกอบการเพื่อสังคม)
- 4) ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อรวบรวมข้อมูลการประกอบการต่าง ๆ และการประกอบการเพื่อสังคมกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง

ความเชื่อถือได้ของเครื่องมือ แบบสำรวจสถานการณ์และความต้องการการประกอบการเพื่อสังคมในพื้นที่บางเสาชิง แบบสังเกตอย่างมีส่วนร่วม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึกผ่านการตรวจสอบจากคณะกรรมการจริยธรรมของมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติเกี่ยวกับจริยธรรมในการวิจัย ความเหมาะสมและ

สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัยที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา นอกจากนี้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบสำรวจ สถานการณ์และความต้องการการประกอบการเพื่อสังคม แบบการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่างที่ได้กำหนดไว้ ผู้วิจัยเข้าถึงข้อมูลจากการจัดทำเอกสารทางราชการขออนุญาตเก็บข้อมูล

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากได้ข้อมูลจากแบบสำรวจสถานการณ์และความต้องการการประกอบการเพื่อสังคมในพื้นที่ บางเสาชาง แบบการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลทั้งหมดเพื่อนำมา จัดระบบข้อมูลรวมถึงข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่ตั้งไว้ในแต่ละประเด็น นำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยอาศัยหลักการวิเคราะห์ (Logical Analysis) และเชิงเปรียบเทียบ โดยการนำ ข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและจากการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม นำมาสังเคราะห์โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและนำเสนอเนื้อหาบรรยายเชิงเปรียบเทียบ

3.5 ขั้นตอนการดำเนินโครงการวิจัย

ผู้วิจัยมีการดำเนินโครงการ ดังนี้

1) ประชุมทำความเข้าใจแก่นนำกลุ่มผู้ประกอบการ/วิสาหกิจชุมชนที่มีความสนใจการประกอบการเพื่อ สังคม

2) การลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ทำการสำรวจและเก็บข้อมูลผู้ประกอบการหรือวิสาหกิจชุมชนใน พื้นที่เป้าหมายที่เชื่อมโยงกับภูมิปัญญา ทนทางวัฒนธรรมหรือทรัพยากรในพื้นที่ ระดมความสมัครใจเข้าร่วม กลุ่มประกอบการเพื่อสังคม สรรหาบุคคลและกลุ่มเพื่อรวมตัวกันเป็นคณะทำงานเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคม ครอบคลุมแก่นนำชุมชนดั้งเดิม และชุมชนใหม่ สมาชิกอบต. อสม. เกษตรกร ประชาชนชุมชน บริษัทเอกชน อย่างน้อย 6-10 คน เพื่อก่อตั้งเป็นองค์กรประกอบการเพื่อสังคมในพื้นที่บางเสาชาง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บและรวบรวมข้อมูลด้วยวิธี (1) ประเด็นคำถามประกอบสัมภาษณ์ใน เชิงลึก (depth Interview) ครอบคลุมผู้ผลิต แก่นนำ และผู้เกี่ยวข้อง (2) การสังเกตแบบการสังเกตการณ์ ร่วมกับการปฏิบัติการในสถานการณ์จริงชุมชน เช่น การผลิต การแปรรูป การตลาด และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้ง ในชุมชนดั้งเดิมและชุมชนใหม่ (3) สำรวจความต้องการผลผลิต ผลิตภัณฑ์ สินค้า หรือบริการที่กำหนดเป็น เป้าหมาย

3) จัดตั้งองค์กรการประกอบการเพื่อสังคม เพื่อพัฒนานวัตกรรมชุมชนด้านกระบวนการบริหาร การจัดการการประกอบการแบบมีส่วนร่วม

3.1) วิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพของผู้ประกอบ/วิสาหกิจชุมชน จำนวนผลผลิต ผลิตภัณฑ์ สินค้า หรือบริการ ความต้องการและช่องทางทางการตลาด อุดมการณ์ประกอบการเพื่อสังคม ชุมชนและ กลุ่มเป้าหมายที่จะได้ประโยชน์จากการประกอบการเพื่อสังคม

3.2) วิเคราะห์ SWOT และจัดทำแผนขับเคลื่อนการประกอบการเพื่อสังคมผ่านการประกอบการธุรกิจผลผลิตการเกษตรและผลผลิตแปรรูปปลอดและจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อระดมความคิดเห็นและแนวทางการดำเนินการประกอบการเพื่อสังคมในพื้นที่

4) พัฒนาระบบการจัดการ การผลิต การแปรรูป ให้สอดคล้องกับกับความต้องการของผู้บริโภคและการจัดการการประกอบการเพื่อสังคม โดยวิเคราะห์ศักยภาพของผู้ประกอบการ/วิสาหกิจชุมชน เครื่องมือที่ใช้คือการประชุม ศึกษาดูงาน และทดสอบสินค้าและการตลาด

5) ออกแบบการประกอบการเพื่อสังคม โดยวิเคราะห์ความต้องการ ผลผลิต และความต้องการการพัฒนาในพื้นที่ นำมาจัดทำแผนและออกแบบการดำเนินงานการประกอบการเพื่อสังคม ซึ่งครอบคลุมแผนการผลิต การแปรรูป ช่องทางการตลาด การจัดการทรัพยากร ทุน เงิน และกิจกรรมแผนงานรับผิดชอบต่อกลุ่มผู้ได้รับประโยชน์และชุมชนเป้าหมาย โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ ประกอบการใช้ข้อมูลจากข้อ 2) และข้อ 3)

6) ดำเนินงานการประกอบการเพื่อสังคม โดยการนำแผนที่ได้ในข้อ 4) ไปทดลองปฏิบัติจริง ซึ่งจะครอบคลุมถึงการดำเนินธุรกิจ การผลิต การตลาดที่หลากหลายช่องทางโดยมีพื้นที่การตลาดที่สำคัญคือระหว่างชุมชนดั้งเดิมและชุมชนที่มามีอยู่ใหม่เป้าหมายให้ประชาชนทั้งสองกลุ่มได้เกื้อกูลกัน ราคาเป็นธรรมและนำผลกำไรจากการประกอบการนี้ไปพัฒนากลุ่มคนและชุมชนเป้าหมายที่ตกลงร่วมกันไว้

7) ติดตามประเมินผล และพัฒนาการดำเนินงานให้เข้มแข็ง ให้เป็นไปตามแผนและบรรลุเป้าหมาย เครื่องมือที่ใช้คือการประชุม การติดตามดูการปฏิบัติจริง ฐานข้อมูล ความก้าวหน้า ปัญหาและอุปสรรคต่อการดำเนินงาน

8) ถอดบทเรียนและขยายผล รูปแบบและแนวทางปฏิบัติที่ดีของการประกอบการเพื่อสังคม เพื่อนำไปสู่ความสัมพันธ์ของคนดั้งเดิมและคนมาอยู่ใหม่ ที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกันด้วยการดำเนินการประกอบการเพื่อสังคม เครื่องมือที่ใช้คือการประชุมถอดบทเรียนจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเผยแพร่ให้กับชุมชนในกลุ่มสมาชิกทั้งชุมชนดั้งเดิมและชุมชนที่มามีอยู่ใหม่ และขยายผลไปสู่ชุมชนอื่น ๆ ให้ครอบคลุมพื้นที่บางเสาธง และภายนอก

3.6 พื้นที่การดำเนินงานโครงการวิจัย

พื้นที่อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 3 ชุมชน

- 1) บ้านคลองกระเทียมบน หมู่ 11 ตำบลบางเสาธง
- 2) บ้านบางฝาด หมู่ 6 ตำบลศิระชะจรเข้ใหญ่
- 3) บ้านคลองจรเข้หน้า หมู่ 5 ตำบลศิระชะจรเข้หน้า

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การดำเนินโครงการวิจัย เรื่อง “รูปแบบการประกอบการเพื่อสังคมสู่นวัตกรรมชุมชนคนรักษ์บางเสาะง” ในระยะเวลา 15 เดือน มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการจัดตั้งการประกอบการเพื่อสังคมโดยมีส่วนร่วมของชุมชน 2) ศึกษาความเข้มแข็งของการประกอบการเพื่อสังคมระหว่างคนดั้งเดิมกับคนมาอยู่ใหม่ให้มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน และ 3) พัฒนานวัตกรรมชุมชนในรูปแบบกระบวนการประกอบการเพื่อสังคมผลการดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ ดังนี้

4.1 ศึกษาการจัดตั้งการประกอบการเพื่อสังคมโดยมีส่วนร่วมของชุมชน

การศึกษการจัดตั้งการประกอบการเพื่อสังคมโดยมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นกระบวนการขับเคลื่อนพลังในชุมชนเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแนวคิดของคนในชุมชนให้ตระหนักในความรับผิดชอบต่อสังคมและเกิดกลไกการประกอบการเพื่อสังคมในพื้นที่อำเภอบางเสาะง แบ่งระยะการขับเคลื่อนได้เป็น

4.1.1 การก่อการเพื่อสร้างแนวคิดและอุดมการณ์ร่วมในการรับผิดชอบต่อสังคม “รักษ์เพื่อนมนุษย์และสิ่งแวดล้อม” ดังนี้

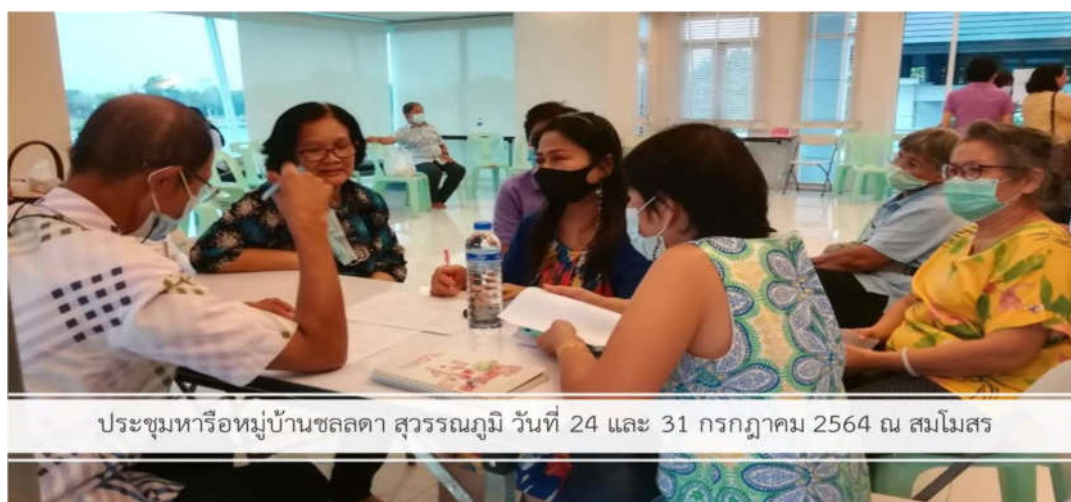
1. ทีมวิจัยได้สรรหาแกนนำในชุมชนด้วยการสื่อสารทั้งเป็นรายบุคคลเสาะแสวงหาบุคคลที่สนใจเข้าร่วมขับเคลื่อนและจัดตั้งการประกอบการเพื่อสังคม และดำเนินการประชุมทำความเข้าใจเพื่อให้ได้กลุ่มแกนนำร่วมกระบวนการขับเคลื่อนพลังให้เกิดการประกอบการเพื่อสังคมได้แกนนำจาก

- 1) กลุ่มผลิตและบริโภคผักปลอดสารในครัวเรือนจาก 3 ชุมชน ประกอบด้วย (1) กลุ่มผลิตและบริโภคผักปลอดสารบ้านคลองกระเทียมบน หมู่ 11 ตำบลบางเสาะง (2) กลุ่มผลิตและบริโภคผักปลอดสารบ้านบางฝาด หมู่ 6 ตำบลศิระชะจรเข้ใหญ่ และ (3) กลุ่มผลิตและบริโภคผักปลอดสารบ้านคลองจรเข้สั้น หมู่ 5 ตำบลศิระชะจรเข้สั้น จำนวน 18 คน
- 2) แกนนำจากหมู่บ้านจัดสรรในพื้นที่ตำบลศิระชะจรเข้สั้น จำนวน 3 คน คือ หมู่บ้านชลลดา สุวรรณภูมิ 2 คน และหมู่บ้านพฤษภา 25 จำนวน 1 คน
- 3) สมาคมสตรีภาคพื้นเอเชียแปซิฟิก จำนวน 1 คน
- 4) นักวิจัยมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
- 5) แกนนำจากชมรมผู้สูงอายุ และอสม.ตำบลศิระชะจรเข้สั้นจำนวน 6 คน

2. การลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ทำการสำรวจและเก็บข้อมูลผู้ประกอบการหรือวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่เป้าหมายที่เชื่อมโยงกับภูมิปัญญา ทูทางวัฒนธรรมหรือทรัพยากรในพื้นที่ ระดมความสมัครใจเข้าร่วมกลุ่มประกอบการเพื่อสังคม สรรหาบุคคลและกลุ่มเพื่อรวมตัวกันเป็นคณะทำงานเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคมครอบคลุมแกนนำชุมชนดั้งเดิม และชุมชนใหม่ สมาชิกอบต. อสม. เกษตรกร ปราชญ์ชุมชน บริษัทเอกชน

จากข้อมูลการสำรวจแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ พบว่า มีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในอำเภอ บางเสาะงกว่า 30 กลุ่ม แต่ส่วนใหญ่ไม่มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากไม่มีทุนและการรวมตัวของสมาชิกประกอบกับกลุ่มมีข้อจำกัดจากสถานการณ์โรคระบาด COVID -19 จึงทำให้การประกอบการธุรกิจ ไม่เติบโตหรือไม่มีช่องทางการจัดจำหน่าย ขาดการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนในการดำเนิน กิจการอย่างต่อเนื่อง เป็นลักษณะขายแบบตลาดท้องถิ่นในชุมชน หรือพื้นที่ที่สามารถวางขายได้ในชุมชน ช่องทางการขายออนไลน์มีเพียงบางกลุ่มเท่านั้น ผู้วิจัยจึงได้ประสานแกนนำผู้แทนจาก 3 ตำบล จำนวน 4 กลุ่ม คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน หมู่ 5 และหมู่ 10 ตำบลศิระชะจะเข้ใน้อย มีการผลิตและจำหน่ายขนม และแปรรูป ผลผลิตการเกษตร หมู่ 6 ตำบล ตำบลศิระชะจะเข้ใหญ่ มีการทำขนมและอาหารแปรรูปจากสมุนไพร และปลาร้า และหมู่ 11 ตำบลบางเสาะง โดยพื้นฐานการผลิตของกลุ่ม 3 ตำบลนี้ได้มีการรวมกลุ่มกันเพื่อส่งเสริมการปลูก ผักปลอดสาร ซึ่งเป็นวัตถุดิบเพื่อการทำขนมและแปรรูปผลผลิตเพื่อออกจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้ให้กับสมาชิกกลุ่ม

รูปภาพที่ 4-1 การค้นหาแกนนำ และการศึกษาความเป็นไปได้ในการขับเคลื่อนการประกอบการเพื่อสังคม ให้เกิดขึ้นในพื้นที่





ประชุมวางรูปแบบการประกอบการเพื่อ
สังคมวันที่ 11 สิงหาคม 2564 ณ หมู่ 11 ต.
บางเสาธง

4.1.3. การสำรวจการประกอบการเพื่อสังคมของสถานประกอบการในพื้นที่ทั้งจากการสัมภาษณ์และการสืบค้นออนไลน์ พบว่าสถานประกอบการในพื้นที่มีนโยบายด้านความรับผิดชอบต่อสังคมในรูปแบบการมอบวัสดุสิ่งของในสถานการณ์แพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 การเกิดภัยพิบัติน้ำท่วม และโครงการในชุมชน เช่น บริษัท TOA

ภาพที่ 4-2 กิจกรรมของบริษัท TOA

TOA มอบเงินและถุงยังชีพ จำนวน 1,000 ชุด เพื่อช่วยเหลือประชาชนได้รับผลกระทบจากวิกฤติโควิด -19 ในพื้นที่ชุมชน อ.บางเสาธง จ.สมุทรปราการ



<https://www.toagroup.com/th/updates/csactivities/85/toaออนไลน์> สืบค้นเมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2565

ภาพที่ 4-3 บริษัท มูราโมโต้ อิเล็กทรอนิกส์ (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน)



บริษัท ดิจิทัล อินเทอร์เน็ต จำกัด นำ Face Shield อุปกรณ์หน้ากากป้องกันเชื้อโรค จำนวน 10,800 ชิ้น มูลค่ากว่า 961,200 บาท ส่งมอบให้กับบุคลากรทางการแพทย์ 134 โรงพยาบาล ผ่านโครงการ We stand together

[https://www.adslthailand.com/post/6806\(ออนไลน์\)](https://www.adslthailand.com/post/6806(ออนไลน์)) สืบค้นวันที่ 2 กรกฎาคม 2565

บริษัท มูราโมโต้ อิเล็กทรอนิกส์ (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) METCO2 และ 3 ดำเนินโครงการรับผิดชอบต่อสังคม ได้แก่ โครงการ “METCO ร่วมสร้าง ชุมชนปลอดภัย ด้วยไฟส่องสว่าง (ชุมชนเกาะจวน) โครงการ “METCO ช่วยน้องปรับปรุงโรงเรียนเพาะเห็ดและการแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่ทำจากเห็ด” โรงเรียนวัดบางเสาธงนอก โครงการ “METCO ร่วมใจ พัฒนาระบบน้ำ เสริมสร้างรายได้ ลดรายจ่ายชุมชน” เป็นต้น



<https://www.metco.co.th/csr/csr-activities/%e0%b8%9b%e0%b8%b5-2564/metco/> ออนไลน์
สืบค้นวันที่ 2 กรกฎาคม 2565

ภาพที่ 4-4 บริษัท ชูไก จำกัด (มหาชน) และกลุ่มบริษัทเดอะแคเรน ร่วมสนับสนุนชุดตรวจ ATK จำนวน 100 ชุด



บริษัท ชูไก จำกัด (มหาชน) และกลุ่มบริษัทเดอะแคเรน ร่วมสนับสนุนชุด
ตรวจ ATK จำนวน 100 ชุด – CHU KAI ออนไลน์ สืบค้นเมื่อวันที่ 2
กรกฎาคม 2565

จากผลการศึกษาชุมชนที่กล่าวมาข้างต้น พบว่าการประกอบการเพื่อสังคมในชุมชนยังไม่มี
การดำเนินการอย่างเป็นระบบและยังขาดรูปธรรมการดำเนินการ ระหว่างการศึกษาคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการ
ทำความเข้าใจแก่นนำกลุ่มผู้ประกอบการ/วิสาหกิจชุมชนที่มีความสนใจการประกอบการเพื่อสังคม คณะผู้วิจัยได้
ประสานและพูดคุยกับแก่นนำในชุมชนหลายครั้งและมีการนั่งพูดคุยทำความเข้าใจ แนวคิดการทำงาน
ประกอบการเพื่อสังคม และหาแนวทางการจัดตั้งองค์กรประกอบการเพื่อสังคมขึ้นในพื้นที่อำเภอบางเสาธง
มีการศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งการประกอบการเพื่อสังคม ตารางที่ 1 และวิเคราะห์ทุนเดิมในพื้นที่เพื่อ
การประกอบการเพื่อสังคม ตารางที่ 2 ข้างล่าง

ตารางที่ 4-1 สรุปผลการดำเนินการศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งการประกอบการเพื่อสังคม

ประเด็น	ปัญหาที่พบ	แนวทาง
1. ประชุมกรรมการเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการประกอบการเพื่อสังคม	1. ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกอบการเพื่อสังคมนั้นยังไม่ตรงกัน/ หลากหลายแนวคิดในแต่ละกลุ่ม	1. หาแนวทางร่วมกันความหมายของ “การประกอบการเพื่อสังคม” ในความหมายของชุมชน/กลุ่มที่จะทำ

ประเด็น	ปัญหาที่พบ	แนวทาง
2. รูปแบบทุกกลุ่มมีการประกอบการเป็นของตนเองอยู่แล้ว เราไม่ได้ตั้งสถานประกอบการใหม่แต่ทำให้การประกอบการเหล่านี้มาร่วมกันเพื่อ “ประกอบการเพื่อสังคม”	2. ระบบกลไกไม่ชัดเจนในการพัฒนาไปสู่การประกอบการเพื่อสังคม	2. ประชุมเพื่อ “สร้างระบบการดูแลผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งในชุมชน”
3. การประกอบการเพื่อสังคมของสถานประกอบการ	3. เป็นกิจกรรมและโครงการตามนโยบายของหน่วยงาน ชุมชนมีส่วนร่วมน้อยมาก	3. พัฒนาความร่วมมือในรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน ความยั่งยืนและต่อเนื่อง
4. ข้อมูลจากการสำรวจชุมชนกลุ่มผู้สูงอายุและกลุ่มเปราะบางพบว่า หลายกลุ่มแสดงความคิดเห็นว่า ต้องการพัฒนาคุณภาพของผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งหรือต้องการมีงานทำ กลุ่มจึงต้องการนำ “ผลกำไร” ที่ได้มาสร้างความมั่นคงทางอาหารให้กับผู้สูงอายุเหล่านี้	4. การรวมกลุ่มทำได้ยากในสถานการณ์แพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19	4. ได้ทดลองกับกลุ่มเป้าหมาย ผู้สูงอายุในการสร้างอาชีพให้กับผู้สูงอายุ และทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (กาย จิต สังคม) กาย = ร่างกาย (อาหารที่มั่นคง) จิตใจ = คุณค่าในตนเอง สังคม = ได้เพื่อนและสัมพันธ์ภาพ สวัสดิการสังคมที่ยั่งยืนในแง่ชีวิต (สุข)

ตารางที่ 4-2 สรุปการวิเคราะห์ข้อมูลทุนเดิมของพื้นที่ที่เอื้อต่อการประกอบการธุรกิจ ผลิตภัณฑ์ชุมชน

กลุ่มวิสาหกิจชุมชน/กลุ่มสนับสนุน	การประกอบการ	สถานการณ์	ความต้องการ
ตำบลศิระจรเข้			
คนดั้งเดิม			
หมู่บ้านดั้งเดิม หมู่ 5 หมู่ 2 หมู่ 1 หมู่ 10	เป็นหมู่บ้านดั้งเดิมการผลิตและจำหน่าย ผักและผลไม้สดตามฤดูกาล การขนม อาหาร น้ำพริก	คนดั้งเดิมมีความมั่นคงทางอาหารและทุนภูมิปัญญาด้านการเกษตรการแปรรูป และการจำหน่ายในท้องถิ่น แต่เป็นกลุ่มสูงวัยในชุมชน	พัฒนาต่อยอดเพิ่มผลผลิต การแปรรูป เพิ่มช่องทางการตลาด พัฒนาเครือข่ายช่วยเหลือกัน ต้องการรับผิดชอบต่อสังคม
คนมาอยู่ใหม่			
หมู่บ้านจัดสรร เป็นหมู่บ้านที่ตั้งแทรกอยู่ในหมู่บ้านดั้งเดิม ได้แก่ หมู่บ้านชลตา สุวรรณภูมิ อยู่ในหมู่ 1 หมู่บ้านพฤษภา 25	หมู่บ้านจัดสรร ส่วนใหญ่ทำงานภาคอุตสาหกรรมและบริการ และมีบางราย	หมู่บ้านจัดสรรขนาดใหญ่ส่วนใหญ่มีอาชีพและรายได้มั่นคง แต่หมู่บ้านจัดสรรขนาดกลางและเล็ก	พัฒนาความร่วมมือทางการตลาดและการช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางในชุมชน

กลุ่มวิสาหกิจชุมชน/กลุ่ม สนับสนุน	การประกอบการ	สถานการณ์	ความต้องการ
หมู่บ้านพฤษภา 86/1 หมู่บ้าน ชลพฤษภา อยู่ในหมู่ 2	ทำขนม ปลุกผัก และ ทำผลิตภัณฑ์ใน ครัวเรือน อาคารชุดห้องเช่า เป็น กลุ่มประชากรที่ทำงาน รับจ้างในพื้นที่และ พื้นที่ใกล้เคียง	มีสมาชิกชุมชนบางส่วน ประสบภาวะยากลำบาก เรื่องรายได้ มีกลุ่ม เปราะบางในชุมชน ได้แก่ ผู้สูงอายุติดบ้าน คนพิการ	
กรณีหมู่บ้านชลดา สุวรรณภูมิ เป็นหมู่บ้านจัดสรรขนาดใหญ่	รับซื้อผลผลิตทางการ เกษตรเพื่อผลิตสินค้า อาหารแปรรูปปลอด สาร เช่นผลิตภัณฑ์จาก เห็ด และสมุนไพร ขาย ในหมู่บ้านและช่องทาง การตลาดภายนอก	หมู่บ้านจัดสรรขนาดใหญ่ จำนวน 1,117 หลังคา เรือน ผู้อยู่อาศัยมีรายได้ สูง ต้องการอาหาร คุณภาพส่งตรงถึงบ้าน	ร่วมพัฒนาท้องถิ่น ด้านการผลิตและการตลาด
ตำบลศิระชะระเข้ใหญ่			
คนดั้งเดิม			
มีชุมชนดั้งเดิมที่เข้าร่วม คือ หมู่ 6 ตำบลศิระชะระเข้ใหญ่	การทำขนมอาหารแปรรูป จากสมุนไพร การ เลี้ยงปลา ทำปลาร้า	ประสบปัญหาตกงาน อยู่ในวัยแรงงานตอนปลาย	ต้องการมีความมั่นคงทาง อาหารและรายได้ พัฒนา ต่อยอดเพิ่มผลผลิตการแปรรูป เพิ่มช่องทางการตลาด ช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางใน ชุมชนหรือผู้ที่ยากลำบาก
คนมาอยู่ใหม่			
เป็นหมู่บ้านจัดสรร เป็นชุมชนปิด อาคารพาณิชย์ ห้องเช่า	ไม่มีการประกอบการ	เป็นผู้บริโภค	พัฒนาเป็นแหล่งจำหน่าย ผลิตภัณฑ์ชุมชน
ตำบลบางเสาธง			
คนดั้งเดิม			
หมู่ 11 ตำบลบางเสาธง	เป็นหมู่บ้านดั้งเดิมการ ผลิตและจำหน่ายและ ผลไม้สดตามฤดูกาล ขนม อาหาร น้ำพริก	คนดั้งเดิมมีความมั่นคง ทางอาหารและทุน ภูมิปัญญาด้านการเกษตร การแปรรูป และ	พัฒนาต่อยอดเพิ่มผลผลิต การแปรรูป เพิ่มช่องทาง การตลาด พัฒนาเครือข่าย ช่วยเหลือกัน ต้องการ รับผิดชอบต่อสังคม

กลุ่มวิสาหกิจชุมชน/กลุ่ม สนับสนุน	การประกอบการ	สถานการณ์	ความต้องการ
		การจำหน่ายในท้องถิ่น แต่เป็นกลุ่มผู้สูงอายุ	
คนมาอยู่ใหม่			
เป็นหมู่บ้านจัดสรร เป็นชุมชนปิด อาคารพาณิชย์ ห้างเช่า	ไม่มีการประกอบการ	เป็นผู้บริโภค ที่สำคัญคือ แรงงานชาวพม่าที่อยู่ อาศัยให้ห้องเช่าต่าง ๆ มีความต้องการฝึกในการ ประกอบอาหารเพราะไม่มี พื้นที่เพราะปลูก	พัฒนาเป็นแหล่งจำหน่าย ผลิตภัณฑ์ชุมชน
สมาคมสตรีภาคพื้นแปซิฟิกและ เอเชียอาคเนย์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชินูปถัมภ์	ส่งเสริมบทบาทและ อาชีพสตรี	เป็นองค์กรภาคประชา สังคมที่พร้อมสนับสนุน ทางวิชาการและเชื่อมโยง เครือข่ายส่งเสริมสตรีให้มี ความมั่นคงในชีวิต	ส่งเสริมสิทธิ บทบาทหน้าที่ และคุณภาพชีวิตของสตรี

4.1.4 การก่อตั้งกลไกขับเคลื่อนการประกอบการเพื่อสังคม “กลุ่มรักษ์บางเสาธง” และดำเนินการประกอบการเพื่อสังคมภายใต้อุดมการณ์แก้ไขปัญหาสังคมและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ภายหลังประชุมทำความเข้าใจแก่นำกลุ่มผู้ประกอบการ/วิสาหกิจชุมชนที่มีความสนใจการประกอบการเพื่อสังคม และการลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ทำการสำรวจและเก็บข้อมูลผู้ประกอบการหรือวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่เป้าหมายที่เชื่อมโยงกับภูมิปัญญา ทู่นทางวัฒนธรรมหรือทรัพยากรในพื้นที่ ระดมความสมัครใจเข้าร่วมกลุ่มประกอบการเพื่อสังคม สรรหาบุคคลและกลุ่มเพื่อรวมตัวกันเป็นคณะทำงานเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคม คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการขั้นตอนการจัดตั้งการประกอบการเพื่อสังคมขึ้น โดยการมีส่วนร่วมของแกนนำที่สรรหาได้ในข้อ 4.1.1 ผ่านกระบวนการคุย ประสานสร้างความสัมพันธ์กับแกนนำคนดั้งเดิมผ่านการร่วมเรียนรู้กับแกนนำกลุ่มผลิตและบริโภคผักปลอดสารในครัวเรือน แกนนำชุมชนคนมาอยู่ใหม่ ระหว่างเดือนมิถุนายน 2564 ถึงเดือนธันวาคม 2564 การดำเนินการเป็นไปด้วยความล่าช้าเพราะการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 และการเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีข้อห้ามในการรวมกลุ่มหรือประชุม การบวนการสรรหาแกนนำเข้าร่วมกระบวนการได้ หลังจากประกาศผลการเลือกตั้งนายกและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในเดือนพฤศจิกายน 2564 อย่างไรก็ตาม การขับเคลื่อนเป็นการเข้าไปเยี่ยมในชุมชน และให้แกนนำชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการสำรวจความเป็นไปได้ในการดำเนินการประกอบการเพื่อสังคม และการวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพของผู้ประกอบ/วิสาหกิจชุมชน จำนวน

ผลผลิต ผลิตภัณฑ์ สินค้า หรือบริการ ความต้องการและช่องทางการตลาด อุดมการณ์ประกอบการเพื่อสังคม ชุมชนและกลุ่มเป้าหมายที่จะได้ประโยชน์จากการประกอบการเพื่อสังคม

การหารือเพื่อการก่อรูปเป็นคณะกรรมการกลุ่มประกอบการเพื่อสังคม มีความเป็นไปได้มากคือการมี แกนนำเข้าร่วมเป็นกรรมการ แต่ประสบปัญหาไม่มีใครยอมรับการทำหน้าที่ประธานกลุ่ม ทั้งนี้ โดยมีเหตุผล ที่สื่อสารออกมาจากแกนนำด้วยคำพูด คือ 1) แกนนำที่มาาร่วมเป็นแกนนำที่มาจากต่างชุมชน ต่างตำบล แต่อยู่ในอำเภอเดียวกัน ไม่เคยทำงานร่วมกันและไม่มีฐานสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ การรวมกลุ่ม ครั้งนี้เป็นารรวมกลุ่มในบทบาทเป็นภาคประชาชนเพื่อช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ด้วยทรัพยากรและกำลัง ที่ตนจะทำได้ และ 2) เหตุผลที่สื่อสารออกมาที่สังเกตได้คือ แกนนำบางส่วนมีผลิตภัณฑ์ของตนเองในนามของ OTOP และวิสาหกิจชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่จะผลิตและจำหน่ายเป็นรายได้ของตนเองการนำผลิตภัณฑ์ของตน ออกมาเป็นของการรวมกลุ่มครั้งนี้ยังไม่แน่ใจว่าการประกอบการจะมีผลกำไรหรือไม่ เพราะการผลิตและ จำหน่ายจะใช้วัตถุดิบบางส่วนที่มีเองไม่ได้ซื้อ หรือหากซื้อก็เป็นการขายที่หารายได้ส่วนตัวไม่มีกลุ่มหรือ เครือข่ายทำกิจการอย่างจริงจัง อาศัยการไปจำหน่ายกับหน่วยงานภาครัฐเมื่อจัดงานในโอกาสต่าง ๆ การจะ แบ่งกำไรเข้าเป็นกองทุนช่วยเหลือคนเปราะบางในชุมชนนั้นแกนนำยังขาดความกล้า เพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน และพิสูจน์ว่าทางกลุ่มจะสามารถดำเนินการประกอบการเพื่อสังคมได้หรือไม่ จึงขอให้หัวหน้าโครงการวิจัยเป็น คนกลางรับหน้าที่เป็นประธานกลุ่มเพื่อดำเนินการประกอบการเพื่อสังคมในช่วงของการทดลองในงานวิจัยไปก่อน

ผลการดำเนินการในช่วงนี้ ด้วยการสรรหาและการหารือกันจึงได้จัดตั้งกลุ่มขึ้น และเรียกกลุ่มของตนเองว่า “กลุ่มรักษ์บางเสาธง” มีการจัดตั้งที่ปรึกษา คณะกรรมการขับเคลื่อนการประกอบการเพื่อสังคมและกำหนดบทบาท หน้าที่เพื่อนำไปสู่การพัฒนานวัตกรรมชุมชนด้านกระบวนการบริหารจัดการการประกอบการแบบมีส่วนร่วม มีรายละเอียด ดังนี้

1) ที่ปรึกษา คณะกรรมการขับเคลื่อนการประกอบการเพื่อสังคม มีดังนี้

ทีมที่ปรึกษา

- | | |
|--------------------------------|---|
| 1. พระครูปลัดสุวัฒนวิคุณ | เจ้าอาวาสวัดศรีวารีน้อย |
| 2. นางสาวสุกัญญา ศรีสุระเดชชัย | พัฒนาการอำเภอบางเสาธง |
| 3. นายพนนต์ เอี่ยมสะอาด | นายกองค์การบริหารส่วนตำบลศรีระจรเข้้น้อย |
| 4. นายไพฑูรย์ พวงลำไย | รองประธานกรรมการหมู่บ้านชลลดา สุวรรณภูมิ |
| 5. คุณชวาลี โอสสถานุเคราะห์ | นายกสมาคม สมาคมสตรีภาคพื้นแปซิฟิกและเอเชียอาคนย์
แห่งประเทศไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์ |

คณะกรรมการขับเคลื่อน

- | | |
|----------------------|--|
| 1. นางนวลใย วัฒนกุล | หัวหน้าที่วิจัย/ประธาน |
| 2. นางสิริมน กลินหอม | ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ประธานกลุ่มปลูกผักปลอดสาร
กลุ่ม OTOP กลุ่มสตรี ตำบลศรีระจรเข้้น้อย/รองประธาน |

- | | |
|----------------------------|---|
| 3. นางแจ่มจำรัส ภู่อาร | ประธานกองทุนหมู่บ้าน ประธานกลุ่มปลูกผักปลอดสาร
สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลบางเสาธง |
| 4. นายคมภรณ์ คุ่มศิรีย์ | เจ้าของผลิตภัณฑ์แปรรูจากเห็ด “จิ๊กโก๋ ฟาร์ม” หมู่บ้านชลลดาฯ |
| 5. นางประภา กิจจะนะ | ผู้จัดการสมาคม สมาคมสตรีภาคพื้นแปซิฟิกและเอเชียอาคเนย์
แห่งประเทศไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์ |
| 6. นางสาวกฤตวรรณ สาทรัมย์ | นักวิจัย/ เลขา |
| 7. นางปริญญา คุ่มยะฤทธิ์ | ประธานกลุ่มปลูกผักปลอดสาร บ้านเกาะบางฝาด อสม./ผู้ช่วยเลขา |
| 8. นางสาวสิริวิมล แต่งอ่อน | อสม./ผู้ช่วยเลขา |

โดยมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

1. สืบหาข้อมูลและสถานการณ์และความต้องการ การประกอบเพื่อสังคม
2. ประชุมสมาชิกเพื่อวางแผนกิจกรรมโครงการ กำหนดกติกาการดำเนินงานโครงการ
3. จัดกิจกรรมทดลองการประกอบการเพื่อสังคม
4. กำกับติดตามการดำเนินงานการประกอบการเพื่อสังคมให้เป็นไปตามแผนและกติกาที่กำหนดร่วมกัน
5. ประเมินผลลัพธ์การดำเนินงานโครงการ พัฒนางานจากการทดลองต่อยอดให้เกิดความยั่งยืน
6. อื่น ๆ เพื่อให้โครงการบรรลุวัตถุประสงค์

และคณะกรรมการการได้ดำเนินการประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 1 ในวันที่ 10 ธันวาคม 2564 ณ ร้านอาหาร เล-อันดา อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ เป็นการระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาระบบ การผลิต การแปรรูปให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคและการจัดการการประกอบการเพื่อสังคม

ภาพที่ 4-5 การประชุมชี้แจงโครงการและสร้างอุดมการณ์ประกอบการเพื่อสังคม



ผลการประชุมครั้งนี้กรรมการมีความเข้าใจการประกอบการเพื่อสังคมในระดับเบื้องต้น ได้เสนอผลิตภัณฑ์เพื่อจำหน่ายในนามของกลุ่มรักษ์บางเสาธง คือ ปลาจุก ของชุมชนเกาะบางผาด ปลาแดดเดียว เห็ด จากชุมชนคลองจรเข้เข้ น้อย หมู่ 5 เค้กกล้วยหอมจากชุมชนคลองบางกระเทียมบน mask drop ผลผลิตทางการเกษตรที่ชุมชนของตนผลิตได้ และวางแผนจะเริ่มจากการพัฒนาปลาจุกเพื่อจำหน่ายเพราะกลุ่มผู้ผลิตปลาจุกในชุมชนเกาะบางผาดจำนวน 5 รายประสบปัญหาด้านไม่มีตลาดเพราะการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 และ 1 ใน 5 ของเจ้าของปลาร้ามีความจำเป็นต้องใช้เงินรักษาตัวเองด้วยการผ่าตัด ทางกลุ่มจึงจะช่วยเร่งขายปลาจุกช่วยคนป่วย

สรุปการดำเนินการวิจัยบรรลุมิติประสงค์ข้อที่ 1 “ศึกษาการจัดตั้งการประกอบการเพื่อสังคมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน” บรรลุในระยะ 8 เดือนของการดำเนินการวิจัย ระหว่างพฤษภาคม ถึงธันวาคม 2564 ด้วยการประสานและระดมความร่วมมือแกนนำในชุมชนทั้งกลุ่มคนดั้งเดิมและคนมาอยู่ใหม่ ร่วมมือกันเป็นกลุ่ม “รักษ์บางเสาธง” เพื่อดำเนินการประกอบการเพื่อสังคมร่วมกัน

4.2 ศึกษาความเข้มแข็งของการประกอบการเพื่อสังคมระหว่างคนดั้งเดิมกับคนมาอยู่ใหม่ให้มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน (ระยะเวลาเดือนที่ 9-15)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 “ศึกษาความเข้มแข็งของการประกอบการเพื่อสังคมระหว่างคนดั้งเดิมกับคนมาอยู่ใหม่ให้มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน” เป็นการปฏิบัติการโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน นับเป็นขั้นของการขับเคลื่อนการประกอบการเพื่อสังคมของ “กลุ่มรักษ์บางเสาธง” ภายใต้อุดมการณ์ร่วม คือ “รักษ์เพื่อนมนุษย์และสิ่งแวดล้อม” มีความเข้มแข็งในระดับหนึ่งเปรียบเทียบก่อนและหลังการดำเนินโครงการผ่านประเด็น ดังต่อไปนี้

4.2.1 กระบวนการก่อเกิดการรวมกลุ่ม “รักษ์บางเสาธง” เพื่อทำหน้าที่เป็นกลไกขับเคลื่อนการประกอบการเพื่อสังคม

นักวิจัยทำหน้าที่กระตุ้นส่งเสริมแกนนำในพื้นที่ที่เคยได้ร่วมเรียนรู้วิถีชีวิตและความสัมพันธ์จากการศึกษาความสัมพันธ์ของคนดั้งเดิมและคนมาอยู่ใหม่ให้มีการพูดคุยสื่อสารกันอย่างไม่เป็นทางการถึงความเป็นไปได้ในการร่วมแรงร่วมใจกันประกอบกิจการเพื่อรับใช้สังคม จำนวน 5 คน คือ 1.) นายไพฑูรย์ พวงลำไย รองประธานกรรมการหมู่บ้านชลลดา (บ้านจัดสรร) 2) นางยุพา พุ่มเรือง เทร่ญญิก ชมรมผู้สูงอายุ ตำบลศิระจรเข้เข้ น้อย 3) นางสาวกิตติยา ปรีชา อสม. ในหมู่บ้านพฤษภา 25 (บ้านจัดสรร) 4) นางสาวสิริมน แดงอ่อน อสม. หมู่ 2 ตำบลศิระจรเข้เข้ น้อย และ 5) นางสาวสิริมล กลิ่นหอม ประธานกลุ่มปลูกผักปลอดสารเพื่อการบริโภคในครัวเรือน ประธานกลุ่มวิสาหกิจ กรรมการ OTOP และกรรมการกลุ่มสตรีตำบลศิระจรเข้เข้ น้อย เห็นด้วยกับแนวคิดการจัดตั้งการประกอบการเพื่อสังคม แต่ด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ไม่สามารถดำเนินการตลาดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ใดได้ จึงริเริ่มเชื่อมประสานกับอุดมการณ์ “รักษ์เพื่อนมนุษย์และสิ่งแวดล้อม” ด้วยผลการวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาในพื้นที่ขณะนั้นพบว่า

จากสถานการณ์โรคระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทำให้มีกลุ่มคนตกงานจำนวนมากจากสถานการณ์โรคระบาด การดำเนินงานที่ผ่านมาคณะดำเนินการได้ประสานกับแกนนำชุมชน เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการของพื้นที่เพื่อเลือกเป็นประเด็นเกี่ยวกับสถานการณ์ปัจจุบันที่เป็นปัญหากับคนส่วนใหญ่ในพื้นที่เพื่อนำไปสู่การรับผิดชอบต่อสังคมร่วมกัน แกนนำเลือกการรับผิดชอบต่อสังคมด้วยการส่งเสริมให้ประชาชนในหมู่ 11 บ้านคลองกระเทียมบน ตำบลบางเสาธง หมู่ 5 ตำบลจระเข้ขี้เฒ่า และหมู่ 6 ชุมชนเกาะบางผาด ตำบลศิระชะระเข้ใหญ่ โดยริเริ่มขับเคลื่อนอุดมการณ์ “รักษเพื่อนมนุษย์และสิ่งแวดล้อม” ด้วยการรวมกลุ่มผลิตและบริโภคผักปลอดสารเพื่อบริโภคในครัวเรือน มีแกนนำชุมชนละ 6 คนขึ้นไป และมีสมาชิกเข้าร่วมชุมชนละ 50 – 74 ครัวเรือนเพื่อแก้ปัญหาไม่มีงานทำและขาดรายได้ช่วงวิกฤต ครั้งนี้ เพื่อเป็นการช่วยเหลือชาวบ้านในชุมชนที่ขาดรายได้และไม่มีงานทำได้มีผักบริโภคในครัวเรือน กิจกรรมนี้สื่อถึงความรับผิดชอบต่อสังคม คือ การแก้ปัญหาสังคมด้านการขาดอาชีพ รายได้ และไม่มีงานทำในชุมชน ให้มีงานทำคือปลูกผักและมีรายได้จากการลดค่าใช้จ่ายในการซื้อผัก และหากมีผลผลิตเหลือกินก็นำออกมาแบ่งปัน แลกเปลี่ยน และจำหน่ายในชุมชน กลุ่มผักปลอดสารทั้ง 3 ชุมชน มีชุมชนเกาะบางผาดได้รับการดูแลและสนับสนุนจากอีก 2 ชุมชนเป็นอย่างดี เพราะสถานการณ์ความเดือดร้อนในชุมชนเกาะบางผาดรุนแรงกว่าชุมชนอื่น ดังข้อมูลสถานการณ์ข้างล่างนี้

“จากสถานการณ์โรคระบาดเชื้อไวรัสโควิด-19 ทำให้มีกลุ่มคนตกงานจำนวนมากจากสถานการณ์โรคระบาด การดำเนินงานที่ผ่านมาคณะดำเนินการได้ประสานกับแกนนำชุมชน เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการของพื้นที่เพื่อเลือกเป็นประเด็นเกี่ยวกับสถานการณ์ปัจจุบันที่เป็นปัญหากับคนส่วนใหญ่ในพื้นที่เพื่อนำไปสู่การรับผิดชอบต่อสังคมร่วมกัน ผลการดำเนินการ คือ แกนนำเลือกการแก้ปัญหาคนตกงานและครอบครัวที่ได้รับความเดือดร้อนโดยนำเสนอประเด็นสร้างการจ้างงาน/อาชีพให้ประชาชนในพื้นที่ หมู่ 6 บ้านบางผาด ชุมชนเกาะบางผาด มีจำนวนครัวเรือนที่อาศัยอยู่จริง 100 ครัวเรือน และมีจำนวนประชากรทั้งสิ้นจำนวน 500 คน บริบทชุมชน คือ ชุมชนตั้งอยู่ในเขตกิ่งเมือง ประชาชนอาศัยอยู่ในที่ดินของตนเองเป็นส่วนใหญ่ โดยเดิมทีในอดีตคนในชุมชนประกอบอาชีพเกษตรกรในพื้นที่ของตนเอง ต่อมาเมื่อมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจ มีโรงงานอุตสาหกรรมเข้ามาตั้งในพื้นที่ ประชาชนในชุมชนจึงได้เปลี่ยนอาชีพไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม หรือทำงานในโรงแรมมากยิ่งขึ้น เมื่อไม่ได้ประกอบอาชีพเกษตรกรแล้วจึงมีการแบ่งที่ดินขายให้กับผู้อื่น ซึ่งต่อมามีการระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทำให้โรงงาน กิจการต่าง ๆ ได้รับผลกระทบ ส่งผลให้ทางโรงงานหรือกิจการต่าง ๆ ได้มีการเลิกจ้าง ซึ่งคนในชุมชนแห่งนี้ได้รับผลกระทบเป็นจำนวนมาก โดยส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป ซึ่งด้วยเรื่องของอายุทำให้ยากที่จะมีบริษัท หรือกิจการรับเข้าทำงาน ทำให้คนในชุมชนตกงาน ขาดรายได้ภายในครัวเรือน บางครัวเรือนจะมีเสาหลักของครอบครัวที่ทำงานเพียงคนเดียว ส่งผลให้รายได้ภายในครัวเรือนไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย โดยในปัจจุบันประชาชนในชุมชนบางส่วนได้มีการหันมาปลูกพืชผักสวนครัว เลี้ยงปลา และทำปุ๋ยหมัก ตามความรู้ของตนเองเท่าที่มีหรือเท่าที่ศึกษาได้เพื่อเป็นการช่วยลดค่าใช้จ่ายภายในครัวเรือน แต่ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร โดยผลผลิตที่ได้

นอกจากจะนำมาประกอบอาหารภายในครัวเรือน ยังได้มีการแบ่งปันให้กับเพื่อนบ้านบริเวณใกล้เคียง และนำไปจำหน่ายที่ตลาด เพื่อเป็นช่องทางหารายได้เล็ก ๆ น้อย ๆ ให้กับครัวเรือน”

ผลการดำเนินการ คือ

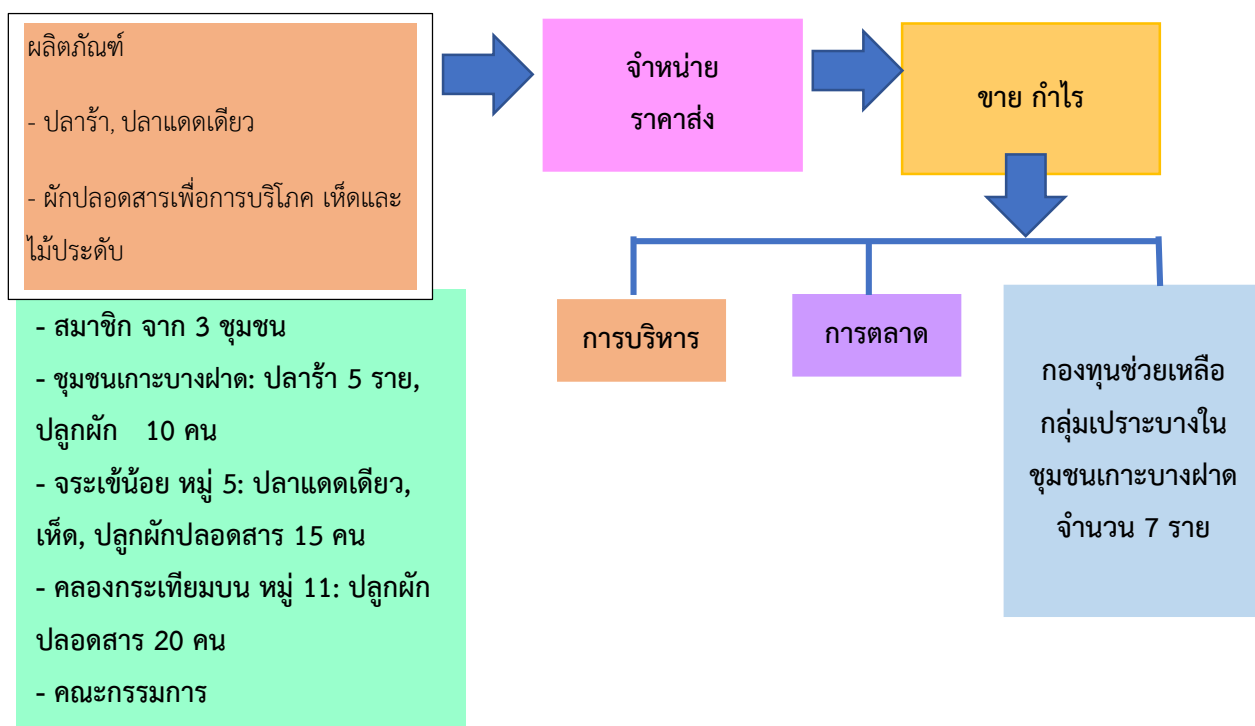
1) การตัดสินใจรวมกลุ่มดำเนินการประกอบการเพื่อสังคมนั้น มีเครือข่ายหลักคือกรรมการปลูกผักปลอดสารจาก 3 ชุมชน ร่วมกับเครือข่ายแกนนำจากกลุ่มก่อการส่งเสริมให้เกิดกิจการด้วยการรวมเป็นเครือข่ายระดับอำเภอบางเสาะง เพื่อ 1) เป็นเครือข่ายช่วยเหลือกันในการส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนของตนเองมีอาหารมั่นคงปลอดภัยเป็นรายครัวเรือน 2) เพื่อส่งเสริมให้ ชุมชนเกาะบางผาดซึ่งเป็นชุมชนที่มีภาวะยากลำบากมากกว่าชุมชนอื่นให้สามารถทำงานพัฒนาและแก้ปัญหาในชุมชนของตนเองได้

2) กำหนดกระบวนการบริหารจัดการการประกอบการแบบมีส่วนร่วม คณะกรรมการกลุ่มได้รับการกระตุ้นส่งเสริมวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพของผู้ประกอบ/วิสาหกิจชุมชน จำนวนผลผลิต ผลิตภัณฑ์ สินค้า หรือบริการ ความต้องการและช่องทางการตลาด อุดมการณ์ประกอบการเพื่อสังคม ชุมชนและกลุ่มเป้าหมายที่จะได้ประโยชน์จากการประกอบการเพื่อสังคม มีการประชุมเพื่อจัดทำแผนขับเคลื่อนการประกอบการเพื่อสังคมผ่านการประกอบการธุรกิจผลผลิตการเกษตรและผลผลิตแปรรูปและจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อระดมความคิดเห็นและแนวทางการดำเนินการประกอบการเพื่อสังคมในพื้นที่ เพื่อนำไปสู่ขั้นตอนต่อไป พัฒนาระบบการจัดการ การผลิต การแปรรูป ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคและการจัดการการประกอบการเพื่อสังคม โดยวิเคราะห์ศักยภาพของผู้ประกอบการ/วิสาหกิจชุมชน เครื่องมือที่ใช้คือการประชุม ศึกษาดูงาน และทดสอบสินค้าและการตลาด

3) ออกแบบการประกอบการเพื่อสังคม โดยวิเคราะห์ความต้องการ ผลผลิต และความต้องการการพัฒนาในพื้นที่ นำมาจัดทำแผนและออกแบบการดำเนินงานการประกอบการเพื่อสังคม ซึ่งครอบคลุมแผนการผลิต การแปรรูป ช่องทางการตลาด การจัดการทรัพยากร ทุน เงิน และกิจกรรมแผนงานรับผิดชอบต่อกลุ่มผู้ได้รับประโยชน์และชุมชนเป้าหมาย โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ ประกอบการใช้ข้อมูลจากการสำรวจพื้นที่และการวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพของผู้ประกอบการ

4) ดำเนินงานการประกอบการเพื่อสังคม โดยการนำแผนที่ได้ในข้อ 3) ไปทดลองปฏิบัติจริง ซึ่งจะครอบคลุมถึงการดำเนินธุรกิจ การผลิต การตลาดที่หลากหลายช่องทางโดยมีพื้นที่การตลาดที่สำคัญคือระหว่างชุมชนดั้งเดิมและชุมชนที่มายุใหม่เป้าหมายให้ประชาชนทั้งสองกลุ่มได้เกื้อกูลกัน ราคาเป็นธรรม และนำผลกำไรจากการประกอบการนี้ไปพัฒนากลุ่มคนและชุมชนเป้าหมายที่ตกลงร่วมกันไว้ ตามแผนภูมิที่ 4-6 ข้างล่างนี้

แผนภูมิที่ 4-1 แผนขับเคลื่อนการประกอบการเพื่อสังคม



4.2.3 การดำเนินการทดลองการขับเคลื่อนการประกอบการเพื่อสังคมตามที่วางแผนไว้ในข้อ 4.2.2 นับเป็นการพัฒนาระบบและกลไก คือ “กลุ่มรักษ์บางเสาธง” ให้มีความเข้มแข็งสามารถขับเคลื่อนการประกอบการเพื่อสังคมได้ การทดลองคือการดำเนินการจริง ในรูปแบบการพัฒนาในงานหรือปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม ดังนี้

1) กระบวนการดำเนินการประกอบการของกลุ่มรักษ์บางเสาธงใช้ทุนเดิมและการเสริมสร้างความเข้มแข็งของทุนทางสังคมมาขับเคลื่อนการดำเนินงาน

1.1) ทุนเดิมของกลุ่มคนดั้งเดิม คือการใช้ทุนภูมิปัญญาการเกษตร การปลุกผัก ผลไม้ ปลอดภัย การทำอาหาร ขนม น้ำพริก เป็นจุดแข็งของกลุ่มคนดั้งเดิม หมู่ 5 ตำบลศีรษะจรเข้ น้อย และหมู่ 11 ตำบลบางเสาธง พัฒนาการเองให้เข้มแข็งมากขึ้น ควบคู่กับการเข้าไปส่งเสริมให้ประชาชน หมู่ 6 ชุมชนบางฝาด ปลุกผักปลอดสารเพื่อการบริโภคในครัวเรือนเพื่อความมั่นคงทางอาหารในครอบครัว และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ด้วยการไม่ใช้สารเคมีในการเพาะปลูกและแปรรูปอาหาร อาทิ การแปรรูปผลิตภัณฑ์ปลาเป็นปลา ร้า การทำปุ๋ยอินทรีย์จากขยะเปียกเศษอาหารในครัวเรือน และเศษพืชสดในครัวเรือนและแปลงเกษตร

1.2) การเสริมสร้างความเข้มแข็งของทุนทางสังคมมาขับเคลื่อนการดำเนินงาน โดยการรวมตัวเป็นเครือข่ายร่วมกันดำเนินกิจกรรมสานและพัฒนาความสัมพันธ์อันดีระหว่างชุมชนดั้งเดิม หมู่ 5 ตำบลศีรษะจรเข้ น้อย หมู่ 6 ตำบลศีรษะจรเข้ใหญ่ หมู่ 11 ตำบลบางเสาธง ชุมชนคนมาอยู่ใหม่ หมู่ 1 หมู่บ้านชลดา สุวรรณภูมิ หมู่ 2 หมู่บ้านพุกษา 86/1 และทุนทางสังคมภาคประชาสังคม พัฒนาผลผลิตการเกษตรปลอดภัย และการแปรรูป สู่ช่องทางตลาดเพื่อความมั่นคงของรายได้ของกลุ่มผู้ทำงานของชุมชนในพื้นที่บางเสาธง

2) การพัฒนาระบบและกลไก คือ “กลุ่มรักษ้างูบางเสาชง” ให้มีความเข้มแข็งสามารถขับเคลื่อนการประกอบการเพื่อสังคมได้ การทดลองคือการดำเนินการจริง ในรูปแบบการพัฒนาในงานหรือปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม ดังนี้

2.1) การประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 2 ในวันที่ 24 ธันวาคม 2564 ณ ชุมชนเกาะบางผาด หมู่ 6 ตำบลศิระชะระเข้ใหญ่ อำเภอบางเสาชง จังหวัดสมุทรปราการ มีการอบรมให้ความรู้ เรื่อง “การออกแบบตราสัญลักษณ์และบรรจุภัณฑ์” และประชุมเชิงปฏิบัติการในการออกแบบแบรนด์สินค้าหรือ โลโก้ และช่องทางการตลาด รวมถึงการออกแบบการประกอบการเพื่อสังคม การประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งนี้ ระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่จะจัดจำหน่ายในการประกอบการเพื่อสังคม และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การบรรจุหีบห่อ การพัฒนารูปแบบแบรนด์สินค้า จุดเน้นเรื่องราวความเป็นมาของผลิตภัณฑ์ ผู้เข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการมีการเสนอผลิตภัณฑ์ในชุมชนของตนเอง มีการแบ่งปันประสบการณ์การเรียนรู้ซึ่งกัน และกัน และนำไปสู่ข้อตกลง ในช่วงแรกของผลิตภัณฑ์เริ่มจากผลิตภัณฑ์ “ปลาร้า” และ “ผักปลอดสาร” เนื่องจากเป็นผลผลิตที่มาจากแหล่งทรัพยากรในชุมชน ด้านบรรจุภัณฑ์เป็นการเก็บรักษาด้วยการซีล โดยใช้ต้นทุนการดำเนินการต่ำ และเน้นการพัฒนาแบรนด์สินค้า โลโก้ เพื่อนำมาเป็นสติ๊กเกอร์แสดงถึงชื่อผลิตภัณฑ์ และแหล่งผลิต เมื่อได้ข้อสรุปจึงมีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ และนัดหมายครั้งต่อไปเป็นการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับ “การออกแบบตราสัญลักษณ์และบรรจุภัณฑ์”

ผลสรุปการประชุมเชิงปฏิบัติการภายหลังการอบรม ทำให้ได้ชื่อ-ผลิตภัณฑ์ที่จะสร้างเป็นแบรนด์สินค้า คือ “ปลาร้า ของดี เกาะบางผาด” การออกแบบตราสัญลักษณ์หรือ โลโก้ มีโครงร่างการออกแบบ ดังแสดงในภาพที่ 4-7 ด้านล่าง

รูปภาพที่ 4-6 โลโก้ปลาร้า



รูปภาพที่ 4-7 ผลผลิต สินค้า ของผู้ประกอบการธุรกิจและการประชุมเชิงปฏิบัติการ



รูปภาพที่ 4-8 การออกแบบตราสัญลักษณ์



การประชุมเชิงปฏิบัติการด้านผลิตภัณฑ์ นอกจากการได้ชื่อผลิตภัณฑ์ จุดขายของผลิตภัณฑ์ คือ ปลาตัวใหญ่ ปลา ร้าภาคกลาง ปลา ร้าสด ด้านตราสัญลักษณ์ เป็นภาพปลาตัวใหญ่มีฝักปลอดสารอยู่ด้านล่าง หรือรอบตัวปลาเพื่อแสดงความเป็นธรรมชาติและผลิตภัณฑ์ฝักปลอดสารของชุมชนจะเป็นอีกหนึ่งผลิตภัณฑ์ที่จะจำหน่ายไปพร้อม ๆ กัน โดยเน้นภาพลักษณ์ สะอาด ปลอดภัย อร่อย แคลเซียมสูง ปลาตัวใหญ่ ปลอดสารพิษ ไม่ใส่สารปรุงแต่ง และเป็นของดีของชุมชน สิ่งที่แนบไปกับผลิตภัณฑ์ คือ QR Code แสดง ที่ตั้ง หมู่บ้าน มีเรื่องราวความเป็นมา และเมนูที่สามารถทำได้ อาทิ ปลา ร้าทรงเครื่อง, สอนวิธีปรุงอาหารจากปลา ร้า, วิธีหมักปลา ร้า, ปลา ร้าสมุนไพร ตามรูปภาพ 4-10

รูปภาพที่ 4-9 ข้อเสนอจากการประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับสินค้าที่จัดจำหน่าย



สิ่งที่แนบไปกับผลิตภัณฑ์

• QR Code

- ที่ตั้ง หมู่บ้าน มีเรื่องราวความเป็นมา
- เมนูที่สามารถทำได้ อาทิ ปลาร้าทรงเครื่อง, สอนวิธีปรุงอาหารจากปลาร้า, วิธีหมักปลาร้า, ปลาร้าสมุนไพร



2.2) การศึกษาดูงานจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน ร้านแสนสมบูรณ์ ต. คลองด่าน อ.บางบ่อ จ. สมุทรปราการ วันที่ 13 มกราคม 2565



ผลจากการศึกษาดูงาน

(1) ได้เรียนรู้การดำเนินกิจการร้านแสนสมบูรณ์ จำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยเจ้าของเป็นบุคคลรายเดียว มีผลิตภัณฑ์พลาสติก ปลาร้า อาหารแห้งทะเล มีการจ้างแรงงานจำนวนหนึ่ง มีเครื่องมือทันสมัย บรรจุภัณฑ์สวยมีโลโก้ OTOP วิสาหกิจชุมชน ได้รับการสนับสนุนจากหลายหน่วยงาน และเรียนรู้และพัฒนาตนเองทั้งการผลิต การจำหน่าย การบริหารจัดการกิจการ สิ่งที่กลุ่มได้รับคำแนะนำจากเจ้าของกิจการ คือ ทำตลาด ออนไลน์

(2) ตัวแทนแกนนำที่ร่วมศึกษาดูงานมีความมั่นใจ และมีความสัมพันธ์กันมากขึ้น

2.3) การประชุมทบทวนเพื่อหาแนวทางดำเนินกิจการของกลุ่ม แบบพบปะแกนนำเป็นตามชุมชน วันที่ 17 มกราคม 2565 ประชุมหาแนวทางขับเคลื่อนกิจกรรมประกอบการเพื่อสังคม และเรียนปรึกษาท่านพระครูปลัดสุวัฒนวิคุณ เจ้าอาวาสวัดศรีวารีน้อย และคุณไพฑูรย์ พวงลำไย เพื่อขอคำแนะนำการขับเคลื่อนกิจการของกลุ่ม ท่านเจ้าอาวาสให้การสนับสนุน และอนุญาตให้นำผลิตภัณฑ์ของกลุ่มมาจำหน่ายในตลาดน้ำวัดศรีวารีน้อย เมื่อตลาดเปิดทำการได้

ภาพที่ 4-11 ประชุมทบทวนการดำเนินงานกิจกรรมและปรึกษาท่านพระครูปลัดสุวัฒนวิคุณ
เจ้าอาวาสวัดศรีวารีน้อย และคุณไพฑูรย์ พวงลำไย วันที่ 17 มกราคม 2565 ณ วัดศรีวารีน้อย



2.4) ประชุมจัดพัฒนาโครงสร้างกรรมการ และแผนการดำเนินการของกลุ่ม วันที่ 20 มกราคม 2565
วันที่ 27 มกราคม 2565 วันที่ 9,17,18,20,24 กุมภาพันธ์ 2565

ภาพที่ 4-12 การขับเคลื่อนอุดมการณ์ความรับผิดชอบต่อสังคมด้วยการ “รักษ์เพื่อนมนุษย์และสิ่งแวดล้อม”





ภาพที่ 4-13 ทบทวนอุดมการณ์ร่วม โครงสร้าง และแผน



ภาพที่ 4-14 จัดนิทรรศการในงานเทศกาลศิลปะการแสดง

ผลสรุปการประชุมเชิงปฏิบัติการ และการประชุมกลุ่มย่อยตามชุมชนเพื่อหาข้อสรุปการดำเนินการ ประกอบการเพื่อสังคมและนำไปทดลองปฏิบัติจริง ผลการประชุมเชิงปฏิบัติการ มีดังนี้

(1) มีการทบทวนความเป็นมาของโครงการ การจัดการประกอบการเพื่อสังคมโดยมีส่วนร่วมของชุมชน พัฒนาความเข้มแข็งของการประกอบการเพื่อสังคมระหว่างคนดั้งเดิมกับคนมาอยู่ใหม่ให้มีสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน เกิดนวัตกรรมชุมชนในรูปแบบกระบวนการประกอบการเพื่อสังคมสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

(2) แนวทางขับเคลื่อนรูปแบบการประกอบการเพื่อสังคม ผลการดำเนินการที่ผ่านมา มีการประสานความร่วมมือและหาผู้ประกอบการที่สมัครใจ ร่วมมือในการจัดการประกอบการเพื่อสังคม มีแกนนำริเริ่มโครงการ จำนวน 13 ท่าน และต่อมาเพิ่มจำนวนเป็น 21 คน โดยแผนการขับเคลื่อนการประกอบการเพื่อสังคม จัดตั้งชื่อกลุ่ม : กลุ่มรักษ์บางเสาธง เป็นการประกอบการเพื่อสังคม โดยมีกลุ่มขับเคลื่อนประกอบการเพื่อสังคม มีรายละเอียดดังนี้

4. กำกับติดตามการดำเนินงานการประกอบการเพื่อสังคมให้เป็นไปตามแผนและกติกาที่กำหนดร่วมกัน
5. ประเมินผลลัพธ์การดำเนินโครงการ พัฒนางานจากการทดลองต่อยอดให้เกิดความยั่งยืน
6. อื่น ๆ เพื่อให้โครงการบรรลุวัตถุประสงค์

คณะทำงาน

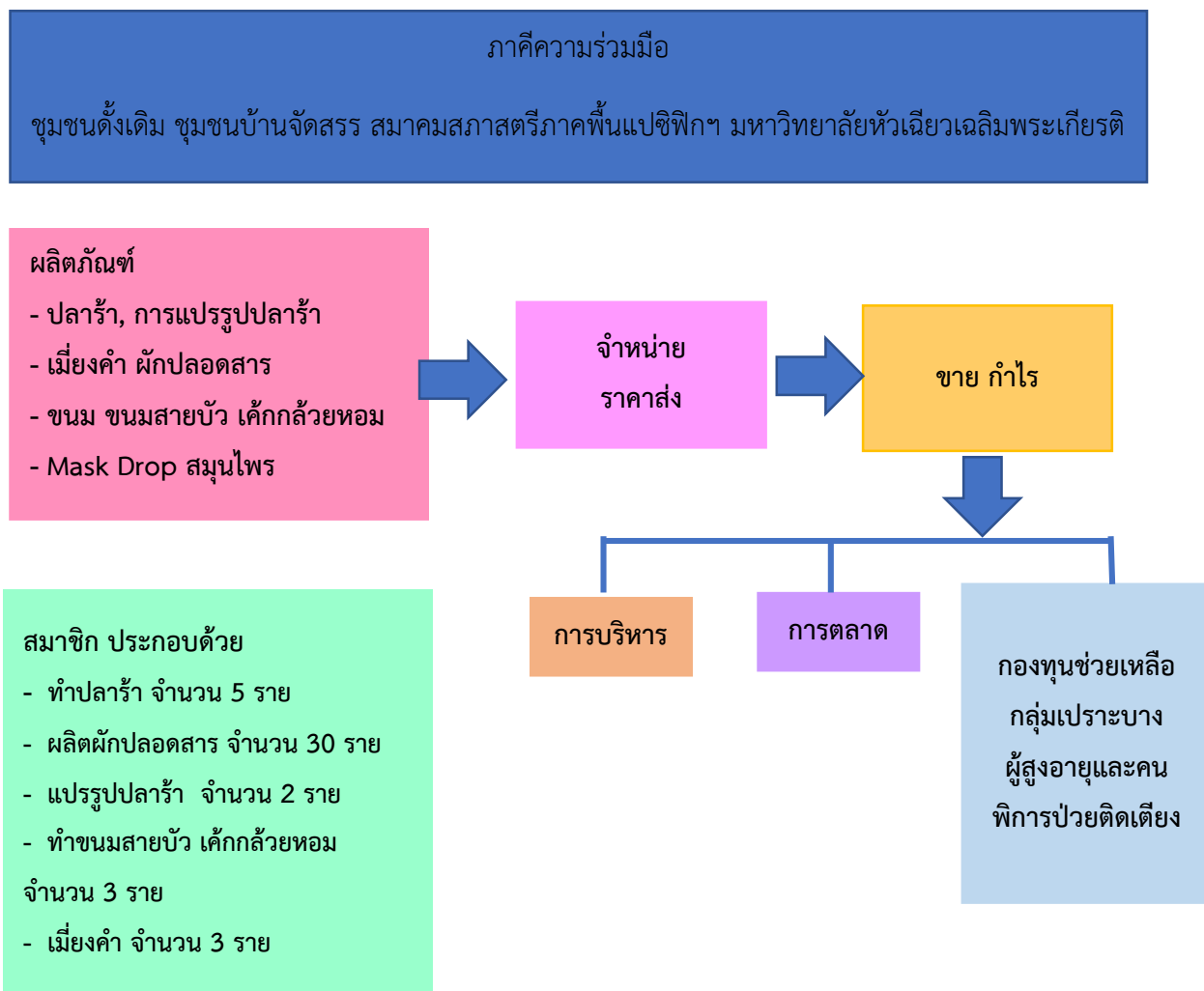
1. กลุ่มปลาแดดเดียว เห็ด และขนม
 - 1) นางสาวสิริมน กลิ่นหอม หัวหน้ากลุ่ม
 - 2) นางสาวรัตนันท์ นิตวีนิติกร
 - 3) นางอุบล แสงเขียว
 2. กลุ่มปลาร้า
 - 1) นางปริญญา คุ่มยะฤทธิ์ หัวหน้ากลุ่ม
 - 2) นางสาวพิกุล ถ้ำแก้ว
 - 3) นางสาวสุจิรา จันทร์หอม
 3. กลุ่มปลุกผักปลอดสาร
 - 1) นางสาวประเจิด ขวัญเนียม หัวหน้ากลุ่ม
 - 2) นางสาวสิริมน กลิ่นหอม
 - 3) นางปริญญา คุ่มยะฤทธิ์
 4. การเงินและกองทุน
 - 1) นายไพฑูรย์ พวงลำไย หัวหน้าการเงิน
 - 2) นางสาวสิริวิมล แดงอ่อน
 - 3) ผศ.ปิยวัน วงษ์บุญหนัก
 5. การตลาด
 - 1) นางประภา กิจจะนะ หัวหน้าการตลาด
 - 2) นางสาวสิริมน กลิ่นหอม
 - 3) นางปริญญา คุ่มยะฤทธิ์
 - 4) นางสาวกิตติยา ปรีชา
 - 5) นายคณาธรรมม์ คุ่มศิริย์
 - 6) นางสาวรัตนันท์ นิตวีพัฒนกิตติกร
 - 7) นางอุบล แสงเขียว
 - 8) นางยุพา พุ่มเรือง
- (2.2) การขับเคลื่อนการประกอบการเพื่อสังคม

ตารางที่ 4-3 กิจกรรมขับเคลื่อน

ขั้นดำเนินการ	กิจกรรมขับเคลื่อน
ต้นน้ำ	<p>ผู้ผลิตเกษตรและอาหารปลอดภัย</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ทำปลาร้า จำนวน 5 ราย 2. ปลุกผักปลอดภัย จำนวน 30 ราย 3. ทำขนม จำนวน 5 ราย
กลางน้ำ	<p>การพัฒนาผลิตภัณฑ์</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ปลาร้า 2. ผักปลอดภัย 3. ขนมสายบัว เค้กกล้วยหอม 4. เมี่ยงคำ 5. Mask Drop <p>การจำหน่ายและการพัฒนาช่องทางการตลาด</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เพจ 2. ช่องทางการตลาดต่าง ๆ 3. ขายตรงไปยังกลุ่มลูกค้าในพื้นที่หมู่บ้านจัดสรร หอพักต่าง ๆ และสถานประกอบการในพื้นที่
ปลายน้ำ	<p>ผลการประกอบการนำไปสู่การรับผิดชอบต่อสังคม</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. กองทุนช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางในชุมชน 2. กลุ่มเปราะบางในชุมชนพื้นที่เป้าหมายระยะเริ่มต้นคือผู้สูงอายุติดบ้านและติดเตียงในชุมชน เกาะบางผาด จำนวน 7 ราย 3. สมาชิกผู้ผลิตปลาร้า/ปลาแดดเดียว/ผักปลอดภัยมีรายได้เพิ่มขึ้น 4. มีนวัตกรรมการผลิต แปรรูปจากสมุนไพรจำหน่าย อย่างน้อย 1 ชนิด 5. เกิดนวัตกรรมการประกอบการเพื่อสังคมของกลุ่มรักษ์บางเสาธง มีระบบกลไกที่เข้มแข็ง 6. เกิดสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน เกิดความรักสามัคคีของกลุ่มคนในชุมชนทั้งคนดั้งเดิม คนมาอยู่ใหม่และกลุ่มเปราะบางที่ได้รับการช่วยเหลือ 7. กลุ่มผู้สูงอายุมีความสุขจากการผลิตและจำหน่ายปลาร้า/ปลาแดดเดียว/ผักปลอดภัย เห็น

(2.3) รูปแบบการประกอบการ

แผนภูมิที่ 4-2 รูปแบบการประกอบการ



(2.4) ความรับผิดชอบต่อสังคมของการประกอบการเพื่อสังคม กลุ่มรักษ์บางเสาธง

(2.4.1) รักษาสิ่งแวดล้อมด้วยการส่งเสริมการปลูกผักปลอดสารเพื่อบริโภคในครัวเรือนและเหลือขายส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนมีอาหารปลอดภัยเพื่อการบริโภคและมีความมั่นคงทางอาหาร

(2.4.2) ส่งเสริมอาชีพและสร้างรายได้ให้สมาชิกจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากชุมชน ได้แก่ ปลาร้าสดและปลาร้าแปรรูป ขนมสายบัว เมี่ยงคำ mask drop สมุนไพร(รับมาจำหน่าย) มีความมั่นคงทางอาหารจากการปลูกผักในช่วงระยะเวลาที่คนในชุมชนได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19

(2.4.3) กลุ่มเปราะบางในชุมชนได้รับการช่วยเหลือ ได้แก่ ผู้สูงอายุติดเตียง คนพิการในชุมชน

3) การจำหน่ายผลิตภัณฑ์

3.1) ผลิตภัณฑ์ ที่จำหน่ายตัวแรกคือ mask drop ซึ่งเป็นการรับผลิตภัณฑ์ชุมชนทำจากมะกรูดและตะไคร้ ที่ได้รับการสนับสนุนจากคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ในราคารับมา 30 บาทต่อชิ้น ได้เงินเข้ากองทุน 5 บาท ขายตรงให้กับลูกค้าทั้งในชุมชนและนอกชุมชน ตลอดการทดลอง ได้เงินเข้ากองทุน 1,770 บาท เพื่อพัฒนาให้ mask drop ให้เป็นผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ๆ ได้ส่งคณะกรรมการ เข้าร่วมอบรมการทำ mask drop ที่มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ เมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2565

ภาพที่ 4-15 อบรมทำ mask drop ที่มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ



3.2) การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ประเภทขนม และผลิตภัณฑ์แปรรูปต่าง ๆ

3.2.1) ร่วมจำหน่ายในงานที่จัดโดยภาครัฐ เช่น



ภาพที่ 4-16 จำหน่ายสินค้าที่ตลาดกลางจังหวัดวันที่ 3-5 มีนาคม 2565

3.2.2) บูรณาการกับการเรียนการสอนนักศึกษา มาร่วมพัฒนาช่องทางการตลาด ในเดือนเมษายน 2565

ภาพที่ 4-17 นักศึกษานำผลิตภัณฑ์ เมี่ยงคำ และเค้กกล้วยหอมไปจำหน่าย



การดำเนินการของนักศึกษามีผลกำไรเข้ากองทุนจำนวน 300 บาท

3.2.3) การจำหน่ายปลาร้า

ภาพที่ 4-19 การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ปลาร้ามีทั้งระบบ line และ onsite



นอกจากนี้ทางกลุ่มได้ที่ช่องทางการตลาดทำตามที่ถูกคำสั่ง เสนอจำหน่ายในงานประชุมสัมมนาต่าง ๆ

ผลการทดลองประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชน

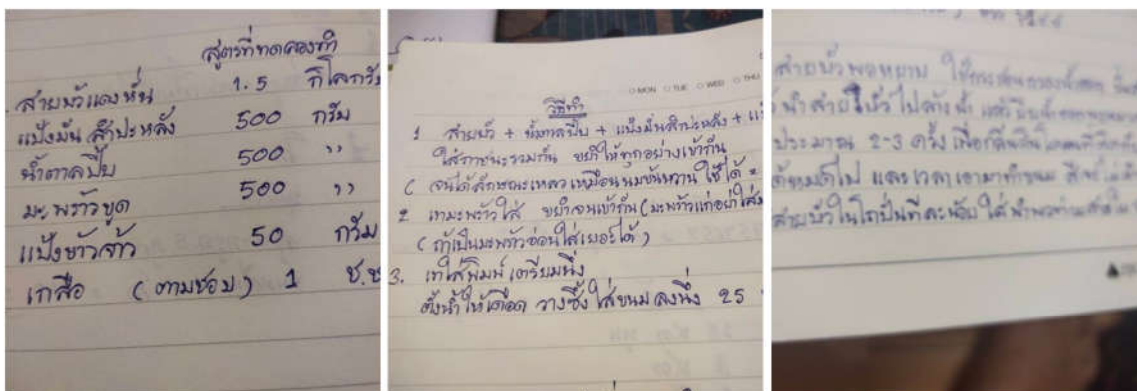
(1) การทดลองจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน กลุ่มมีรายได้เข้ากองทุนเพื่อช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางในชุมชน จำนวน 6,994 บาท และนำเงินไปช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางจำนวน 1,370 บาท มีเงินกองทุนคงเหลือ 5,624 บาท อย่างไรก็ตามการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 อย่างต่อเนื่อง วัตถุดิบราคาแพง การขายปลาร้าบางครั้งได้กำไรได้น้อยมาก แต่บางครั้งขาดทุน

เงินกองทุนช่วยเหลือบรรเทาปัญหา

รายรับ				รายจ่าย				
วันที่	เงินจาก	เงินเข้ากองทุน	เงินอยู่ที่	หมายเหตุ	วันที่	เลข	ค่าใช้จ่ายกองทุน	หมายเหตุ
22 มค.65	อ.รับ	1370	ใช้จ่ายแล้ว	ให้พี่ชายช่วยป้าชั้นทอง	22 มค. 65	พี่ชาย	1370	บ.6 นางชั้นทอง ค้าคล้อย
10 มีย.65	พี่ชาย	240	อ. นวลโย	ขายปลาร้า	15 มีย.65	อ. นวลโย		ไม่ใช้เงินกองทุน แหมเพ็ชร์ ยาสวนทวาร
	บักศึกษา	300	อ.รับ			พี่ชาย		ไม่ใช้เงินกองทุน ฤกษ์ยังชีพ
	อ. นวลโย	100	อ.รับ					
	พี่ประภา	2000	อ.รับ	mask drop 400 ชิ้น*5 บาท				
	พี่โน	160	อ.รับ	mask drop 32 ชิ้น*5บาท				
	พี่โม	1500	อ.รับ	ขายของที่ศาลากลาง				
	อ. นวลโย	336	อ.รับ	mask drop 24 ชิ้น*14 บาท				
15 มีย.65	พี่โม	65	อ.รับ	ขนมสายบัว 13*5บาท				
	พี่ชาย	80	อ.รับ	ขายปลาร้าทอด/น้ำพริก		รวม	1370	
9 กค.65	พี่แม่บ่ประ	100	พี่แหม่ม					
18 กค.65	พี่ชาย	130	พี่แหม่ม	ขายปลาร้า/น้ำพริก/ขนมต้ม				
	พี่โม	135	พี่แหม่ม	ขายของที่โรงแรม				
19 กค.65	พี่ชาย	45	พี่แหม่ม	น้ำพริกปลาร้า				
21 กค.65	พี่ชาย	48	พี่แหม่ม	น้ำพริกปลาร้า ปลาฉิ่งทอด น้ำพริกปลาร้า				
28 กค.65	พี่ชาย	60	พี่แหม่ม	น้ำพริกปลาร้า 20 กระปุก				
30 กค.65	พี่ชาย	150	พี่แหม่ม	ขนมจีนน้ำพริก 50 ชุด				
15 สค.65	พี่ชาย	100		น้ำพริกปลาร้า 1000 บาท(เหนา)				
15 สค.66	พี่ชาย	75		น้ำพริกปลาร้า15 คป. น้ำพริกเห็ด 10คป.				
	รวม	6994						
	เงินเหลือ	5624						

(2) ช่องทางการตลาดยังมีข้อจำกัดเพราะการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 และผลิตภัณฑ์ในกลุ่มนี้ยังไม่มี ความแตกต่างจากผลิตภัณฑ์ที่จำหน่ายอยู่ในพื้นที่และพื้นที่อื่น

4) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อความหลากหลายและฟื้นฟูผลิตภัณฑ์ชุมชน กลุ่ม ได้ส่งตัวแทนเข้ารับการอบรมการทำขนมสายบัว ที่มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2565



อบรมทำขนมสายบัววันที่ 31 พฤษภาคม 2565 ณ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ



ผลการฝึกอบรมกลุ่มได้นำความรู้ที่ได้รับ มาทำเป็นผลิตภัณฑ์ของกลุ่มเพื่อจำหน่าย นำไปเสนอขายและให้ลูกค้าทดลองชิมในวงประชุมสัมมนาต่างๆ ตลอดจนทำแสดงเป็นผลงานในการจัดกิจกรรมประเพณีต่าง ๆ

5) การพัฒนาการประกอบการ

ด้วยผลประกอบการยังไม่เข้มแข็งเท่าที่ควร กลุ่มได้เข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง “การสร้างโมเดลธุรกิจ และการสร้างคุณค่าในสินค้าและบริการ ในวันที่ 15 มิถุนายน 2565

ภาพที่ 4-21 อบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง “การสร้างโมเดลธุรกิจและการสร้างคุณค่าให้สินค้าและบริการ



หลังจากการเข้าร่วมอบรมดังกล่าว กลุ่มได้กลับมาประชุมทบทวนตนเองและยกร่างแผนธุรกิจของกลุ่ม ในวันที่ 30 มิถุนายน 2 กรกฎาคม และ 1 สิงหาคม 2565 ได้พัฒนา อุดมการณ์ร่วมของกลุ่ม ในรูปของโลโก้ โครงสร้าง การดำเนินงานของกลุ่ม และแผนธุรกิจ ดังนี้

ภาพที่ 4-22 โลโก้และอุดมการณ์กลุ่ม

-03-



LOGO

กลุ่มรักษ์บางเสาธง

สัญลักษณ์

ดอกบัว : เปรียบเสมือนตัวแทนของชุมชนบางเสาธง
คนจับมือกัน : แสดงถึงความรัก ความผูกพันร์ ความเอาใจใส่ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ที่ช่วยกันพัฒนาชุมชนให้เติบโต และก้าวหน้าไปด้วยกัน

สี

เขียว : เติบโต, ปลอดภัย
ชมพู : ความรัก, ความเอาใจใส่
เหลือง : สร้างสรรค์, ความสุข

การขับเคลื่อน

ภาพที่ 4-23 แผ่นพับ

การขับเคลื่อนการประกอบการเพื่อสังคม

สิ่งดำเนินการ	กิจกรรมเบื้องต้น
ต้นน้ำ	การผลิต ผัก ไข่ ปลา ไปลดอาหาร เสียเวลา
กลางน้ำ	การพัฒนาผลิตภัณฑ์ 1. นำผักสดและแปรรูป 2. ฝึกพ่อค้า 3. จัดตลาดนัดที่ท่าเรือตอน แขนง 4. ฝึกอบรม 5. Mask Drop การเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนา ลดต้นทุนอาหาร 1. ฝึกอบรม 2. ฝึกอบรมถ่ายทอดความรู้ในไลน์ 3. ฝึกอบรมไปยังผู้สูงอายุในไลน์ ผู้จำหน่ายสินค้า ควบคู่กัน ประกอบอาหารในไลน์
ปลายน้ำ	ความยั่งยืนเพื่อชุมชนที่ต่อเนื่อง 1. ลดการพึ่งพาสิ่งของจำเป็นจากการผลิตเพื่อลดต้นทุน 2. การสร้างชุมชนเพราะการพึ่งพาตนเอง 3. การลดต้นทุนเพราะการพึ่งพาตนเอง 4. ฝึกอบรมผู้จำหน่าย ฝึกอบรม 5. ฝึกอบรมผู้จำหน่าย ฝึกอบรม 6. ฝึกอบรมผู้จำหน่าย ฝึกอบรม 7. ฝึกอบรมผู้จำหน่าย ฝึกอบรม

รูปแบบการประกอบการ

ภาคีความร่วมมือ
ชุมชนท้องถิ่น ชุมชนเมืองธุรกิจ สถาบันการศึกษาภาคพื้น
แปซิฟิก มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

ผลิตภัณฑ์
- ปลาจ๋า, การแปรรูปปลาจ๋า
- ไข่ปลา, ฝึกพ่อค้า
- อบรมอาสา อบรมสายวิ ฝึกอบรม
- Mask Drop สุนัขไทย

จำหน่ายอาหารสด

ขายสร้างรายได้

บริการ

การตลาด

กองทุนช่วยเหลือ
ผู้สูงอายุและ
ผู้พิการวัย
ต้นน้ำ

สมาชิก ประกอบด้วย
- ฝึกพ่อค้า
จำนวน 150 ราย
- ฝึกปลา
จำนวน 5 ราย
- ฝึกอบรมปลา
จำนวน 2 ราย
- ฝึกอบรมอาสา
จำนวน 4 ราย
- ฝึกอบรมปลา
จำนวน 3 ราย

42/2 หมู่ 5 ถนนวัดหัวเวียง อ. ดุสิตดุสิต
 ต. ดุสิตจตุจักร อ. ดุสิตจตุจักร อ. ดุสิตจตุจักร 10570
 093-428-4587, 081-309-8693
 084-725-6716, 087-091-0973

• ความเป็นมา
ปี พ.ศ. 2564 ผู้ป่วยและผู้สัมผัสในครอบครัวของจังหวัดนครปฐม ได้มีผู้ป่วยติดเชื้อโควิด-19 จำนวน 150 คน โดยมีผู้ป่วยในครอบครัวที่จังหวัดนครปฐม จำนวน 100 คน จากการระบาดในครอบครัว และมีผู้ป่วยในครอบครัวที่จังหวัดนครปฐม จำนวน 100 คน จากการระบาดในครอบครัว

• วัตถุประสงค์
1. เพื่อส่งเสริมสุขภาพจิตของผู้ป่วยและผู้สัมผัสในครอบครัว
2. เพื่อส่งเสริมสุขภาพจิตของผู้ป่วยและผู้สัมผัสในครอบครัว
3. เพื่อส่งเสริมสุขภาพจิตของผู้ป่วยและผู้สัมผัสในครอบครัว

• การดำเนินการ
จัดกิจกรรมการดูแลสุขภาพจิต โดยให้ผู้ป่วยและผู้สัมผัสในครอบครัวได้มีโอกาสในการดูแลสุขภาพจิตของตนเอง

• คณะทำงาน
1. นายแพทย์ วัฒนกุล ประสาน
2. นายแพทย์ วัฒนกุล ประสาน
3. นายแพทย์ วัฒนกุล ประสาน
4. นายแพทย์ วัฒนกุล ประสาน
5. นายแพทย์ วัฒนกุล ประสาน
6. นายแพทย์ วัฒนกุล ประสาน
7. นายแพทย์ วัฒนกุล ประสาน
8. นายแพทย์ วัฒนกุล ประสาน
9. นายแพทย์ วัฒนกุล ประสาน
10. นายแพทย์ วัฒนกุล ประสาน

และก่อนปิดโครงการได้มีแกนนำและเจ้าของผลิตภัณฑ์เข้าร่วมเพิ่มเป็นจากแผนพับจำนวน 20 คน เป็น 30 คน

ผลการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่อำเภอบางเสาธง โดยได้ช่วยเหลือกลุ่มเปราะบาง และได้ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนที่ประสบปัญหาการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ให้มีอาหารบริโภคในครัวเรือน ดังนี้

(1) กลุ่มเปราะบางในชุมชน

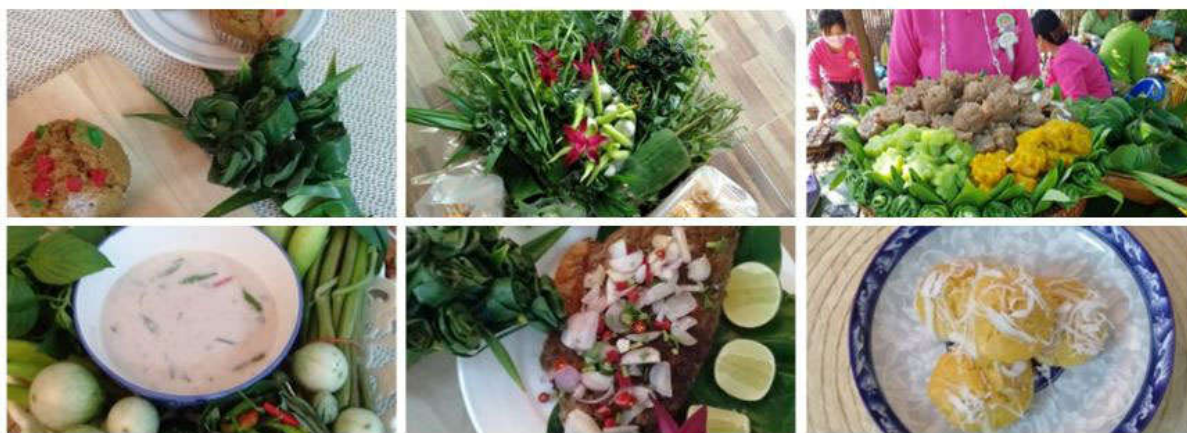
ตารางที่ 4-4 กลุ่มเปราะบางได้รับประโยชน์

ลำดับ	ลักษณะความเปราะบาง	จำนวน (ราย)	ผู้ได้รับการช่วยเหลือ
1	ผู้สูงอายุชุมชนเกาะบางผาด อดต.ศีร์ษะจรเข้ใหญ่	1	ติดเตียงอาศัยอยู่กับลูกชายมีรายได้น้อย
2	คนพิการชุมชนเกาะบางผาด อดต.ศีร์ษะจรเข้ใหญ่	1	มีปัญหาระบบขับถ่าย
3	ครอบครัวเปราะบางหมู่ 2 อดต.ศีร์ษะจรเข้ใหญ่	1	ครอบครัวเปราะบางมีสูงอายุติดเตียง เด็กเล็กวัยเรียน สามีภรรยาตกงาน
4	ผู้สูงอายุขาดคนดูแลหมู่ 1,12,10 อดต.ศีร์ษะจรเข้ใหญ่	3	ผู้สูงอายุอยู่โดยลำพัง เจ็บป่วย ขาดคนดูแล

ลำดับ	ลักษณะความเปราะบาง	จำนวน (ราย)	ผู้ได้รับการช่วยเหลือ
5	ผู้ป่วยมะเร็งลำไส้ อบต. ศีรชะจรเข้ น้อย	1	เป็นหญิงวัยแรงงานมาจากต่างจังหวัด
6	ผู้สูงอายุขาดรายได้ชล พฤษา อบต.ศีรชะจรเข้ น้อย	13	ผู้สูงอายุอยู่ในชุมชนคนมาอยู่ใหม่อพยพเข้ามา มาอยู่ในพื้นที่เพราะการก่อสร้างสนามบิน สุวรรณภูมิ

(2) ครั้วเรือ่นประสบภาวะยากลำบากจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ร่วมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้วยการผลิตและบริโภคผักปลอดสารในครั้วเรือ่นจาก 3 ชุมชน จำนวน 255 ครั้วเรือ่น ในจำนวนนี้มีครั้วเรือ่นมีผักบริโภคในครั้วเรือ่นเฉลี่ยสัปดาห์ละ 3 ครั้ง เฉลี่ยร้อยละ 80 จำนวน 204 ครั้วเรือ่นจากจำนวนครั้วเรือ่นทั้งหมด ต่อเนื่อง 4 เดือน ส่งผลให้ครั้วเรือ่นสามารถลดค่าใช้จ่ายได้ในการซื้อผัก ประมาณ 100-200 บาท ต่อสัปดาห์

(3) จำนวนผู้ผลิตผักชุมชนเข้าร่วมหรือนำผลิตผักให้มาเป็นสินค้าของกลุ่มเพิ่มขึ้นจากเดิมมีปลาร้า เมี่ยงคำ เค้กกล้วยหอม mask drop มีผลิตภัณฑ์เพิ่มขึ้นมาจนสิ้นสุดการวิจัย คือ ขนมตาล หมี่กรอบ ขนมถั่วแปบ น้ำสำรอง น้ำส้ม ขนมสายบัว ผลผลิตทางการเกษตรที่เพิ่มเข้าที่พร้อมจะนำมาเป็นสินค้าของกลุ่มหลายเจ้า



ภาพที่ 4-24 ตัวอย่างผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม

แผนธุรกิจของกลุ่มรักษ์บางเสาธง

ตารางที่ 4-5 แผนธุรกิจ

		Designed for กลุ่มรักษ์บาง เสาธง	Designed by กลุ่มรักษ์บางเสาธง	Date 30 มิ.ย. 65	Version:1
Business Model Canvas จำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนของ “กลุ่มรักษ์ บางเสาธง”					
Key Partners พันธมิตร	Key Activities กิจกรรมหลัก	Value Propositions คุณค่าสินค้า/ บริการ	Customer relationships ความสัมพันธ์กับ ลูกค้า	Customer Segment กลุ่มลูกค้า	
<ul style="list-style-type: none"> ● สมาชิกผลิตผัก ปลา ปลาจ๋า และทำอาหารพื้นถิ่น ● แกนนำและสมาชิกกลุ่มรักษ์บางเสาธง ● กรรมการหมู่บ้านดั้งเดิมและหมู่บ้านจัดสรร ● สถานประกอบการในอำเภอบางเสาธง ● พ่อค้า-แม่ค้าที่รับสินค้าไปขาย ● คนที่รักในการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสกลุ่มเปราะบาง ● เจ้าอาวาส และวัด ● สถานประกอบการในชุมชน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ส่งเสริมสมาชิกผลิต และบริโภคผักปลอดสารในครัวเรือน 2. ส่งเสริมการจัดทำและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน ได้แก่ ปลาจ๋าแปรรูปปลาจ๋าเมี่ยงคำ ขนมตาลขนมสายบัว เค้กกล้วยหอม เป็นต้น 3. ส่งเสริมความรับผิดชอบต่อการสังคมด้วยการนำรายได้บางส่วนมาช่วยเหลือและส่งเสริมกลุ่มเปราะบางให้ช่วยตัวเองได้ในชุมชน 4. พัฒนาวัฒนธรรมการให้เพื่อสังคม 	<ol style="list-style-type: none"> 1. พัฒนาภูมิปัญญาวัฒนธรรมการผลิตทางการเกษตรปลอดสารและการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร 2. บริการสินค้าใหม่ สดปลอดภัย เก็บไว้ได้นาน 3. สร้างงานและสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชนที่ประสบปัญหาการเลิกจ้าง 4. ส่งเสริมและฟื้นฟู 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ความเป็นกันเองปฏิบัติต่อลูกค้าอย่างเป็นมิตรและจริงใจ 2. ให้ความรู้เรื่องคุณค่าทางอาหารวิธีปรุง จัดเก็บ การรับประทาน และรับผิดชอบต่อลูกค้า 3. บอกเล่าถึงประโยชน์และมีความสุขทางใจที่ได้ นำรายได้ส่วนหนึ่งไปช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางในชุมชน 4. ทำระบบสมาชิกและจัดทำแผนส่งผลิตภัณฑ์เพื่ออำนวยความสะดวกของลูกค้า 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ประชาชนที่อยู่อาศัยในบ้านจัดสรร อาคารชุด ห้องเช่า และคนทำงานในสถานประกอบการในพื้นที่บางเสาธง 2. ประชาชนที่มาซื้อของตามตลาดสด ตลาดนัด ตลาดในวัด เป็นต้น 3. กลุ่มวัยกลางคนถึงสูงอายุ 4. การจัดเลี้ยงในกิจกรรมงานต่าง ๆ 	

		<p>วัฒนธรรมการแบ่งปัน</p> <p>ช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน เริ่มจากการแบ่งรายได้ส่วนหนึ่งไป</p>		
	<p>Key Resources ทรัพยากรหลัก</p> <p>1. ทรัพยากรบุคคล</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ผู้จัดการการประกอบการ ● ผู้ขาย ● ผู้ผลิต <p>2. วัตถุดิบ</p> <p>3. วัสดุอุปกรณ์บรรจุภัณฑ์</p> <p>4. ยานพาหนะเพื่อการขนส่ง</p>	<p>ช่วยเหลือและพัฒนาในกลุ่มเปราะบางในชุมชน</p> <p>4. สร้างความสุขให้กับคนที่อยู่อาศัยในชุมชน</p>	<p>Channels ช่องทางเข้าถึงลูกค้า</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ประสานขอความร่วมมือกับคณะกรรมการและนิติบุคคลหมู่บ้านเพื่อขอเข้าไปจำหน่ายผลิตภัณฑ์ให้ผู้อยู่อาศัย ● ตลาดสด ตลาดน้ำ ตลาดนัดในชุมชน ● สื่อสารผ่านกลุ่มบุคคลต่างๆ ในชุมชน ● Face book, เพจ, กลุ่มline ในชุมชนและสถานประกอบการต่าง ๆ 	
<p>Cost Structure โครงสร้างต้นทุน</p>			<p>Revenue Streams รายได้หลัก</p>	
<ul style="list-style-type: none"> ● ค่าจ้างบุคลากร ● ค่าวัตถุดิบ ● ค่าวัสดุอุปกรณ์ ● ค่าประชาสัมพันธ์ ● ค่าพัฒนาบุคคล 			<p>จำหน่ายผลิตภัณฑ์</p>	

ความพึงพอใจของแกนนำที่เข้าร่วมกระบวนการวิจัย

แกนนำที่เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจกับการมีส่วนร่วมในกระบวนการและผลการดำเนินงานอยู่ในระดับดีมาก และมีความประสงค์ที่จะดำเนินโครงการต่อเนื่องอีก ดังข้อคิดเห็นที่ได้จากการถอดบทเรียนในวันที่ 1 กรกฎาคม 2565 มีดังภาพที่ 4-25 ถอดบทเรียนประเมินผลสิ้นสุดโครงการนี้

ภาพที่ 4-25 ถอดบทเรียนประเมินผลสิ้นสุดโครงการ

1. ต้องสังคนต่อชุมชน ให้ความรู้เพิ่ม / ให้ ๗ ประโยชน์เพิ่ม
2. เกิดการร่วมกลุ่ม ไม่ต่างคนต่างอยู่
3. ได้ความรู้ความเข้าใจ
4. ได้ความรักกันมากขึ้น เกิดสามัคคี (ผญ พันธ์ หมู่ 11)

ถอดบทเรียน: สะท้อนการเรียนรู้/นำมาพัฒนาคุณภาพชีวิต/ประโยชน์ต่อชุมชน

“มาปลูกผักกัน เนาะ คนพื้นฐานชุมชนเล็ก ๆ 100 กว่าหลังคาเรือน ดีใจที่ได้มาร่วมช่วยเหลือสังคม” (พี่ไม)

เกิดความคาดหวัง 100 % (พี่นุช : คนในชุมชนส่วนใหญ่รับจ้างโรงงาน โรงงานปิด คนงานรับจ้างชั่วคราวตกงานหมด เริ่มจากโครงการปลูกผัก 92 หลังคา เหลือของแบ่งกัน พื้นที่ไม่ค่อยพอ ร่วมกันปลูกเกิดสามัคคี บ้านเธอตาย ฉันทไปดูให้ ผักซีโหลละ 400 -500 เราเอามาแบ่งกัน ไม่ต้องซื้อ เกิดจากสถานการณ์และเกิดความร่วมมือร่วมใจกันในการปลูกผัก เกิดความเอื้ออาทรต่อกัน ผลการขับเคลื่อนผู้นำที่เข้มแข็ง) สังคมกึ่งเมือง/วิถีชีวิตเปลี่ยน /จะอยู่อย่างไร /จุดเชื่อมต่อจากคนศ. มีงานนำมาสู่ความร่วมมือ

“โครงการดี ๆ หลังจากไม่เคยมีกิจกรรมอะไรเลย ผู้ใหญ่ อบต.แจ่มจรัส เราเข้าไปในชุมชนปลูกผัก แจกพันธุ์ เขาก็ทำ ร่วมมือกันทำ ลดรายจ่าย เชื่อมันว่าปลอดภัยดี แบ่งปันและถ้ามีเหลือนำไปขาย ” (แหงมเล็ก)

“ทุนทางสังคม ที่ค่อย ๆ เลื่อนหายไปจากสังคมไทย การดำเนินกระแสหรือตามกระแส ความงามที่เกิดขึ้นเป็นความงามจากคนรุ่นเดิมที่ยืนหยัดอยู่บนกระแสแห่งความเปลี่ยนแปลง อยากให้ขยายต่อไป” โครงการเริ่มจากงานวิจัยเรียนรู้เพื่อรับใช้สังคม อยากให้ชุมชนเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้ เป้าหมายที่แท้จริงของโครงการ .. (อ.บรรจบ)

“จุดเริ่มต้น พี่ไมโทรหา... บอกว่าโครงการส่งเสริมช่วยเหลือชาวบ้านคนดกขาว ผมช่วยด้วยนะเพราะมีความรู้เรื่องการปลูกผัก ต้นอ่อนทานตะวัน ต้องทำจริงนะ ส่งเสริมเน้นให้ความรู้ดูว่าชุมชนใหม่สินค้าอะไร เพื่อต่อยอดในการสร้างรายได้เกี่ยวกับการปลูกต้นอ่อนทานตะวัน การสร้างโรงเรือนเห็ด การซื้อก้อนเห็ด ผมมีโครงการโคกน้อยงาโมเดล เริ่มสุทธะ ทำที่จัดวางโครงการดีเห็นด้วย ตอนนี้มีเสื่อผ้าบริจาคต้องการใช้อยากบริจาค ...ให้คนที่ไม่ได้ใช้” (จ๊กโกฟาร์ม)

“ได้ผลประโยชน์ต่อยอด ทำกิน เศรษฐกิจพอเพียง สุขภาพดี กินผักปลอดภัย แบ่งปัน เหลือขาย ควรทำโครงการต่อชุมชนเข้มแข็งอยู่แล้ว” (พี่แมว)

“ภูมิใจมาก เข้าร่วมในชุมชน ชุมชนมีความร่วมใจ” (ป้าววย)

สรุป การดำเนินโครงการวิจัยบรรลุวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การศึกษาความเข้มแข็งของการประกอบการเพื่อสังคมระหว่างคนดั้งเดิมกับคนมาอยู่ใหม่ให้มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน เพราะ “กลุ่มรักษ์บางเสาธง” มีผลการดำเนินงานสนับสนุน ได้แก่ 1) มีคณะกรรมการ/คณะทำงานที่มีพื้นฐานอุดมการณ์เสียสละและมีจิตอาสาเพื่อส่วนรวมเข้ามาดำเนินการประกอบการเพื่อสังคมจำนวนเพิ่มขึ้นจาก 5 คน เป็น 30 คน รวมเป็นเครือข่ายภาคประชาชนของอำเภอบางเสาธง 2) คณะกรรมการได้รับการเสริมสร้างอุดมการณ์ประกอบการเพื่อสังคม “รักษ์เพื่อนมนุษย์และสิ่งแวดล้อม” 3) แกนนำมีส่วนร่วมและการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติการประกอบการเพื่อสังคมได้เกิดการเรียนรู้และมีความเข้มแข็งผ่านกระบวนการวางแผน การดำเนินการทดลองประกอบการเพื่อสังคม ติดตามและประเมิน เกิดความภาคภูมิใจ มีความสุข เชื่อมันและเห็นคุณค่าของการประกอบการของตนเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มเปราะบางและประชาชนในชุมชน 4) มีผลกำไร และการบริจาคทำให้กลุ่มมีกองทุนที่จะดำเนินการประกอบการเพื่อสังคมได้ต่อเนื่อง 5) ได้รับการสนับสนุนจากท่านเจ้าอาวาสวัดศรีวารีน้อยอนุญาตให้มีซุ้มขายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มในตลาดน้ำของวัด 6) คณะกรรมการประกอบด้วยแกนนำที่มาจากคนดั้งเดิมและคนมาอยู่ใหม่ที่สามารถทำงานร่วมกันได้ เป็นต้น ที่สำคัญการพัฒนาและผลการดำเนินงานที่กล่าวมาข้างต้น มีผลให้เกิดการฟื้นฟูทุนทางสังคมด้วยการพัฒนาการรวมตัว

เป็นเครือข่ายจากองค์กรประชาชนกลุ่มผลิตและบริโภคผักปลอดสารในครัวเรือน และผู้นำชุมชนให้มีตัวแทนมาก่อตั้งเป็นกลุ่มระดับอำเภอ โดยทำการส่งเสริมการผลิตและบริโภคผักปลอดสารในระดับชุมชน ส่งเสริมการร่วมมือกันในการประกอบกิจการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อนำผลกำไรมาช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางในชุมชน ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมของทั้งคนที่อยู่ดั้งเดิมและคนมาอยู่ใหม่ในการขับเคลื่อนหรือดำเนินการประกอบการเพื่อสังคม และเป็นผู้รับประโยชน์จากการดำเนินงานด้วย

4.3 เกิดนวัตกรรมชุมชนในรูปแบบกระบวนการประกอบการเพื่อสังคม

นวัตกรรมชุมชนในรูปแบบกระบวนการประกอบการเพื่อสังคมเป็นวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ของการวิจัย การดำเนินโครงการวิจัยบรรลุวัตถุประสงค์ข้อนี้ เพราะกระบวนการวิจัยได้เกิดการฟื้นฟูและพัฒนาต่อยอดวัฒนธรรมการให้เพื่อสังคมกับการประกอบการเพื่อสังคม โดยมีกระบวนการที่สังเคราะห์ได้ ดังนี้

1) กระบวนการก่อรูปการประกอบการเพื่อสังคม นักวิจัยได้ค้นหาค้นหาบุคคล แกนนำ องค์กรในชุมชนที่ทำงานเพื่อชุมชนด้วยใจรักหรือตามนโยบายขององค์กรของสถานประกอบการในพื้นที่ **กระบวนการนี้ปัจจัยแห่งความสำเร็จ** คือ การได้เข้าเยี่ยม พูดคุยเรียนรู้การทำงานเพื่อสังคมของแกนนำเป็นรายบุคคล ได้แกนนำที่ส่งต่อจากการวิจัย 2 เรื่อง คือ (1) การรูปแบบการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนดั้งเดิมและคนมาอยู่ใหม่ และ (2) การพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุตำบลศิระจรเข้ด้วยทุนทางวัฒนธรรมและการรื้อชุมชนหลวงพ่อเขียวสุโขพุทธโกควา ในพื้นที่ พูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้อุดมการณ์และการปฏิบัติการเพื่อสังคม และร่วมกันค้นหาแกนนำรายใหม่เข้าร่วมกระบวนการแบบปากต่อปาก ในระยะเริ่มแรกได้แกนนำจาก 5 คน เป็น 13 คน เป็น 20 คน ระหว่างกลางดำเนินการและเมื่อสิ้นสุดการวิจัยมีแกนนำเพิ่มขึ้นเป็น 30 คน



โดยแกนนำมาทำงานร่วมกันด้วยความสัมพันธ์เชิงราบ ไม่มีระบบสั่งการและชวนกันมาทำงานด้วยการบอกต่อกันแบบปากต่อปาก ที่สำคัญคำนึงถึงวิถีการดำเนินชีวิตในชุมชน มีการพบปะการช่วงเวลาเย็นหลังเลิกงาน หรือวันหยุดต่าง ๆ

2) การเสริมสร้างอุดมการณ์ให้เพื่อสังคม “การรักษาในเพื่อนมนุษย์และสิ่งแวดล้อม” แกนนำที่มามีการทำงานด้วยกันแบบบอกต่อ ๆ กันมากมักเป็นคนที่มียุทธศาสตร์การทำงานที่คล้ายกัน หากมีบางคนที่มีความคิดต่างเห็นแก่ตัวเข้ามาประมาณ 2 ราย กระบวนการทำงานกลุ่มแบบแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันไปต่อเนื่องและบ่อยครั้ง ส่งผลให้คนที่มีความคิดเห็นต่างปรับเปลี่ยนเข้ามาคนส่วนใหญ่ แกนนำที่มาร่วมงานกันจะมีประวัติเป็นผู้ให้เพื่อสังคมสูง บางรายให้วัสดุสิ่งของ บางรายอาสาสมัครทำงานเพื่อคนในชุมชน และมีบริบทแวดล้อมทางสังคมปัจจุบันที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การเป็นเพื่อนทาง face book และ line ช่วยให้ นักวิจัยได้เรียนรู้ธรรมชาติของแกนนำแต่ละท่านย้อนหลังได้ **ปัจจัยแห่งความสำเร็จของกระบวนการนี้** คือ การเรียนรู้การให้เพื่อสังคมของแกนนำแต่ละคนทำอะไรมามากและกำลังทำอะไรอยู่ นักวิจัยได้เห็นพลังการให้ของแกนนำในการช่วยเหลือผู้เดือดร้อนในชุมชนแบบไม่รอการเข้ามาช่วยเหลือจากภายนอกเพียงอย่างเดียว เช่น สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 แกนนำหลายคนพยายามหาทางรอดให้กับคนในชุมชนให้มีอาหารบริโภคอย่างเพียงพอจึงได้ทำการส่งเสริมการผลิตและบริโภคผักปลอดสารในครัวเรือน รวมถึงการตอบสนองความต้องการสมุนไพรเพื่อรักษาคนในชุมชนจากการติดเชื้อ COVID-19 บางรายใช้ทรัพยากรส่วนตัวเอามาช่วยเหลือผู้ยากลำบาก ส่วนใหญ่ทุ่มเทในการส่งเสริมให้ผู้ป่วยจากเชื้อ COVID-19 ให้เข้าถึงบริการการรักษา และแกนนำเหล่านี้ทำงานด้วยใจไม่หวังผลตอบแทน มีความสุขในการได้ช่วยเหลือคนอื่น นักวิจัยเข้าไปเรียนรู้วิถีการคิดและการปฏิบัติของแกนนำอย่างใส่ใจและได้รับการยอมรับ พร้อมยินดีที่จะรับฟังอุดมการณ์ให้เพื่อสังคมที่มีโอกาสยั่งยืนกว่าการให้ที่แกนนำทำอยู่ เพราะแบบเดิมแหล่งทรัพยากรการให้คือกำลังแรงกายและใจของผู้ให้ ทุนทรัพย์ของผู้ให้ และการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ทรัพยากรเหล่านี้มีโอกาสหมด และขาดความต่อเนื่อง การดูแลผู้ประสบภาวะยากลำบากก็ยังมีทิศทางและไม่ทันการณ์ การสื่อสารกันไปมาพบว่าแกนนำที่เข้าร่วมกระบวนการมีใจรักในเพื่อนมนุษย์และสิ่งแวดล้อมที่เขาอยู่อาศัย นักวิจัยจึงได้ค่อย ๆ ให้นำแนวคิดการประกอบการเพื่อสังคม ให้เกิดการฝึกกำลังคนที่มีอุดมการณ์ร่วมให้มีมากขึ้นไม่เป็นผู้นำเดี่ยว การทำธุรกิจเพื่อให้ตนเองมีรายได้เลี้ยงชีพและแบ่งกำไรบางส่วนไว้ช่วยเหลือผู้ยากลำบากจริง ๆ ในชุมชน นับว่ามีความเป็นไปได้ขึ้นเรื่อย ๆ เพราะแกนนำได้มองเข้าไปในส่วนลึกของชุมชนที่ตนเองไม่ได้มองมาก่อนมากขึ้นว่ามีคนเปราะบางต้องการความช่วยเหลือจากพวกเขาอยู่จริง หากเขาทำการให้เพื่อสังคมแบบเดิมก็จะช่วยได้เฉพาะในช่วงที่เขายังมีกำลังอยู่ จะไม่มีแบบอย่างและทุนการให้เพื่อสังคมต่อทอดไปยังรุ่นหลังได้

3) การเรียนรู้และดำเนินการประกอบการเพื่อสังคมด้วยนำผลกำไรที่ได้จากการประกอบการส่วนหนึ่งมาแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งได้ผ่านการต่อสู้และก้าวข้ามจากวัฒนธรรมการให้เพื่อสังคม โดยคนมีร่ำรวย หรือมีมากกว่าเป็นผู้ให้แก่คนและสังคมที่ด้อยกว่าด้วยการมอบ เงิน วัสดุสิ่งของแบบให้เปล่า การพัฒนาความเข้มแข็งของการประกอบการเพื่อสังคมระหว่างคนดั้งเดิมกับคนมาอยู่ใหม่ให้มีสัมพันธ์ภาพที่ดี

ต่อกัน ผลคือกลุ่มมีความเข้มแข็งผ่านการทดลองดำเนินการประกอบการ 2 กิจกรรมหลักอย่างสัมพันธ์กัน ได้แก่ (1) การส่งเสริมสมาชิกในชุมชนให้ฟื้นฟูภูมิปัญญาทางการเกษตรปลูกผักและบริโภคผักปลอดสารในครัวเรือน กิจกรรมนี้สมาชิกในชุมชนให้มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการลดรายจ่ายในการซื้อผักเฉลี่ย 200 บาท ต่อสัปดาห์ มีความมั่นคงทางอาหารในช่วงวิกฤตการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 และเกิดการฟื้นฟูวัฒนธรรมแบ่งปันผักปลอดสารในชุมชนมีผู้ได้รับประโยชน์จากกิจกรรมนี้ จำนวน 255 ครัวเรือน (2) การประกอบการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน และการรับสินค้าอื่นมาจำหน่าย คณะกรรมการกลุ่มได้รับการอบรมเชิงแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับหลักการและแนวคิดการประกอบการเพื่อสังคม อบรมการผลิตสินค้า การวางแผนการตลาด การสร้างแบรนด์ บรรจุภัณฑ์ สินค้าของกลุ่ม ได้แก่ เมี่ยงคำ เค้กกล้วยหอม ปลาร้าและปลาร้าแปรรูป น้ำพริก หมี่กรอบ ขนมสายบัว ถั่วแปบ น้ำสำรอง และผลผลิตทางการเกษตรปลอดสาร **อุปสรรคสำคัญคือการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19** ทางกลุ่มได้พยายามจำหน่ายสินค้าหลายช่องทาง เช่น การออกบูชขายสินค้ากับทางราชการ การบอกขายปากต่อปาก การขายออนไลน์ บริหารความเสี่ยงด้วยเจ้าของผลผลิตรับผิดชอบลงทุนวัตถุดิบและค่าแรง ประกอบกับปัจจัยการผลิต เช่น กล้วย มะพร้าว ใบชาพูล สมุนไพรต่าง ๆ มีอยู่ในสวนของผู้ผลิต หากคิดเป็นต้นทุนทางธุรกิจเต็มที่จะทำให้ราคาสินค้าสูงขึ้นและขายยากเพราะมีคู่แข่งจำนวนมาก ดังนั้นกำไรที่ทางกลุ่มได้ คือมูลค่าเพิ่มของผลผลิตทางการเกษตรที่ตนมี และนำมูลค่าคือกำไรแล้วหักรายได้เข้ากองทุนขึ้นละ 2-3 บาท พร้อมกับลงทุนซื้อสินค้าอื่นมาจำหน่ายด้วย รวมถึงการรับบริจาคทั้งเงินและสิ่งของเพื่อทำเป็นกองทุนช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางของกลุ่ม ปัจจุบันมีเงินกองทุนช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางจำนวน 10,000 บาท มีกลุ่มเปราะบางผู้ป่วยติดเตียง คนพิการ ผู้สูงอายุ ยากลำบาก ครอบครัวประสบภาวะวิกฤตจำนวน 35 ราย สรุปความเข้มแข็ง คือ (1) เกิดการฟื้นฟูทุนทางสังคม เป็นเครือข่ายความร่วมมือของภาคประชาชนระดับอำเภอทำการพัฒนาและแก้ปัญหาสังคมในชุมชนด้วยตนเอง (2) ลงมือปฏิบัติเกิดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการวางแผน การดำเนินการ ติดตามและประเมินผลทำให้เกิดความภาคภูมิใจ มีความสุข เชื่อมมั่นและเห็นคุณค่าของการประกอบการของตนเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มเปราะบางและประชาชนในชุมชน (3) มีเงินกองทุนเป็นของตนเอง (4) คณะกรรมการประกอบด้วยแกนนำที่มาจากคนดั้งเดิมและคนมาอยู่ใหม่ที่สามารทำงานร่วมกันได้

4) เกิดพลังขับเคลื่อนทางสังคมในกลุ่มและเครือข่าย มีการหนุนเสริมช่วยเหลือกันระหว่างกลุ่มกิจกรรมสุดท้ายที่ขับเคลื่อนด้วยกัน คือ ชุมชนบางฝาดได้รับเลือกให้เป็นหมู่บ้านศีล 5 เป็นโครงการความร่วมมือระดับจังหวัด ชุมชนเครือข่ายและแกนนำเครือข่ายได้ร่วมจัดงาน ออกร้าน การแสดง และอื่น ๆ ร่วมกันอย่างแข็งขันมาด้วยใจ และมีความรักใคร่สามัคคี แสดงความยินดีร่วมกับชุมชนบางฝาด



ภาพที่ 4-27 ร่วมกิจกรรมหมู่บ้านศีล 5

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย

โครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการประกอบการเพื่อสังคมสู่นวัตกรรมชุมชนคนรักช้างบางเสาชง” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการจัดตั้งการประกอบการเพื่อสังคมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน 2) ศึกษาความเข้มแข็งของการประกอบการเพื่อสังคมระหว่างคนดั้งเดิมกับคนมาอยู่ใหม่ให้มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน และ 3) เกิดนวัตกรรมชุมชนในรูปแบบการประกอบการเพื่อสังคม สามารถสรุปผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์โครงการวิจัย และสรุปผลการดำเนินงานเปรียบผลผลิต (output) ที่ระบุไว้ในสัญญา ได้ดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์โครงการวิจัย

ผลการดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์โครงการวิจัยทั้ง 3 ข้อ ดังนี้

1) ศึกษาการจัดตั้งการประกอบการเพื่อสังคมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน การดำเนินการวิจัยบรรลุวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 “ศึกษาการจัดตั้งการประกอบการเพื่อสังคมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน” เพราะการวิจัยได้เชื่อมประสานแกนนำในระดับชุมชนทั้งชุมชนคนดั้งเดิมและชุมชนเข้ามาอยู่ใหม่ มีการประสานความร่วมมือทำความเข้าใจ ระดมแกนนำที่มีอุดมการณ์ร่วมกัน สัมผัสใจก่อตั้งกลุ่ม “รักษ์บางเสาชง” เพื่อดำเนินการประกอบการเพื่อสังคม บรรลุผลในระยะ 8 เดือนของการดำเนินการวิจัย ระหว่าง พฤษภาคม ถึงธันวาคม 2564

2) สรุปการดำเนินโครงการวิจัยบรรลุวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การศึกษาความเข้มแข็งของการประกอบการเพื่อสังคมระหว่างคนดั้งเดิมกับคนมาอยู่ใหม่ให้มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน เพราะ “กลุ่มรักษ์บางเสาชง” มีผลการดำเนินงานสนับสนุน ได้แก่ (1) มีคณะกรรมการ/คณะทำงานที่มีพื้นฐานอุดมการณ์เสียสละและมีจิตอาสาเพื่อส่วนรวมเข้ามาดำเนินการประกอบการเพื่อสังคมจำนวนเพิ่มขึ้นจาก 5 คน เป็น 30 คน รวมเป็นเครือข่ายภาคประชาชนของอำเภอบางเสาชง (2) คณะกรรมการได้รับการเสริมสร้างอุดมการณ์ประกอบการเพื่อสังคม “รักษ์เพื่อนมนุษย์และสิ่งแวดล้อม” (3) แกนนำมีส่วนร่วมและการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติการประกอบการเพื่อสังคมได้เกิดการเรียนรู้และมีความเข้มแข็งผ่านกระบวนการวางแผน การดำเนินการทดลองประกอบการเพื่อสังคม ติดตามและประเมินผล เกิดความภาคภูมิใจ มีความสุข เชื่อมั่นและเห็นคุณค่าของการประกอบการของตนเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มเปราะบางและประชาชนในชุมชน (4) มีผลกำไร และการบริจาคทำให้กลุ่มมีกองทุนที่จะดำเนินการประกอบการเพื่อสังคมได้ต่อเนื่อง (5) ได้รับการสนับสนุนจากท่านเจ้าอาวาสวัดศรีวารีน้อยอนุญาตให้มีซุ้มขายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มในตลาดน้ำของวัด (6) คณะกรรมการประกอบด้วยแกนนำที่มาจากคนดั้งเดิมและคนมาอยู่ใหม่ที่สามารถทำงานร่วมกันได้ (7) เกิดการฟื้นฟูทุนทางสังคมด้วยการพัฒนาการรวมตัวเป็นเครือข่ายจากองค์กรประชาชนกลุ่มผลิตและบริโภคผักปลอดสาร

ในครัวเรือน 3 ชุมชน ร่วมมือกันในการประกอบกิจการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนทั้งคนที่อยู่ดั้งเดิมและคนมาอยู่ใหม่ในการขับเคลื่อนหรือดำเนินการประกอบการเพื่อสังคม และเป็นผู้รับประโยชน์จากการดำเนินการด้วย

3) เกิดนวัตกรรมชุมชนในรูปแบบกระบวนการประกอบการเพื่อสังคมเป็นวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ของการวิจัยการดำเนินโครงการวิจัยบรรลุมิติวัตถุประสงค์ข้อนี้ เพราะ (1) กระบวนการวิจัยได้เกิดการฟื้นฟูและพัฒนาต่อยอดวัฒนธรรมการให้เพื่อสังคมกับการประกอบการเพื่อสังคมเข้าด้วยกัน ผ่านการพัฒนาแกนนำ ทั้งรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ การพบปะพูดคุย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการลงมือทำร่วมกัน มีความสัมพันธ์แบบแนบแน่น ไม่สั่งการ แต่รักษาคำมั่นสัญญาและแผนที่วางไว้ร่วมกัน และยืดหยุ่น (2) สร้างอุดมการณ์ด้วยการเรียนรู้จากอุดมการณ์ให้เป็นฐานการพัฒนาต่อยอดจากการให้เพื่อสังคมเป็นการให้และการรับผิดชอบต่อสังคมเข้าด้วยกันเพื่อเป้าหมายสูงสุดคือความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนในชุมชน (3) ลงมือทำการประกอบการเพื่อสังคม (4) พัฒนาให้เกิดพลังขับเคลื่อนทางสังคมในกลุ่มและเครือข่าย มีการหนุนเสริมช่วยเหลือกันระหว่างกลุ่มอย่างต่อเนื่อง

5.2 สรุปผลการดำเนินงานเปรียบเทียบผลผลิต (output) ที่ระบุไว้ในสัญญา

5.2.1 สรุปผลการดำเนินงานวิจัยเปรียบเทียบผลผลิต (output) ที่ระบุไว้ในสัญญา มีรายละเอียดในตารางที่ 5.1 ข้างล่าง

ตารางที่ 5-1 สรุปผลการดำเนินงานวิจัยเปรียบเทียบผลผลิต (output) ที่ระบุไว้ในสัญญา

ระยะเวลา	ผลผลิต (output) ที่ระบุไว้ในสัญญา	ผลการดำเนินงาน	บรรลุเป้าหมาย (✓) (×)*
เดือนที่ 1-3 (3 เดือน)	1. ประชุมแกนนำคณะทำงานเพื่อทำความเข้าใจ พัฒนาแนวคิด วางแผนการทำงาน	ประสานและพูดคุยกับแกนนำในชุมชน เพื่อความเข้าใจร่วมกัน มีแกนนำเข้าร่วมระยะเริ่มต้น 5 คน และมีจำนวนเพิ่มขึ้น เป็น 20 คน และ 30 คน เมื่อปิดโครงการวิจัย	(✓)
	2. จัดตั้งองค์กรประกอบการเพื่อสังคม กำหนดบทบาทหน้าที่ ออกแบบโครงสร้างการบริหารองค์กร และวางแผนการทำงาน	จัดตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อน การประกอบการเพื่อสังคม กำหนดบทบาทหน้าที่ และวางแผนดำเนินการประกอบการเพื่อสังคม	(✓)
	3. สืบหาข้อมูลและสถานการณ์และความต้องการ การประกอบเพื่อสังคม	ลงพื้นที่เพื่อศึกษาสถานการณ์ แนวทางแก้ไขปัญหาและการพัฒนา รวมถึงการประกอบการต่าง ๆ ในชุมชน	(✓)

ระยะเวลา	ผลผลิต (output) ที่ระบุไว้ใน สัญญา	ผลการดำเนินงาน	บรรลุเป้าหมาย (√) (×)*
	4. ประสานทำความเข้าใจชุมชน รายบุคคล ครอบครัว กลุ่ม และ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	ลงพื้นที่รายย่อยของแต่ละ การประกอบการที่เข้าร่วมโครงการ	(√)
เดือนที่ 4-6 (6 เดือน)	5.อบรมให้ความรู้และสร้างอุดมการณ์ ร่วมควบคู่กับกิจกรรมสร้าง สัมพันธ์ภาพที่ดีของสมาชิก	การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อรับฟัง ความคิดเห็นซึ่งกันและกัน	(√)
	6. วิเคราะห์ข้อมูลและสร้างการเรียนรู้ จากข้อมูล	ประชุมถอดบทเรียนร่วมกัน	(√)
เดือนที่ 7-9 (9 เดือน)	7. อบรมเรื่องการจัดการผลผลิต ผลิตภัณฑ์แปรรูป การจัดเก็บ การบรรจุภัณฑ์	การอบรมการออกแบบแบรนด์สินค้า และบรรจุภัณฑ์ และการออกแบบ การประกอบการเพื่อสังคม การศึกษาดูงานการประกอบการ ผลิตภัณฑ์ชุมชน	(√)
	8.การพัฒนาช่องทางการตลาด	กำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่าย โครงสร้างกลุ่มรักษางาน ประกอบด้วย คณะกรรมการขับเคลื่อน คณะทำงานนมพื้นถิ่นและเมี่ยงคำ, กลุ่มปลาร้าสดและแปรรูป, ปลูกผัก ปลอดสาร, การเงินและการลงทุน, และการตลาด มีนักศึกษาเข้าร่วมเรียนรู้ และพัฒนาช่องทางการตลาด	(√)
	9. การประกอบการเพื่อสังคม (ดำเนิน ธุรกิจ และการรับผิดชอบต่อสังคม)	ดำเนินการประกอบการเพื่อสังคม จำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน ผลผลิตทาง การเกษตร และนำผลกำไรจากการ ประกอบกิจการไปช่วยเหลือกลุ่ม เปราะบางในชุมชน จำนวน 21 คน ส่งเสริมการผลิตและบริโภคผัก ปลอดสารจำนวน 255 ครัวเรือน มีเงินกองทุนเพื่อช่วยเหลือกลุ่ม เปราะบางในชุมชน จำนวน 5,624 บาท	(√)

ระยะเวลา	ผลผลิต (output) ที่ระบุไว้ใน สัญญา	ผลการดำเนินงาน	บรรลุเป้าหมาย (√) (×)*
งวดที่ 3 เดือนที่ 10 -15 (15 เดือน)	10. ประชุมผู้เกี่ยวข้องเพื่อถอด บทเรียน สรุปผลการทดลอง ประเมินผลความสำเร็จ	ดำเนินการถอดบทเรียนผลการทดลอง ในวันที่ 1 สิงหาคม 2565	(√)
	11. เวทีนำเสนอผลการวิจัย และเวที ถอดบทเรียนการวิจัยสู่สาธารณะ	จัดเวทีร่วมกับทีมกลางในวันที่ 3 สิงหาคม 2565	(√)
	12. จัดทำรายงานความก้าวหน้าและ ฉบับสมบูรณ์	คือรายงานฉบับนี้รายงาน	(√)

5.2.2 ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบจากงานวิจัยที่สอดคล้องกับ OKR (Output/Outcome/Impact)

1) ผลผลิต

ตารางที่ 5-2 ผลผลิต (Output) ที่ระบุไว้ในสัญญา

ลำดับ	ผลผลิต (Output) ที่ระบุไว้ในสัญญา	บรรลุเป้าหมาย (√) (×)*
1	เกิดคณะทำงานการประกอบการเพื่อสังคม	(√)
2	เกิดการกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะทำงานในการขับเคลื่อน การประกอบการเพื่อสังคม	(√)
3	มีแผนการปฏิบัติงานการประกอบการเพื่อสังคม	(√)
4	มีการกำหนดกติกาหรือข้อตกลงเกี่ยวกับการประกอบการเพื่อสังคม และเกิดการปฏิบัติตามกติกาหรือข้อตกลงที่กำหนดไว้	(√)
5	มีการติดตามผลการดำเนินงานและเก็บข้อมูลเพื่อนำมาประเมินและปรับปรุง การทำงานอย่างต่อเนื่อง และมีการสรุปผลการดำเนินงาน	(√)
6	มีการจัดสรรกำไรรายได้จากการดำเนินงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวมหรือ สาธารณะ	(√)
7	ครัวเรือนอย่างน้อยร้อยละ 50 ของครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการ ดำเนินการ ประกอบการเพื่อสังคมตามแผนที่กำหนด	(√)
8	ครัวเรือนอย่างน้อยร้อยละ 70 ของครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการ บริโภค ผลิตภัณฑ์ สินค้าหรือบริการที่มาจากประกอบการเพื่อสังคม	(√)
9	รายได้ของผู้ประกอบการที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย เพิ่มขึ้นอย่างน้อยร้อยละ 10	(×)* การเพิ่มรายได้ยังไม่ชัดเจน เพราะการทดลอง ประกอบการเพื่อสังคมยัง

ลำดับ	ผลผลิต (Output) ที่ระบุไว้ในสัญญา	บรรลุเป้าหมาย (✓) (×)*
		ดำเนินการได้ยังไม่มากนัก เพราะมีข้อจำกัดเพราะการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 กิจกรรมต่าง ๆ ดำเนินได้ค่อนข้างจำกัด
10	มีสมาชิกผู้บริโภครวมที่เป็นกลุ่มคนดั้งเดิมในชุมชน คนมาอยู่ใหม่ เกิดสังคมวงกว้าง ทั้งระบบ online และ offline	(✓)
11	มีเครือข่ายความร่วมมือเพิ่มขึ้นทั้งในระดับชุมชนและนอกชุมชน	(✓)
12	ได้ชุดความรู้เรื่องการส่งเสริมภาคชุมชนในการประกอบการเพื่อสังคม เกิดเป็นศูนย์การเรียนรู้และถ่ายทอดนวัตกรรมการประกอบการเพื่อสังคม	(✓)
13	ได้ชุดความรู้ในการประกอบการเพื่อสังคม เพื่อเสริมสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกันระหว่างคนดั้งเดิมและคนมาอยู่ใหม่	(✓)

2) ผลลัพธ์

ตารางที่ 5-3 ผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้น (Outcome) ที่ระบุไว้ในสัญญา

ลำดับ	ผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้น (Outcome) ที่ระบุไว้ในสัญญา	บรรลุเป้าหมาย (✓) (×)*
1	ประชาชนมีในพื้นที่ที่มีการอยู่ร่วมกันอย่างเป็นมิตรและเอื้ออาทรต่อกัน และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	(✓)
2	ความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างคนดั้งเดิมและคนมาอยู่ใหม่ดีขึ้น	(✓)
3	สมาชิก ประชาชน และผู้บริโภคได้บริโภคผลิตภัณฑ์ สินค้า หรือบริการที่ปลอดภัย และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม	(✓)
4	คุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของผู้ประกอบการทางวัฒนธรรมและชุมชนฐานรากในพื้นที่อำเภอบางเสาธงดีขึ้น	(✓)

3) ผลกระทบที่จะเกิดขึ้น

ตารางที่ 5-4 ผลกระทบที่จะเกิดขึ้น (Impact) ที่ระบุไว้ในสัญญา

ลำดับ	ผลกระทบที่จะเกิดขึ้น (Impact) ที่ระบุไว้ในสัญญา	บรรลุเป้าหมาย (√) (×)*
1	ชุดความรู้เรื่องการส่งเสริมภาคชุมชนในการประกอบการเพื่อสังคม และการเสริมสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อกันระหว่างคนในชุมชน สามารถนำไปเป็นต้นแบบและขยายผลสู่กลุ่มเป้าหมายอื่น ๆ ในจังหวัดสมุทรปราการ และจังหวัดอื่น ๆ ได้	(√)

5.3 บทเรียนที่สำคัญ

การดำเนินโครงการการวิจัยเชิงปฏิบัติการเรื่อง “การพัฒนาการประกอบการเพื่อสังคมสู่นวัตกรรมชุมชนคนรักษ์บางเสาธง” บรรลุวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) จัดตั้งการประกอบการเพื่อสังคมโดยมีส่วนร่วมของชุมชน 2) พัฒนาความเข้มแข็งของการประกอบการเพื่อสังคมระหว่างคนดั้งเดิมกับคนมาอยู่ใหม่ให้มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน และ 3) พัฒนานวัตกรรมชุมชนในรูปแบบกระบวนการประกอบการเพื่อสังคมสามารถสรุปบทเรียนได้ดังนี้

1. ความสัมพันธ์ของนักวิจัยและแกนนำในชุมชนเป็นแบบส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาชุมชนโดยชุมชนเป็นฐานผ่านกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง โดยมีจุดเริ่มต้นของการส่งเสริมแนวคิดการประกอบการเพื่อสังคมในพื้นที่อำเภอบางเสาธง โดยนักวิจัย มีดังนี้

- 1) นักวิจัยวิเคราะห์ความท้าทายเรื่องการพัฒนาและแก้ไขปัญหาสังคมในชุมชนขาดความต่อเนื่องผ่านประสบการณ์ทำงานกับชุมชน และค้นหาแนวทางที่จะพัฒนาแกนนำในชุมชนให้เป็นผู้ขับเคลื่อนการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชนอย่างต่อเนื่อง ด้วยนักวิจัยเข้ามาทำงานในพื้นที่อำเภอบางเสาธงต่อเนื่องมากกว่า 10 ปี ในมิติของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนในประเด็นกลุ่มเป้าหมายผู้สูงอายุ และการพัฒนาสิ่งแวดล้อมโดยกระบวนการจัดตั้งและพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรภาคประชาชน ได้เรียนรู้ว่ามีแกนนำบางส่วนที่พยายามจะส่งเสริมทำงานช่วยเหลือและส่งเสริมคุณภาพชีวิตกลุ่มเปราะบางในชุมชน แต่สามารถช่วยได้เพียงการร่วมกับ อบต. หน่วยงานภาครัฐ วัด รวมถึงบริษัทเอกชน มอบสิ่งของบรรเทาทุกข์ให้ผู้สูงอายุหรือคนพิการติดบ้านติดเตียงปีละครั้ง หรือเมื่อเกิดสถานการณ์ภัยพิบัติต่าง ๆ เป็นครั้งคราว ขึ้นอยู่กับการนำของหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งเป็นการทำงานแบบเป็นกิจกรรมแล้วแต่เหตุการณ์ ขาดกระบวนการพัฒนาและแก้ไขปัญหาสังคมในชุมชนโดยการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง บางครั้งเมื่อคนในชุมชนเดือนร้อนแกนนำจะใช้เงินหรือทรัพยากรส่วนตัวให้ความช่วยเหลือได้เป็นครั้งคราวเช่นกัน ส่วนกิจกรรม/โครงการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพต่าง ๆ

ยังไม่มีพลังความสำเร็จในการแก้ปัญหาในชุมชนได้ เพราะความสำเร็จอาจจะเกิดที่ผู้นำบางคน แต่กระบวนการขับเคลื่อนในรูปแบบกลุ่มและสมาชิกยังไม่ประสบความสำเร็จ

- 2) ส่งเสริมการเรียนรู้ของแกนนำผ่านการวิจัยเชิงปฏิบัติการด้านทุนวัฒนธรรม 2 เรื่อง 1) การศึกษารูปแบบการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนดั้งเดิมและคนมาอยู่ใหม่ในพื้นที่บางเสาธง แกนนำได้เรียนรู้จากข้อค้นพบว่าความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคนดั้งเดิมและคนมาอยู่ใหม่มีแนวโน้มไปในทางที่ดีเมื่อได้มีความสัมพันธ์แบบนายจ้างกับลูกจ้าง เจ้าของห้องเช่า/อพาร์ทเมนท์/ บ้านเช่า พ่อค้าแม่ค้ากับลูกค้า แล้วเชื่อมต่อไปถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมประเพณีต่าง ๆ ร่วมกัน การรู้จักและมีปฏิสัมพันธ์ต่าง ๆ ร่วมกันแบบนี้จะนำไปสู่การช่วยเหลือกันเมื่อได้รับความเดือดร้อนเบื้องต้น แต่หากได้รับความเดือดร้อนและยากลำบากหนัก ที่ต้องใช้ทรัพยากรในระบบและตามสิทธิในพื้นที่ ประชาชนที่มาอยู่ใหม่ที่ไม่มีความเป็นบ้านในพื้นที หรือเป็นต่างด้าวจะไม่ได้รับการช่วยเหลือ และคนในพื้นที่รวมทั้งแกนนำในชุมชนก็ช่วยเหลือกันอย่างไม่ขี้อาย มีข้อจำกัดด้านทรัพยากรหรือช่วยไม่ได้ในที่สุด และ 2) การพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุตำบลศีระะจรเข้ด้วยทุนทางวัฒนธรรมและการรื้อฟื้นเพลงพ็อเซียวสุโขพุทธโกว การนำวัฒนธรรมเพลงและทำรำบูชาหลวงพ็อเซียว เข้าไปส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุใน 4 ชุมชนย่อย ในพื้นที่ตำบลศีระะจรเข้ด้วย ซึ่งประกอบด้วยชุมชนคนดั้งเดิม และชุมชนคนมาอยู่ใหม่ ดำเนินการในปีงบประมาณ 2564 กิจกรรมนี้ได้สร้างให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนดั้งเดิมและคนมาอยู่ใหม่มีความผูกพันและใกล้ชิด และมีความเป็นเครือขายกันมากขึ้น

การเรียนรู้ร่วมกันระหว่างแกนนำและนักวิจัยได้พบว่า วัฒนธรรมการให้เพื่อสังคม การช่วยเหลือเอื้ออาทรต่อกันแบบไม่หวังผลตอบแทนในพื้นที่บางเสาธงลดน้อยลงอย่างต่อเนื่อง เกิดความเหลื่อมล้ำในสังคมมากขึ้น ต่างตนต่างอยู่ และมีผู้ประสบภาวะยากลำบากไม่ได้รับการช่วยเหลือหรือเข้าถึงบริการทางสังคมเพิ่มมากขึ้น เมื่อนักวิจัยได้เข้าไปเรียนรู้และทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับชุมชนและแกนนำในชุมชนอย่างต่อเนื่องทั้งในรูปแบบมีกิจกรรมโครงการทำร่วมกัน และการเข้าไปร่วมกิจกรรมงานประเพณีต่างๆ ในชุมชน ส่งผลให้นักวิจัยมีความคุ้นเคยและได้รับความไว้วางใจจากแกนนำ ชุมชน รวมถึงอบต. วัด โรงเรียน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล จึงได้พยายามสร้างกระบวนการคิดและหาแนวทางช่วยให้แกนนำในชุมชนสามารถทำงานพัฒนาและแก้ไขปัญหาสังคมในชุมชนได้ต่อเนื่องโดยไม่รอภาครัฐ หรือบุคคลภายนอกเข้ามาให้ความช่วยเหลือเพียงวัตถุสิ่งของเมื่อการประสบปัญหาของคนในชุมชนเข้าสู่ภาวะวิกฤตแล้วเท่านั้น ทำอย่างไรจึงจะทำให้การช่วยเหลือและพัฒนาเป็นระบบที่สร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มเปราะบางและกลไกการทำงานในระดับชุมชนได้ และได้รับการตอบรับจากแกนนำในพื้นที่จำนวนหนึ่ง

2. การประสานและกระตุ้นให้จัดตั้งองค์กรเพื่อดำเนินการประกอบการเพื่อสังคม

กลุ่มรักษ์บางเสาธง เกิดจากการพูดคุยสื่อสารของแกนนำจำนวน 3 คน (ชุมชนดั้งเดิม 2 ชุมชนมาอยู่ใหม่ 1 คน) ที่มีแนวคิดร่วมและมีประสบการณ์ใช้เพลงและทำรำบูชาหลวงพ่อเขียวไปส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนร่วมกันใน 4 ชุมชน มีบทเรียนที่แตกต่างกันและเห็นเป็นประเด็นท้าทายต่อว่าผู้นำจะสามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้การพัฒนาและแก้ปัญหาในชุมชนอย่างต่อเนื่องจากกิจกรรมที่นักวิจัยเข้าไปส่งเสริมให้ทำซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ และกลุ่มเปราะบางในชุมชน ผู้นำทำอย่างเต็มที่แต่ประเด็นที่จะขับเคลื่อนต่อคือเงินทุนหรืองบประมาณที่จะช่วยให้ผู้นำทำต่อ ซึ่งยังไม่มีชุมชนใดสามารถทำได้ด้วยตนเอง ในขณะเดียวกันภาครัฐและท้องถิ่นยังให้ความสำคัญและดำเนินการเพื่อการนี้น้อยมากและไม่เกิดผลการขับเคลื่อนงานต้องอาศัยการมีส่วนร่วมและตอบสนองความต้องการของสมาชิกในชุมชนด้วย

นักวิจัยร่วมกับแกนนำสื่อสารหาแกนนำเพิ่มในพื้นที่อำเภอบางเสาธง สืบราชการประกอบการเพื่อสังคมในพื้นที่ ซึ่งสามารถเชื่อมต่อกับกลุ่มปลูกผักปลอดสาร สามารถสื่อสารกันได้ง่ายเพราะกลุ่มปลูกผักมีแนวทางส่งเสริมให้สมาชิกปลูกผักปลอดสารเพื่อบริโภคในครัวเรือน ช่วยให้ครัวเรือนมีอาหารปลอดภัยและรักษาสิ่งแวดล้อมด้วย ประกอบกับการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 แกนนำกลุ่มปลูกผักได้พยายามส่งเสริมให้สมาชิกปลูกผักเพื่อการบริโภคเพราะมีสมาชิกหลายคนตกงาน ขาดรายได้ ถูกกักตัวให้อยู่ในบ้าน กิจกรรมปลูกผักจึงเป็นทางออกในการแก้ปัญหาตกงานและมีความมั่นคงทางอาหาร นอกจากนี้ยังมีกลุ่มเปราะบางในชุมชนอีกจำนวนมากที่จำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือ แต่ด้วยภาวะวิกฤตการช่วยเหลือเป็นไปอย่างทั่วถึงได้ยาก สถานการณ์นี้นักวิจัยและแกนนำชุมชน 5 คนไปปรึกษากันเพื่อหาแล้วทางแก้ไขปัญหาในชุมชนร่วมกัน ด้วยการสรุปหลักคิดการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มรักษ์บางเสาธง รวมเครือข่ายแกนนำจากกลุ่มปลูกผักปลอดสาร 3 กลุ่มจากสามตำบล แกนนำคนมาอยู่ใหม่และนักวิจัย จำนวน 30 คน ตัดสินใจร่วมกันทำงานขับเคลื่อนการประกอบการเพื่อสังคม ในหลักคิด “รักษ์เพื่อนมนุษย์และสิ่งแวดล้อม” เป็นหัวใจในการทำงานร่วมกัน

มีข้อหนึ่งใจของนักวิจัย คือการรวมกลุ่มแกนนำที่ได้ คือส่วนใหญ่เป็นแกนนำภาคประชาชน มี อสม. กรรมการชุมชน ชาวบ้านธรรมดา กลุ่มสตรี เจ้าของสินค้า OTOP และมีสมาชิก อบต. 1 คน ไม่มีใครยอมรับบทบาทการเป็นประธานกลุ่ม เพราะส่วนใหญ่ให้ข้อคิดเห็นเดียวกันว่าการทำงานในชุมชนคนที่จะมีบทบาทเด่นต้องเป็นผู้ใหญ่บ้าน กำนัน อบต. และการรวมตัวครั้งนี้เป็นการรวมตัวระดับอำเภอ และทำงานกับคนจำนวนมาก จึงขอให้ให้นักวิจัยเป็นประธานกลุ่มให้ในระยะแรกไปก่อน เพื่อลดความเสียหายและต่อต้านจากแกนนำอื่น ๆ และหน่วยงานราชการในชุมชน เพื่อเป็นการริเริ่มการทำงานนักวิจัยจึงรับบทบาทเป็นประธานกลุ่มให้ในระยะทดลอง

ข้อสังเกตคุณลักษณะของผู้นำที่ตัดสินใจร่วมกลุ่มรักษางานเสถียร

1) แกนนำที่เข้าร่วมกลุ่ม เป็นคนที่มีจิตอาสาต้องการช่วยเหลือให้คนในชุมชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

กรณีชุมชนเกาะบางฝาด เป็นพื้นที่ที่ไม่ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากผู้นำที่เป็นทางการและหน่วยงานภาครัฐ แกนนำเป็น อสม.ที่มีความใกล้ชิดกับวัดทำงานอาสาสมัครช่วยเหลือชาวบ้านผ่านวัด เช่น เป็นกรรมการตลาดวัดเพื่อหาช่องทางให้ชาวบ้านได้มาจำหน่ายสินค้า เมื่อสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 แกนนำมีความเป็นทุกข์และรู้สึกเดือดร้อนแทนชาวบ้านที่ตกงาน ต้องการหาอาชีพมาสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน มีชาวบ้านที่เคยขายปลาได้ขายไม่ได้และต้องการเงินไปรักษาตัวก็ดิ้นรนหาช่องทางการขายเพื่อให้เจ้าของปลารามีเงินรักษาตัว ใช้เงินส่วนตัวช่วยเหลือผู้ประสบภาวะยากลำบากช่วงวิกฤต COVID-19 ลูกตกงาน แม่ป่วยติดเตียงขาดปัจจัยการดำรงชีวิต ช่วยเหลือคนติดเชื่อให้เข้าถึงบริการสุขภาพ

กรณีคลองบางกระต่ายบน แกนนำมาจากครอบครัวผู้นำเดิมสามีเป็นผู้ใหญ่บ้าน ต่อมาตนเองเป็นผู้ใหญ่บ้านแทนสามี และเกษียณออกมาสมัครและได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นผู้นำที่ทำงานเพื่อชุมชนในด้านจิตอาสาและนำสิ่งของมาให้สมาชิกในชุมชน หากขาดเหลือก็จะใช้เงินส่วนตัวมาช่วยเหลือคนในชุมชน พยายามเชื่อมบริการเข้าไปยังชุมชนบ้านจัดสรรและห้องเช่าต่าง ๆ เป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ผู้นำท่านนี้มีทีมงานเป็นผู้หญิงจำนวนประมาณ 10 คน แต่ส่วนใหญ่เป็นคนสูงอายุ การเข้าร่วมกลุ่มและเป็นเครือข่ายเพราะแนวคิดตรงกัน ได้เรียนรู้ระหว่างเครือข่ายให้การสนับสนุน และนำคนรุ่นใหม่มาร่วมเรียนรู้และพัฒนาความเป็นผู้นำให้กับคนรุ่นใหม่ ผู้นำท่านนี้ทำบทบาทเป็นผู้ให้การสนับสนุนและเป็นกำลังใจทีมงาน ไม่พูดนำแต่คอยให้การสนับสนุนแกนนำรุ่นใหม่

กรณีคลองจรเข้ร้อย หมู่ 5 แกนนำหลักเป็นคนรับบทบาทผู้นำหลายบทบาท เช่น อสม. กรรมการกลุ่มสตรี OTOP อาสาพัฒนาชุมชน ผู้นำเกษตร แต่กิจกรรมพัฒนาที่เชื่อมต่อมาจากหน่วยงานรัฐจะเป็นการประชุมอบรมแล้วจบ อ่อนด้านการขับเคลื่อนให้สามารถทำงานเป็นกลุ่มและขับเคลื่อนให้มีสมาชิกมีส่วนร่วมต่อเนื่อง มีทีมงานชัดเจน 3 คน มีความต้องการที่จะทำงานพัฒนาและแก้ปัญหาชุมชนให้ต่อเนื่องและยั่งยืน

2) เกิดทุนทางสังคมจากการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายจากระดับชุมชน เป็นระดับอำเภอ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสนับสนุนซึ่งกันและกันในการดำเนินงาน โดยอิสระในพื้นที่ไปมาหาสู่และร่วมกิจกรรมของกันและกัน มีความเป็นเครือข่ายและเป็นสถาบันอย่างไม่เป็นทางการแกนนำมีความเชื่อมั่นอย่างต่อเนื่อง นักวิจัยทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงจัดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ วางแผน ดำเนินการ และติดตามประเมินผลการทำงาน พัฒนารื่องการจักระบบข้อมูล และเกิดแกนนำในทีมสามารถทำหน้าที่จัดเก็บข้อมูลลงในระบบคอมพิวเตอร์ได้

3. การดำเนินการประกอบการเพื่อสังคมในพื้นที่อำเภอบางเสาธง

การดำเนินการประกอบการเพื่อสังคมในระยะเริ่มแรกไม่ได้ดำเนินการทางธุรกิจ แต่เริ่มจากการพัฒนาชุมชนแก้ไขปัญหาการตกงาน การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 แกนนำทุกคนมีค่านิยมและหลักการทำงานคือการให้เพื่อสังคม การให้ด้วยทรัพยากรส่วนตัวและการแสวงหาความร่วมมือจากส่วนต่าง ๆ เพื่อนำทรัพยากรมาช่วยเหลือคนในชุมชน ดังนั้นการรวมกลุ่มเพื่อส่งเสริมการปลูกและบริโภคผักปลอดสารในครัวเรือนเป็นความสมัครใจของแกนนำที่จะรับผิดชอบและแสดงความรักต่อเพื่อนมนุษย์และสิ่งแวดล้อมด้วยอุดมการณ์นักวิจัยได้ทำการกระตุ้นส่งเสริมให้มองหาแนวทางที่จะช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ที่ประสบภาวะยากลำบากอย่างยั่งยืน กลุ่มจึงพัฒนาเกิดแผนที่จะทำธุรกิจทำการตลาดและจำหน่ายผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของกลุ่มเพื่อนำผลกำไรมาช่วยเหลือคนเปราะบางช่วยเหลือตนเองไม่ได้ ไม่มีเครือข่าย และหน่วยงานภาครัฐมาให้การช่วย หรือแม้จะได้รับความช่วยเหลือแต่บุคคลนั้นยังไม่สามารถก้าวข้ามความยากลำบากไปได้ในขณะนั้น เช่น ลูกตกงานกระทันหันแม่ป่วยหนักติดเตียง พ่อแม่ตกงาน ยายติดเตียงหลานไม่สามารถไปโรงเรียนได้ที่บ้านไม่มีอาหารรับประทาน คนป่วยไม่ได้รับการช่วยเหลือ เป็นต้น

การทำธุรกิจแกนนำได้รับการพัฒนาในการจัดทำแผนการตลาด การสร้างแบรนด์สินค้า การเสริมสร้างอุดมการณ์ประกอบการเพื่อสังคม นำผลผลิตและผลิตภัณฑ์ออกมาจำหน่าย สินค้าที่มาจำหน่ายเป็นสิ่งที่เขาผลิตได้เองเป็นส่วนใหญ่ เช่น เมี่ยงคำ เค้กกล้วยหอม ปลายี่งอ น้ำพริก ขนมหอยขี้ หมี่กรอบ น้ำสำรอง ขนมห้วแปบ เป็นต้น และผลผลิตพืชผักที่เหลือจากการบริโภคในครัวเรือน

ช่วงการดำเนินธุรกิจประสบปัญหาการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ทางกลุ่มได้พยายามจำหน่ายหลายช่องทาง เช่น การออกบูธขายสินค้ากับทางราชการ การบอกขายปากต่อปาก และนักวิจัยได้บูรณาการกับการเรียนการสอนให้นักศึกษามาช่วยด้านการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน และเมื่อการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสลดลง ตลาดน้ำวัดศรีวารีน้อยเปิดให้จำหน่ายสินค้าและให้บูธสำหรับขายสินค้าของกลุ่มจำนวน 1 บูธ

การดำเนินธุรกิจของกลุ่มก่อนปิดโครงการวิจัยยังไม่ครบรูปแบบ เพราะการลงทุนทำธุรกิจแบบครบวงจรจะเสี่ยงต่อการขาดทุน จึงผลิตสินค้าโดยเจ้าของผลผลิตต้องลงทุนผลิตเพื่อจำหน่ายอยู่แล้วรับผิดชอบเรื่องต้นทุนการผลิตและค่าแรงคนทำงาน แล้วหักรายได้จากการขายผลผลิตเข้ากองทุนขึ้นละ 2-3 บาท ขณะเดียวกันก็ลงทุนซื้อสินค้าอื่นมาจำหน่ายด้วย เช่น mask drop, ผ้าวง รวมถึงการรับบริจาคทั้งเงินและสิ่งของเพื่อทำเป็นกองทุนช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางของกลุ่ม

ข้อสังเกต ในระยะของการทดลองการประกอบการเพื่อสังคมในการวิจัยกลุ่มจัดการความเสี่ยง โดยรับความเสี่ยงเรื่องต้นทุนการผลิตให้เป็นของเจ้าของผลิตภัณฑ์ เพราะการตลาดและการจำหน่ายยังไม่เข้มแข็ง เพราะกอบกับต้นทุนการผลิตบางอย่าง เช่น กล้วย มะพร้าว ใบชาพูล สมุนไพรต่าง ๆ มีอยู่ในสวน

ของผู้ผลิต หากคิดเป็นต้นทุนทางธุรกิจเต็มที่จะทำให้ราคาสินค้าสูงขึ้นและจะส่งผลให้ขายยาก เพราะผลิตภัณฑ์ที่ทางกลุ่มผลิตนั้น มีเจ้าอื่นในชุมชนผลิตจำหน่ายอยู่หลายเจ้า ดังนั้นกำไรที่ทางกลุ่มได้ คือมูลค่าเพิ่มที่ผลผลิตทางการเกษตรของตนเองมีขึ้นมา และนำมูลค่าเพิ่มนี้ให้กับกลุ่ม

4. ความหมายการประกอบการเพื่อสังคมของกลุ่มรักษ์บางเสาธง

การประกอบการเพื่อสังคมในความหมายจากประสบการณ์ของการปฏิบัติการของกลุ่มรักษ์บางเสาธง คือ การรวมตัวกันของภาคประชาชนเพื่อประกอบการเชิงธุรกิจและสังคมเพื่อสร้างรายได้จากการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร การแปรรูปผลผลิต การรับผลผลิตมาจำหน่าย การรับบริจาค รวมถึงการประสานความร่วมมือจากภาคีต่าง ๆ เพื่อนำผลกำไร และรายได้มาพัฒนาและแก้ไขปัญหาสังคมในชุมชน

5. ขอบเขตการบริการ/กิจกรรม

- 1) ส่งเสริมการปลูกและบริโภคผักปลอดสาร เพื่อสร้างความมั่นคงด้านอาหารและเพิ่มรายได้ให้แก่สมาชิก ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้สมาชิกรับผิดชอบต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม เพราะไม่ใช่สารเคมี
- 2) นำผลกำไรจากการทำธุรกิจ จำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร การแปรรูปผลิตภัณฑ์การเกษตร และการรับสินค้ามาจำหน่าย มาช่วยกลุ่มเปราะบางในชุมชนที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ แม้ว่าจะได้รับการช่วยเหลือเพื่อบรรเทาปัญหาจากหน่วยงานภาครัฐ เอกชน องค์กรทางศาสนาแล้วหรือไม่ก็ตาม แต่ก็ยังมีพลังขับเคลื่อนตนเองให้พ้นจากขอบเปราะบางได้ อันเป็นการบรรเทาปัญหาและพัฒนาตนเองให้ก้าวข้ามความยากลำบาก และทำให้สามารถพึ่งพาตนเองได้
- 3) ส่งเสริมและพัฒนาแกนนำด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และแสวงหาการสนับสนุนเพื่อให้กลุ่มเข้มแข็งหลังจากการปิดโครงการวิจัย

6. กระบวนการจัดการ/บริการ เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มเป้าหมายในอุดมการณ์ให้เพื่อสังคมและรับผิดชอบต่อสังคม ผ่านกระบวนการสร้างอาชีพและรายได้ของปัจเจกบุคคล และนำไปสู่การช่วยเหลือสังคม

- 1) พัฒนากระบวนการส่งเสริมการผลิตและบริโภคผักปลอดสารให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ขยายการผลิตและบริโภคผักปลอดสารในครัวเรือนให้เข้มแข็งทั้งด้านการเพิ่มสมาชิก และเพิ่มผลผลิตเพื่อเป็นสินค้าของกลุ่มนำเข้าสู่การประกอบการธุรกิจผักปลอดสารเพื่อสังคม แสดงความรับผิดชอบต่อสังคมด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
- 2) ส่งเสริมการผลิตและแปรรูปผลิตภัณฑ์ของสมาชิกให้และพัฒนาช่องทางการตลาดมากขึ้นให้จำหน่ายสินค้าและบริการให้ได้มากขึ้น

- 3) ส่งเสริมให้กลุ่มเปราะบางเปลี่ยนผ่านให้พึ่งตนเองได้และหันมาร่วมกระบวนการรับผิดชอบต่อสังคมกับกลุ่ม

7. **ผู้ให้บริการ** คือคณะกรรมการกลุ่มรักษ์บางเสาธง กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย สมาชิกปลูกผักปลอดสาร ผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปต่าง และกลุ่มเปราะบางในชุมชน

5.4 ข้อเสนอแนะ

1) ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การประกอบการเพื่อสังคมมีคุณค่าต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบช่วยเหลือและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ประสบภาวะเปราะบางหรือยากลำบาก และเป็นกระบวนการดำเนินงานที่ซับซ้อน ควรดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการ “การประกอบการเพื่อสังคม” ต่อเนื่องอีกเพื่อพิสูจน์และตรวจสอบองค์ความรู้ด้านนี้ให้แม่นยำ เพื่อเผยแพร่และส่งเสริมให้มีการปฏิบัติเป็นวงกว้างต่อไป

2) ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ผลิตภัณฑ์ที่ชุมชนผลิตได้มักไม่มีความแตกต่างกันทั้งในชุมชนและนอกชุมชน จึงเป็นข้อจำกัดด้านการพัฒนาช่องทางการตลาด ดังนั้นการพัฒนาการประกอบการเพื่อสังคม จึงควรเพิ่มประเด็นการผลิตผลิตภัณฑ์ทางเลือก หรือมีความทันสมัย มีคุณค่าต่อสุขภาพและพลเมือง ให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในวงกว้างและมีกำลังซื้อมากขึ้น

บรรณานุกรม

- กฤตวรรณ สาหร่าย และนวนไลยวัฒนกุล. (2563). รูปแบบการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนดั้งเดิมกับคนมา
 อยู่ใหม่ในชุมชนบางเสาธง. มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- คณะอนุกรรมการเศรษฐกิจฐานราก.(2559). คู่มือการส่งเสริมการพัฒนา “ระบบเศรษฐกิจฐานราก”
 สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์การมหาชน) กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- พิพัฒน์ นนทนาธรณ์. (2561). รวบรวมบทความว่าด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม. กรุงเทพฯ: ศูนย์ผู้นำธุรกิจ
 เพื่อสังคมแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศรัญญิการ์ เทียนบุญกิจ. (2559). การพัฒนาการประกอบการเพื่อสังคม:หลักการ แนวคิด คุณลักษณะ
 บทบาทและปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จเพื่อสังคมในประเทศไทย. วารสารวิชาการ สถาบัน
 การพลศึกษา ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 มกราคม – เมษายน 2559, หน้า 141-142.
- सानิตย์ หนูนิล. (2555). กิจกรรมเพื่อสังคมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้า
 ปีที่ 32 ฉบับที่ 4 ตุลาคม - ธันวาคม 2555.
- สุชาติ อุดมโสมกิจ. (2011). นวัตกรรมเขียว เพื่อชีวิต สังคม และเศรษฐกิจไทย I Focus Vol.38 No.218,
 August-September 2011, หน้า 39-42.
- Brooks,2009:2-4 อ่างใน สากล จரியานนท์. (2553). การประกอบการทางสังคม (Social Entrepreneurship)
 หลักการและแนวคิดเพื่อการพัฒนาสังคม วารสารพัฒนาสังคม ปีที่ 12 เล่มที่ 1 มิถุนายน 2553,
 หน้า 49-50.

ข้อมูลออนไลน์

- การสื่อสาร. ข้อมูลออนไลน์ <https://sites.google.com/site/thaicommunication83/bth-thi-1-kar-suxsar> เข้าถึงเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2563
- ข้อมูลอำเภอบางเสาธง ข้อมูลออนไลน์ <http://district.cdd.go.th/bangsaothong/about-us/>
 ประวัติความเป็นมา/เข้าถึงเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2563.
- ทุนทางสังคม ข้อมูลออนไลน์ <https://prachatai.com/journal/2005/01/2262>
 เข้าถึงเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2563.
- การประกอบการและผู้ประกอบการแตกต่างกันอย่างไร. ข้อมูลออนไลน์:
<https://happyhew.com/2016/11/26/การประกอบการและผู้ประกอบการแตกต่างกันอย่างไร> เข้าถึงเมื่อวันที่ 21 มกราคม 2564.
- เกียรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ษา. (2011). สร้างงานพัฒนาสังคมให้ยั่งยืนด้วยแนวคิด “การประกอบการเพื่อสังคม (Social Entrepreneurship)” ข้อมูลออนไลน์: <http://professorkriengsak.blogspot.com/2011/04/social-entrepreneurship.html> เข้าถึงเมื่อวันที่ 21 มกราคม 2564

ภาคผนวก

ขอบเขต					
โครงการ (Project)	การพัฒนาการประกอบการเพื่อสังคมสู่นวัตกรรมชุมชนคนรักสุขภาพบางเสาชิง			ลำดับ	1
วัตถุประสงค์ (Objective)	1. จัดตั้งการประกอบการเพื่อสังคมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน 2. พัฒนาความเข้มแข็งของการประกอบการเพื่อสังคมระหว่างคนดั้งเดิมและคนมาอยู่ใหม่ให้มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน 3. เกิดนวัตกรรมชุมชนในรูปแบบกระบวนการการประกอบการเพื่อสังคมสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน				พฤษภาคม 2564 ถึง กรกฎาคม 2565
ขอบเขต (Scope)	กิจกรรม (Activity)	จัดตั้งและพัฒนากการประกอบการเพื่อสังคม	เป้าหมาย- กิจกรรมนำไปสู่ผลลัพธ์/ผลกระทบที่ต้องการอย่างไร	ระยะเวลาในการทำกิจกรรม	15 เดือน
				ระยะเวลาในการวิเคราะห์	15 เดือน
				1. เกิดกลุ่มรักสุขภาพบางเสาชิงประกอบการเพื่อสังคม 2. เกิดมิตรภาพความร่วมมือในการทำงาน เกิดความเห็นอกเห็นใจ ความเอื้ออาทรช่วยเหลือผู้ที่ประสบภาวะยากลำบาก	

ขอบเขต							
โครงการ (Project)	การพัฒนาการประกอบการเพื่อสังคมสู่นวัตกรรมชุมชนคนรักสุขภาพบางเสาชิง					ลำดับ	1
วัตถุประสงค์ (Objective)	1. จัดตั้งการประกอบการเพื่อสังคมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน 2. พัฒนาความเข้มแข็งของการประกอบการเพื่อสังคมระหว่างคนดั้งเดิมและคนมาอยู่ใหม่ให้มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน 3. เกิดนวัตกรรมชุมชนในรูปแบบกระบวนการประกอบการเพื่อสังคมสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน						พฤษภาคม 2564 ถึง กรกฎาคม 2565
	งบประมาณ	240,000.00	เงื่อนไขสมมุติฐานการตัดสินใจ	ประชาชนในชุมชนมีแนวปฏิบัติต่อกันด้วยความเอื้ออาทร ช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นทุนเดิมทั้งคนอยู่ดั้งเดิมและคนมาอยู่ใหม่ แต่ยังคงขาดทรัพยากรช่วยเหลือกันและกันเพื่อประสบภาวะยากลำบาก	การคาดการณ์/ การวิเคราะห์	Ex-ante	

e.g.	ระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Identify stakeholder)		
	ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder)	จำนวนของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย แต่ละกลุ่ม	ลักษณะที่ช่วยอธิบายความแตกต่างของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
			อายุ เพศ การศึกษา เป็นต้น
ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มที่ 1	ประชาชนพื้นที่ 3 ตำบล อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ คือ ตำบลศีรษะจรเข้น้อย ตำบลศีรษะจรเข้ใหญ่ และตำบลบางเสาธง ที่ประสบภาวะยากลำบากในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ประสบภาวะเจ็บป่วย ไม่มีงานทำ ขาดรายได้และสิ่งของจำเป็นเพื่อการยังชีพร่วมกิจกรรมปลูกผักปลอดสาร กิจกรรมคัดแยกขยะ ผู้สูงอายุ ติดเตียง คนพิการ ทำปลาร้า ทำผลิตภัณฑ์แปรรูป (ปลาร้า น้ำพริก ขนม เมี่ยงคำ หมี่กรอบ น้ำสำรอง)	200	ประชาชนทุกช่วงอายุ เด็ก วัยแรงงาน ผู้สูงอายุ คนพิการ คนป่วย เพศชายและหญิง มีการศึกษาทุกระดับ และผู้ขาดโอกาสทางการศึกษา
ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มที่ 2	1. แกนนำชุมชนร่วมเป็นคณะกรรมการและคณะทำงานองค์การประกอบการเพื่อสังคม 2. ผู้ประกอบการเพื่อสังคม	30	ผู้แทนชุมชน และหน่วยงาน ผู้ผลิตและแปรรูปผลิตภัณฑ์ชุมชน เพศชายและหญิง อายุ 30- 80 ปี

e.g.	ระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Identify stakeholder)		
	ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder)	จำนวนของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย แต่ละกลุ่ม	ลักษณะที่ช่วยอธิบายความแตกต่างของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
			อายุ เพศ การศึกษา เป็นต้น
ผู้มีส่วนได้เสีย กลุ่มที่ 3	อาจารย์ที่ทำหน้าที่เป็นนักวิจัย ผู้ช่วยนักวิจัย วิทยากร ให้ความรู้ แร่สานและให้ความร่วมมือ	5	30-60 ปี เพศหญิง
ผู้มีส่วนได้เสีย กลุ่มที่ 4	ผู้บริโภค	150	ประชาชนที่เป็นลูกค้าที่ซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่ม
ผู้มีส่วนได้เสีย กลุ่มที่ 5	นักศึกษามหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระ เกียรติ	15	เพศชายหญิงอายุ ระหว่าง 20 -26 ปี

CR. ที่มาแบบฟอร์มจากทีมนักวิจัยด้านทุนทางวัฒนธรรมของ บพท.

ตารางการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

	ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	จำนวน	(หน่วย)	การมีส่วนร่วม/ เกี่ยวข้อง						ควรรวมเข้ามาพิจารณาในการวัดผลลัพธ์ทางสังคมหรือไม่ เพราะอะไร
				เป็นผู้ได้รับประโยชน์ (ผลลัพธ์ทางสังคม) ทางตรง	เป็นผู้ได้รับประโยชน์ (ผลลัพธ์ทางสังคม) ทางอ้อม	เป็นผู้บอกความเปลี่ยนแปลง ทางสังคม/ สิ่งแวดล้อมได้	เป็นผู้ร่วมดำเนินโครงการ/ พันธมิตร	ไม่ได้ดำเนินโครงการด้วยกัน แต่สร้างผลลัพธ์ทางสังคมในประเด็นเดียวกัน และในพื้นที่เดียวกัน	อื่นๆ (โปรดระบุ)	
ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มที่ 1	ผู้มีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์จากการผลิตและบริโภคผักปลอดสาร การคัดแยกขยะ ผู้ป่วยติดเตียง คนพิการ และเด็กในครอบครัว ยากลำบาก	200	คน	✓						ควร เพราะเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์โดยตรงจากโครงการ

ตารางการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

	ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	จำนวน	(หน่วย)	การมีส่วนร่วม/ เกี่ยวข้อง						ควรรวมเข้ามาพิจารณาในการวัดผลลัพธ์ทางสังคมหรือไม่ เพราะอะไร
				เป็นผู้ได้รับประโยชน์ (ผลลัพธ์ทางสังคม) ทางตรง	เป็นผู้ได้รับประโยชน์ (ผลลัพธ์ทางสังคม) ทางอ้อม	เป็นผู้บอกความเปลี่ยนแปลง ทางสังคม/ สิ่งแวดล้อมได้	เป็นผู้ร่วมดำเนินโครงการ/ พันธมิตร	ไม่ได้ดำเนินโครงการด้วยกัน แต่สร้างผลลัพธ์ทางสังคมในประเด็นเดียวกัน และในพื้นที่เดียวกัน	อื่นๆ (โปรดระบุ)	
ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มที่ 2	1. แกนนำชุมชนร่วมเป็นคณะกรรมการและคณะทำงานองค์การประกอบการเพื่อสังคม 2. ผู้ประกอบการเพื่อสังคม	30	คน				✓			ควร เพราะเป็นผู้ให้ข้อมูลการเปลี่ยนแปลงได้

ตารางการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

	ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	จำนวน	(หน่วย)	การมีส่วนร่วม/ เกี่ยวข้อง						ควรรวมเข้ามาพิจารณาในการวัดผลลัพธ์ทางสังคมหรือไม่ เพราะอะไร
				เป็นผู้ได้รับประโยชน์ (ผลลัพธ์ทางสังคม) ทางตรง	เป็นผู้ได้รับประโยชน์ (ผลลัพธ์ทางสังคม) ทางอ้อม	เป็นผู้บอกความเปลี่ยนแปลง ทางสังคม/ สิ่งแวดล้อมได้	เป็นผู้ร่วมดำเนินโครงการ/ พันธมิตร	ไม่ได้ดำเนินโครงการด้วยกัน แต่สร้างผลลัพธ์ทางสังคมในประเด็นเดียวกัน และในพื้นที่เดียวกัน	อื่นๆ (โปรดระบุ)	
ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มที่ 3	อาจารย์ที่ทำหน้าที่เป็นนักวิจัย ผู้ช่วยนักวิจัย วิทยากร ให้ความรู้ ประสาน และให้ความร่วมมือ	5	คน	✓						ควร เพราะเป็นผู้ดำเนินการวิจัย และเผยแพร่องค์ความรู้จากงานวิจัย

ตารางการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย


	ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	จำนวน	(หน่วย)	การมีส่วนร่วม/ เกี่ยวข้อง						ควรรวมเข้ามาพิจารณาในการวัดผลลัพธ์ทางสังคมหรือไม่ เพราะอะไร
				เป็นผู้ได้รับประโยชน์ (ผลลัพธ์ทางสังคม) ทางตรง	เป็นผู้ได้รับประโยชน์ (ผลลัพธ์ทางสังคม) ทางอ้อม	เป็นผู้บอกความเปลี่ยนแปลง ทางสังคม/ สิ่งแวดล้อมได้	เป็นผู้ร่วมดำเนินโครงการ/ พันธมิตร	ไม่ได้ดำเนินโครงการด้วยกัน แต่สร้างผลลัพธ์ทางสังคมในประเด็นเดียวกัน และในพื้นที่เดียวกัน	อื่นๆ (โปรดระบุ)	
ผู้มีส่วนได้เสีย กลุ่มที่ 4	ผู้บริหาร	150				✓		✓		ไม่ควรเพราะยังไม่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่อกับกลุ่มและการประกอบการ

ตารางการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

	ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	จำนวน	(หน่วย)	การมีส่วนร่วม/ เกี่ยวข้อง						ควรรวมเข้ามาพิจารณาในการวัดผลลัพธ์ทางสังคมหรือไม่ เพราะอะไร
				เป็นผู้ได้รับประโยชน์ (ผลลัพธ์ทางสังคม) ทางตรง	เป็นผู้ได้รับประโยชน์ (ผลลัพธ์ทางสังคม) ทางอ้อม	เป็นผู้บอกความเปลี่ยนแปลง ทางสังคม/ สิ่งแวดล้อมได้	เป็นผู้ร่วมดำเนินโครงการ/ พันธมิตร	ไม่ได้ดำเนินโครงการด้วยกัน แต่สร้างผลลัพธ์ทางสังคมในประเด็นเดียวกัน และในพื้นที่เดียวกัน	อื่นๆ (โปรดระบุ)	
ผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มที่ 5	นักศึกษามหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ	15			✓					ไม่ควรเพราะเป็นผู้เรียนรู้การประกอบการร่วมกับชุมชน

CR. ที่มาแบบฟอร์มจากทีมนักวิจัยด้านทุนทางวัฒนธรรมของ บพท.

ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง

ข้อ 1)	การอบรมการพัฒนาศิลปะการแสดงพื้นบ้านและช่องทางทางการตลาดออนไลน์จะช่วยให้เกิดการนำความรู้ไปพัฒนาศิลปะการแสดงและช่องทางทางการตลาดออนไลน์จนนำไปสู่การรับรู้และการจ้างงานเพิ่มมากขึ้น						
ข้อ 2)	การจัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) การจัดงานเทศกาลศิลปะการแสดงพื้นบ้านนำไปสู่การขับเคลื่อนและการสืบสานศิลปะการแสดงพื้นบ้านให้คงอยู่						
	ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder)	กิจกรรม (Activity)	ผลผลิต (Outputs)	ผลลัพธ์ (Outcome)	ผลลัพธ์ (Outcome)	ผลลัพธ์ (Outcome)	ผลกระทบ (Impact)
	ใครบ้างที่เปลี่ยนแปลง? (ผู้มีส่วนได้เสียแต่ละกลุ่มอาจเกี่ยวข้องกับผลลัพธ์มากกว่า 1 chain ของ outcomes mapping)	กิจกรรมหรือการแทรกแซงของโครงการ	ผลรวมของผลผลิต	 <p>สิ่งที่เปลี่ยนแปลง (หรือจะเปลี่ยนแปลง) ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (ผลลัพธ์มักจะเชื่อมโยงกันมากกว่า 1 mapping chain มักจะซับซ้อน) โมเดลนี้มีข้อจำกัดในการพิจารณา (ขึ้นอยู่กับความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย)</p>			

<p>ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กลุ่มที่ 1</p>	<p>ผู้ผลิตแสดงความ รับผิดชอบต่อสังคม ด้านการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมและการ สร้างงานสร้างรายได้ ได้แก่</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผลิตและบริโภค ผักปลอดสาร - คัดแยกและ จำหน่ายขยะ - ทำปลาร้า และ แปรรูปปลาร้า - ทำเมี่ยงคำ เค้ก กล้วยหอม หมี่กรอบ ขนมสายบัว ขนมถั่ว แปบ น้ำสำรอง 	<p>กิจกรรมสำรวจ สถานการณ์ ความ ต้องการ และสร้าง อุดมการณ์ ร่วม รับผิดชอบต่อ สิ่งแวดล้อมด้วยการ ปรับวิถีการดำรงชีวิต เป็นผลิตและบริโภค ผักปลอดสาร การคัด แยกขยะ แปรรูป ผลิตภัณฑ์จาก ผลผลิตทาง การเกษตร มีอาหาร บริโภคและมีรายได้ และผู้อยู่ในภาวะ ยากลำบากได้รับการ ช่วยเหลือ</p>	<p>ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ปลูกผักปลอดสาร คัดแยกขยะ และจำ ผลจำนวน 200 คน มีผักปลอดสาร บริโภคในครัวเรือน ต่อเนื่อง 3 เดือน คิด เป็นร้อยละ 80 ผู้สูงอายุติดเตียง 2 คน ผู้สูงอายุคัดแยกขยะ 10 คน มีรายได้เฉลี่ย 100-200 บาทต่อเดือน ต่อเนื่องมา 2 เดือน แปรรูปอาหาร จำนวน 10 คน นับซ้ำคนปลูกผัก</p>	<p>ความรู้เรื่องการปลูก ผักปลอดสาร การคัดแยกขยะ การ แปรรูปผลิตภัณฑ์ ชุมชน</p>	<p>มีความมั่นคงทาง อาหารและเพิ่ม รายได้เสริม</p>	<p>คนตงงานจาก สถานการณ์ COVID- 19 มีงานทำและ ร่วมกับการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมจากการ ผลิตและบริโภคผัก ปลอดสาร และการ คัดแยกขยะ มีอาหารปลอดภัย ความมั่นคงทาง อาหาร เกิดกองทุนช่วยเหลือ ผู้ประสภาวะ ยากลำบาก ป่วยติด เตียง พิการ ขาด แคลนอาหารเพื่อ บริโภคในครัวเรือน มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อ กันของคนในชุมชน ทั้งคนที่อยู่ดั้งเดิม และคนมาอยู่ใหม่</p>	<p>ผู้มีส่วนร่วมใน กระบวนการ รับผิดชอบต่อสังคมมี ความภาคภูมิใจและ เป็นสุขที่ได้อนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมจากการ ผลิตและบริโภคผัก ปลอดสาร มีความ มั่นคงทางอาหาร มีรายได้จากการ ขายผัก การคัดแยก ขยะ และการขาย ผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ แปรรูมาจากผลผลิต ทางการเกษตร</p>
--	---	--	---	---	--	---	---

<p>ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กลุ่มที่ 2</p>	<p>1. แกนนำชุมชนร่วม เป็นคณะกรรมการ และคณะทำงาน องค์การประกอบการ เพื่อสังคม 2. ผู้ประกอบการ เพื่อสังคม</p>	<p>ประสานความ ร่วมมือและสร้าง แกนนำชุมชนจาก หมู่ 11 ต.บางเสาธง หมู่ 6 ต.ศีรษะจรเข้ หมู่ 5 หมู่ 1,2,10 และหมู่บ้านจัดสรร ต.ศีรษะจรเข้</p>	<p>รวมตัวกันจัดตั้งเป็น กลุ่มรักษ์บางเสาธง เพื่อร่วมกัน ดำเนินการ ประกอบการเพื่อ สังคม ในประเด็น อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การทำงานทำและ สร้างรายได้ (ปลูกผัก แปรรูปเป็น ผลิตภัณฑ์ มีความ มั่นคงทางอาหารเมื่อ เกิดภาวะการแพร่ ระบาดของ COVID-19) แบ่งรายได้เพื่อจัดทำ เป็นกองทุน ช่วยเหลือผู้ประสบ ภาวะยากลำบากใน ชุมชน เป็นแกนนำ จำนวน 30 คน มีแกนนำการ ประกอบการของ ตนเอง (ปลาร้า ปลาร้า แปรรูป เค้กกล้วยหอม</p>	<p>เกิดการรวมกลุ่มของ แกนนำที่เป็นคน ดั้งเดิมและคนมาอยู่ ใหม่ระหว่างชุมชนใน ตำบล และระหว่าง ตำบลเป็นเครือข่าย แกนนำระดับอำเภอ ด้วยแนวปฏิบัติแบบ เพื่อนช่วยเพื่อน เกิดความรักสามัคคี เพื่อช่วยเหลือกันเอง และช่วยเหลือ ผู้เปราะบางในชุมชน</p>	<p>มีการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ระหว่างแกนนำ มีความรู้สึกเป็นส่วน หนึ่งของกลุ่ม/เครือ ข่าย ร่วมคิดร่วมทำ และแก้ไขปัญหา มีน้ำใจช่วยเหลือและ เอื้ออาทรต่อกัน</p>	<p>เกิดกลไกความ ร่วมมือเครือข่าย ในนามของกลุ่มรักษ์ บางเสาธง</p>	<p>มีความภาคภูมิใจ และมีความรู้สึกเป็น เจ้าของกลุ่มและ กิจกรรมที่ดำเนิน ร่วมกัน มีการแบ่งรายได้เข้า กองทุน รวมถึงมีการ บริจาคเงินหรือ สิ่งของเพื่อช่วยเหลือ ผู้เดือดร้อนในชุมชน</p>
--	--	--	--	--	---	--	---

			<p>เมียงคำ mask drop ขนมหายบัว ผัก ผลไม้) ให้เป็น ผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม และทำการจำหน่าย เพื่อหารายได้เข้า กลุ่ม แคนนำเข้ารับ การอบรมการทำ ผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ การทำ mask drop ขนมห้วแปบ น้ำ ส้ารอง) ในลักษณะ ของการร่วมใจ ขาย สินค้าให้ประชาชน ทั่วไปเพื่อทำบุญ ณ ปัจจุบัน มีเงิน กองทุนช่วยเหลือ ผู้เปราะบางในชุมชน 6,000 บาท</p>				
--	--	--	--	--	--	--	--

<p>ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กลุ่มที่ 3</p>	<p>นักวิจัย และทีมงาน ม.หัวเฉียวฯ</p>	<p>กระตุ้นสร้าง การรวมกลุ่มและ เสริมสร้างอุดมการณ์ ร่วมการประกอบการ เพื่อสังคมให้เกิดขึ้น ผ่านการแลกเปลี่ยน เรียนรู้และทดลอง ดำเนินการจริง</p>	<p>เกิดค่านิยมแห่งการ ให้อย่างมีคุณค่า ส่งเสริมความอดทน และปรับเปลี่ยนวิถี ชีวิตของแกนนำใน การขับเคลื่อน กิจกรรมเพื่อ รับผิดชอบต่อสังคม มากขึ้น</p>	<p>ทักษะประสบการณ์ ด้านการประสาน ความร่วมมือ การสร้างแนวคิดและ อุดมการณ์ร่วมให้แก่ แกนนำในชุมชน เกิดการมีส่วนร่วมใน การคิดวางแผน ดำเนินการและ ติดตามผลการทำงาน ร่วมกัน</p>	<p>มีความเชื่อมั่นใน กระบวนการวิจัย อย่างมีส่วนร่วมต่อ ชุมชน</p>	<p>ได้เผยแพร่องค์ ความรู้จากงานวิจัยสู่ ชุมชนและ สาธารณชน</p>	<p>เกิดความเชี่ยวชาญ ในการทำวิจัยเชิง ปฏิบัติการเพื่อ เสริมสร้างระบบคิด และอุดมการณ์ร่วม ในการรับผิดชอบต่อ ชุมชนและสังคม</p>
<p>ผู้มีส่วนได้เสีย กลุ่มที่ 4</p>	<p>ผู้บริโภค</p>	<p>จำหน่ายผลิตภัณฑ์ ชุมชน(ปลาร้า ปลา ร้าแปรรูป เค้กกล้วย หอม เมี่ยงคำ mask drop ขนมหายบัว ถั่วแปบ น้ำสำรอง ผักผลไม้) ให้ ประชาชนทั่วไป</p>	<p>กลุ่มผู้บริโภคที่สนใจ ซื้อผลิตภัณฑ์ใน ชุมชน เพื่อสนับสนุน การประกอบการเพื่อ สังคม</p>	<p>กลุ่มลูกค้าในการ บริโภค รู้จัก ได้รับรู้ ผลิตภัณฑ์ชุมชน</p>	<p>มีความผูกพันกับ ชุมชน</p>	<p>มีส่วนร่วมในการ ช่วยเหลือสังคม และส่งเสริมให้มี การพัฒนาผลิตภัณฑ์ ชุมชนให้มีช่องทาง การตลาด</p>	<p>เกิดความสุขที่ได้ สนับสนุนและ ช่วยเหลือชุมชน</p>

ผู้มีส่วนได้เสีย กลุ่มที่ 5	นักศึกษา มหาวิทยาลัยหัวเฉียว เฉลิมพระเกียรติ	กิจกรรมส่งเสริมให้ นักศึกษาเกิดภาวะ ผู้นำและมีทักษะการ บริหารโครงการเพื่อ สังคม	ได้ภาวะผู้นำและ ทักษะการบริหาร โครงการการ ประกอบการเพื่อ สังคม ในรูปแบบ การทำธุรกิจจำหน่าย เมี่ยงคำและเค้ก กล้วยหอม การส่งเสริมการ คัดแยกขยะ และ การช่วยเหลือกลุ่ม เปราะบางในชุมชน	ได้ประสบการณ์ใน การบริหารโครงการ ประกอบการเพื่อ สังคมและภาวะผู้นำ	มีความเชื่อมั่นใน กระบวนการ ปฏิบัติงานเพื่อ ส่งเสริมคุณภาพชีวิต ประชาชนในชุมชน	เกิดทักษะในการ ส่งเสริมการ ประกอบการเพื่อ สังคมในชุมชน และเรียนรู้วัฒนธรรม การให้เพื่อสังคม	ขยายผล การประกอบการเพื่อ สังคมสู่กิจกรรมอื่น ๆ
--------------------------------	--	---	---	--	--	--	--

CR. ที่มาแบบฟอร์มจากทีมนักวิจัยด้านทุนทางวัฒนธรรมของ บพท.

ตัวชี้วัด และค่า financial proxy

	ผลลัพธ์	ตัวชี้วัดทางสังคม	จำนวน, ปริมาณ ตัวชี้วัด (ต่อปี)	หน่วย	แหล่งข้อมูลตัวชี้วัด	ค่าแทนทางการเงิน (financial proxy) ถ้าผลลัพธ์เป็นตัวเงินแล้ว ให้ใส่ "1" (เพราะไม่ต้องคิดค่าแทนอื่น)	มูลค่าของค่าแทนทางการเงิน (บาท)	แหล่งข้อมูลของค่าแทนทางการเงิน
ตัวอย่าง	ตัวอย่าง: มีความภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเพิ่มขึ้น	ตัวอย่าง: จำนวนชั่วโมงที่อาสาสมัครปรับปรุงพิพิธภัณฑ์ด้วยความสมัครใจ	50	ชม./คน	ตัวอย่าง: จากคำบอกเล่าของสมาชิกชุมชน/บันทึกการทำงานร่วมกัน	ตัวอย่าง: ค่าเสียโอกาสแรงงานในการทำกิจกรรมฯ	37.5	ค่าจ้างแรงงานในท้องถิ่น
1	มีความมั่นคงทางอาหารและเพิ่มรายได้เสริม	จำนวนวันในการปลูกและดูแลผักปลอดสาร การคัดแยกขยะ การทำผลิตภัณฑ์ชุมชน ในรอบทดลอง ดำเนินการกิจกรรม 3 เดือน	50	วัน/คน	จากการบอกเล่าของผู้ผลิตและการสังเกตการดำเนินการโดยนักวิจัย	1	320	ค่าแรงขั้นต่ำ จ.สมุทรปราการ

2	เกิดกลไกความร่วมมือ เครือข่าย ในนามของ กลุ่มรักษ์บางเสาธง	จำนวนวันที่มีส่วนร่วม ในกิจกรรมขับเคลื่อน การการประกอบการ เพื่อสังคม และการ ช่วยเหลือกลุ่ม เปราะบาง	50	วัน/ คน	จากการเข้าร่วมกิจกรรม การประชุม การจัดกิจกรรม ต่างๆ การอบรม ทั้งที่เป็น ทางการและไม่เป็นทางการ ตลอดระยะเวลาดำเนิน โครงการ	1	320	ค่าแรงขั้นต่ำ จ.สมุทรปราการ
3	เกิดความเชี่ยวชาญใน การทำวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อเสริมสร้างระบบคิด และอุดมการณ์ร่วมในการ รับผิดชอบต่อชุมชนและ สังคม	จำนวนวันที่ทำวิจัย	60	วัน/ คน	ค่าตอบแทนนักวิจัย	1	1,000	ค่าตอบแทน นักวิจัย
4	เกิดความสุขที่ได้ สนับสนุนและช่วยเหลือ ชุมชน	จำนวนครั้งที่มีการซื้อ ซ้ำ	2	ครั้ง/ คน	จากคำบอกของผู้จำหน่าย ผลิตภัณฑ์	1	100	ค่าใช้จ่ายโดย เฉลี่ย
5	เกิดทักษะในการส่งเสริม การประกอบการเพื่อ สังคมในชุมชน และ เรียนรู้วัฒนธรรมการให้ เพื่อสังคม	จำนวนชั่วโมงช่วย งานวิจัย	45	ชม./ คน	ชั่วโมงปฏิบัติในรายวิชา บูรณาการ	1	50	ค่าตอบแทน

Deadweight (ลบผลที่เกิดขึ้นเอง แม้ไม่มีโครงการหรือไม่มีใครเข้าไปทำอะไรกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย)		
ตัวอย่าง: Deadweight 10% หมายถึง เป็นผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเอง 10% และเป็นผลที่เกิดจากโครงการ 90% - ถ้าผลลัพธ์ทั้งหมดเกิดขึ้นจากโครงการ Deadweight คือ 0%		
ตัวชี้วัดทางสังคม	คำอธิบาย Deadweight	สัดส่วน Deadweight (%)
ตัวอย่าง: จำนวนชั่วโมงที่อาสาสมัครปรับปรุงพิพิธภัณฑ์ด้วยความสมัครใจ	ตัวอย่าง: ชุมชนมีการดูแลพิพิธภัณฑ์อยู่แล้ว 10 ชม ต่อคนต่อปี	25.00%
จำนวนวันในการปลูกและดูแลผักปลอดสาร การคัดแยกขยะ การทำผลิตภัณฑ์ชุมชน ในรอบทดลองดำเนินการกิจกรรม 3 เดือน	ผู้ประกอบการดำเนินการปลูกผัก ทำผลิตภัณฑ์ คัดแยกขยะ เองอยู่แล้ว	10.00%
จำนวนวันที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมขับเคลื่อนการการประกอบการเพื่อสังคม และการช่วยเหลือกลุ่มเปราะบาง	ไม่มีกิจกรรมขับเคลื่อน	0.00%
จำนวนวันที่ทำวิจัย		0.00%
จำนวนครั้งที่มีการซื้อซ้ำ		0.00%
จำนวนชั่วโมงช่วยงานวิจัย		0.00%

Attribution (ลบผลที่เกิดจากงานขององค์กร/โครงการอื่น ที่สร้างผลลัพธ์ในลักษณะเดียวกัน)		
ตัวอย่าง: Attribution 10% หมายถึง เป็นผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากองค์กรอื่นๆ 90% และเป็นผลที่เกิดจากโครงการ 10% - ถ้าผลลัพธ์ทั้งหมดเกิดขึ้นจากโครงการ Attribution คือ 100%		
ตัวชี้วัดทางสังคม	คำอธิบาย Attribution	สัดส่วน Attribution (%)
ตัวอย่าง: จำนวนชั่วโมงที่อาสาสมัครปรับปรุงพิพิธภัณฑ์ด้วยความสมัครใจ	ตัวอย่าง: ชุมชนระบุว่า อบต. ได้ใช้งบประมาณประมาณ 20 % ในการสนับสนุนกิจกรรมนี้และงบที่เหลืออีก 80% มาจากโครงการนี้	80.00%
จำนวนวันในการปลูกและดูแลผักปลอดสาร การคัดแยกขยะ การทำผลิตภัณฑ์ชุมชน ในรอบทดลองดำเนินการกิจกรรม 3 เดือน	ชุมชนได้รับงบประมาณจาก สสส. 38% ในการสนับสนุนกิจกรรมนี้ และงบที่เหลือ 62% มาจากโครงการนี้	62.00%
จำนวนวันที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมขับเคลื่อนการการประกอบการเพื่อสังคม และการช่วยเหลือกลุ่มเปราะบาง		100.00%
จำนวนวันที่ทำวิจัย		100.00%
จำนวนครั้งที่มีการซื้อซ้ำ		100.00%
จำนวนชั่วโมงช่วยงานวิจัย		100.00%

Displacement (ลบผลลัพธ์ที่ทดแทนมาจากที่อื่น)		
ตัวอย่าง: Displacement 10% หมายถึง เป็นผลลัพธ์ที่ทดแทนผลลัพธ์จากที่อื่น 10% และเป็นผลที่เกิดจากโครงการ 90% - ถ้าผลลัพธ์ทั้งหมดเกิดขึ้นจากโครงการ Displacement คือ 0%		
ตัวชี้วัดทางสังคม	คำอธิบาย Displacement	สัดส่วน Displacement (%)
ตัวอย่าง: จำนวนชั่วโมงที่อาสาสมัครปรับปรุงพิพิธภัณฑ์ด้วยความสมัครใจ	ไม่มีผลลัพธ์ทดแทนจากโครงการอื่น หรือองค์กรอื่น	0.00%
จำนวนวันในการปลูกและดูแลผักปลอดสาร การคัดแยกขยะ การทำผลิตภัณฑ์ชุมชน ในรอบทดลองดำเนินการกิจกรรม 3 เดือน	เป็นผลลัพธ์ทดแทนจากโครงการ สสส.10%โครงการอบรมจัดขึ้นได้โดยการสนับสนุนจาก บพท. 90%	10.00%
จำนวนวันที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมขับเคลื่อนการการประกอบการเพื่อสังคม และการช่วยเหลือกลุ่มเปราะบาง	เป็นผลลัพธ์ที่เกิดจากโครงการ	0.00%
จำนวนวันที่ทำวิจัย	เป็นผลลัพธ์ที่เกิดจากโครงการ	0.00%
จำนวนครั้งที่มีการซื้อซ้ำ		0.00%
จำนวนชั่วโมงช่วยงานวิจัย		0.00%

Drop off (อัตราการลดลงของผลลัพธ์ทางสังคม)		
ตัวอย่าง: Drop off 10% หมายถึง ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นค่อยๆ ลดลงที่อัตรา 10% ต่อปี ในช่วงระยะเวลาที่ประเมิน หากไม่มีการใส่ทรัพยากรเพิ่มเติมในปีต่อไป - ถ้าคาดการณ์ว่าผลลัพธ์จะไม่ลดลงเลยในแต่ละปีในช่วงเวลาที่ประเมิน Drop off คือ 0%		
ตัวชี้วัดทางสังคม	คำอธิบาย Displacement	สัดส่วน % ต่อปี
ตัวอย่าง: จำนวนชั่วโมงที่อาสาสมัครปรับปรุงพิพิธภัณฑ์ด้วยความสมัครใจ	คาดว่าอาสาสมัครทำงานในอัตราเท่าเดิมในช่วงการประเมิน	0.00%
จำนวนวันในการปลูกและดูแลผักปลอดสาร การคัดแยกขยะ การทำผลิตภัณฑ์ชุมชน ในรอบทดลองดำเนินการกิจกรรม 3 เดือน	คาดการณ์ผู้ผลิตสามารถผลิตได้เอง	0.00%
จำนวนวันที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมขับเคลื่อนการการประกอบการเพื่อสังคม และการช่วยเหลือกลุ่มเปราะบาง	คาดว่าเกิดจากการสนับสนุนโครงการจาก บพท.	0.00%
จำนวนวันที่ทำวิจัย	คาดว่าเกิดจากการสนับสนุนโครงการจาก บพท.	0.00%
จำนวนครั้งที่มีการซื้อซ้ำ		0.00%
จำนวนชั่วโมงช่วยงานวิจัย		0.00%

CR.ที่มาแบบฟอร์มจากทีมนักวิจัยด้านทุนทางวัฒนธรรมของ บพท.

ผู้มีส่วน ได้เสีย		จำนวนผู้มีส่วน ได้ส่วน เสีย	ผลลัพธ์	ระยะเวลา		การถ่วงน้ำหนัก (Weighting)	การให้มูลค่า ทางการเงิน (Valuation approach: monetary)		
		#REF!	ตัวอย่าง: มีความ ภาคภูมิใจใน ประวัติศาสตร์ ท้องถิ่นเพิ่มขึ้น	ระยะเวลา การ เกิดผล ลัพธ์	ผลลัพธ์ เริ่มขึ้น	อธิบายวิธีการให้มูลค่า ผลลัพธ์จากการ เปลี่ยนแปลงแต่ละรายการ โดยใช้มาตราส่วน 1 ถึง 10 หรือถามว่าการ เปลี่ยนแปลงใดสำคัญและ เทียบอันดับกับการ เปลี่ยนแปลงอันดับต่ำสุด	มูลค่าทาง การเงินของ ผลลัพธ์แต่ละ รายการ (หมายเหตุ: หากการ วิเคราะห์ไม่ได้ใช้ การประเมินผล ลัพธ์เป็นตัวเงิน	แหล่งเก็บ ข้อมูล	อธิบาย วิธีการวัดผล และแหล่ง เก็บข้อมูล
ผู้มีส่วน ได้ส่วนเสีย กลุ่มที่ 1	ผู้มีส่วนร่วมและได้รับ ประโยชน์จากการผลิตและ บริโภคผักปลอดสาร การ คัดแยกขยะ ผู้ป่วยติดเตียง คนพิการ และเด็กใน ครอบครัวยากลำบาก	200	มีความมั่นคง ทางอาหารและ เพิ่มรายได้เสริม	15	6	Scale 1-10	8		

ผู้มีส่วน ได้ส่วนเสีย กลุ่มที่ 2	1. แกนนำชุมชนร่วมเป็น คณะกรรมการและ คณะทำงานองค์การ ประกอบการเพื่อสังคม 2. ผู้ประกอบการเพื่อสังคม	30	เกิดกลไกความ ร่วมมือเครือข่าย ในนามของกลุ่ม รักษ้างบเสารง	15	6	Scale 1-10	8		
ผู้มีส่วน ได้ส่วนเสีย กลุ่มที่ 3	นักวิจัย และทีมงาน ม.หัวเฉียวฯ	5	เกิดความ เชี่ยวชาญในการ ทำวิจัยเชิง ปฏิบัติการเพื่อ เสริมสร้างระบบ คิด และ อุดมการณ์ร่วม ในการ รับผิดชอบต่อ ชุมชนและสังคม	15	6	Scale 1-10	8		
ผู้มีส่วน ได้เสีย กลุ่มที่ 4	ผู้บริโภค	150	เกิดความสุขที่ได้ สนับสนุนและ ช่วยเหลือชุมชน	15	6	Scale 1-10	8		

ผู้มีส่วน ได้เสีย กลุ่มที่ 5	นักศึกษา	15	เกิดทักษะในการ ส่งเสริมการ ประกอบการเพื่อ สังคมในชุมชน และเรียนรู้ วัฒนธรรมการให้ เพื่อสังคม	6	6	Scale 1-10	8		
------------------------------------	----------	----	--	---	---	------------	---	--	--

CR.ที่มาแบบฟอร์มจากทีมนักวิจัยด้านทุนทางวัฒนธรรมของ บพท.